

Логвінаў +18

МІХАІЛ ВЕШЫМ
АНГЛІЙСКІ
СУСЕД

У ПЕРАКЛАДЗЕ
ТАЦЦЯНЫ АНІКЕЕНКА

МІХАІЛ ВЕШЫМ — балгарскі прэзаік, аўтар
аповяданняў і фельетонаў, галоўны рэдактар
сатырычнага штогодніка «Стършел»
(«Шэршань»). У 2002 годзе творы Вешыма былі
ўключаны ў «Анталогію сусветнага гумару»
разам з творамі Марка Твэна,
Джэрома К. Джэрома і Вудзі Алена.

Раман «Англіійскі сусед» — адна з дзвюх кніг
балгарскіх аўтараў, якія былі намінаваныя
на літаратурную ўзнагароду Еўрапейскага
парламента.

МІХАІЛ ВЕШЫМ
**АНГЛІЙСКІ
СУСЕД**

У ПЕРАКЛАДЗЕ
ТАЦЦЯНЫ АНІКЕЕНКА

ЛОГВІНАЎ

НАЦИОНАЛЕН
ДВОРЕЦ НА КУЛТУРАТА

*This book was translated with the support
of the National Book Centre, part of the National
Palace of Culture — Congress Centre Sofia*

© Мiхaйл Вешым, 2019

© Таццяна Анікеенка, пераклад на беларускую мову, 2019

© Logvino Literatūros namai, 2019

ISBN 978-609-8213-56-0

Першая частка
Нотынгем Форэст

Хадзілі чорныя. Іх ваяўнічы афіцэр пабіў белую пешку на В2.

— Шах!

Белыя ў адчаі пачалі шукаць паратунку на А2, але наляцелі на гарматную абарону на лініі.

— Зноў шах! І мат!

Гэтым разам тузання больш не было, і белы кароль здаўся. А той, хто прайграў гульню, перадаў манету ў пяцьдзясят стацінак пераможцу:

— Ты выйграў, спадар Шчарбатаў!

Спадар Шчарбатаў, былы палкоўнік унутраных органаў, заўсёды перамагаў у вясковых турнірах. Сам ён распавядаў, што аднойчы перамог і ў гарадскім першыстве... Але чамусьці забываўся ўдакладняць, што гэта было гарадское першыństwo сярод міліцыянтаў, а ён быў начальнікам з найвышэйшым чынам сярод гульцоў. А ў міліцэйскіх гульнях заўжды перамагае чын.

— Патрабую рэваншу! — сказаў прайграўшы і пачаў нанова расстаўляць фігуры.

Хаця Дзенча, дырэктар школы, і прайграў гэтую партыю, апошнім часам ён гуляў усё лепей і лепей. Ён пачаў гуляць па начах у інтэрнэце і распавядаў, што віртуальныя грошы ўжо косіць касою і хутка ў сусветным павуцінні не застанецца ніводнага непакошанага лужка... Але ж гульня на наяўныя ў вёсцы натхняла яго болей.

. . .

На наяўныя шахматысты гулялі ў бары «Лондан». Вясковая карчма з нядаўніх часоў стала насіць імя англійскай сталіцы, пасля таго як грамадзянскі муж уладальніцы бара Глорыі паехаў на заробкі на Выспу. Атрымаўшы першую паштоўку з караблікамі, якія плаваюць па Тэмзе, Глорыя так расчулілася, што павесіла над уваходам шыльду «Бар Лондан»... Каб хоць так быць разам з каханым.

— Але чаму бар? Мо назавем яго паб? — прапанаваў Скінхэд, утаропіўшыся ў пуп Глорыі, у якім з выклікам блішчаў каменьчык. Пуп заўжды быў выстаўлены на паказ, паводле ўсіх правілаў сучаснай аграмоды.

Замест адказу Глорыя працягнула руку і пляснула яго па голенай галаве. Але гэты пляскач быў больш падобны да флірту. Насуперак свайму гарачліваму характару Скін не адказаў ёй, а зусім па-хрысціянску падставіў другую шчаку... Глорыя кінула на яго

каціны позірк і зноў пляснула. А ўвечары ў пакойчыку за барам ужо ён кінуў яе на канапку ля сцяны, да якой на скотч былі прылеплены паштоўкі з Лондана... Усе падпісаныя: «Глорыі з любоўю!»

— Ён — мая любоў! — паказала яна на паштоўкі. — А з табою ў нас толькі секс!

Гэта прагучала як здзелка, але Скін з радасцю прыняў яе. А што яшчэ трэба хлопцу дваццаці з лішкам год ад трыццацігадовай сястрычкі? Каханьня? У Скіна зараз не было патрэбы ў каханні: яму цалкам было дастаткова таго, што ён любіць сваю сям'ю і не навідзіць яе ворагаў — цыган, туркаў і замежнікаў.

— Але каб ніхто нічога не ведаў! — папярэдзіла яго прыгажуня Глорыя, якая хаця і апраналася з выклікам, у вёсцы была на добрым рахунку і заўжды адрознівалася бездакорнымі паводзінамі. — У нас з табою няма нічога агульнага!

. . .

І ў Скіна добра атрымлівалася рабіць выгляд, што ён не мае нічога агульнага з барменкай. Раней ён прагна паядаў вачыма яе высокія грудзі, падцягнуты жываток і вузкія сцёгны. А цяпер ён піў чарговае піва на бары і ўдаваў, што яе апетытныя формы яго зусім не цікавяць. Здавалася нават, што яго больш цікавіць гульня ў шахматы, таму зараз ён сачыў за сталом з шахматыстамі.

— С2-С4! — урачыста аб’явіў Шчарбатаў першы ход новай партыі. — Англіійскі пачатак!

— Лягчэй, спадар Шчарбатаў! — адрэзаў Дзенча. — Пачатак твой англіійскі, але глядзі не ўдавіся, як швед пад Палтавай, у эндшпілі!

— Вы пра англічаніна размаўляеце? — адгукнуўся Скін з бара.

Не адрываючы позіркаў ад дошкі, абодва шахматысты запыталі:

— Якога англічаніна?

— Ну, які купіў Ванчаў дом... Цяпер і ў нашай вёсцы будзе англічанін!

Шчарбатаў зрабіў наступны ход і змрочна буркнуў:

— Толькі яго нам і не хапала!

Міма гульцоў прагула муха і села на поле шахматнай бітвы.

. . .

Муха коўзалася па тоўстым носе адваката Тэрзіева па мянушцы Тэразіні. Ён атрымаў гэтую мянушку дзякуючы італьянскаму серыялу пра мафію. Мянушка прычапілася да яго, як тая муха, і нават пачала яму пасаваць.

Акно судовай залы было расчыненым, і з вуліцы даляталі гукі пыхкання двухтактавага рухавіка.

— Зачыніце! — загадаў суддзя, бо трабант стаў выдаваць усё больш брудныя і смярдзючыя газы.

Адвакат Тэразіні жвава падскочыў, каб выканаць распараджэнне суда. Муха з яго носа вылецела на вуліцу, стомленая маруднай юрыдычнай працэдурай.

— Пасля разгляду іску Мікалая Геаргіева Нікалава, — прачытаў суддзя, — аб змене ўласнага імені і прозвішча суд вырашыў!

Павісла паўза, напоўненая абсалютнай цішынёй: ні гуку ні ад мухі, ні нават ад трабанта.

— Прыняць змену ўласнага імені, але адхіліць іск у яго частцы аб прозвішчы. Матывы суда выкладзеныя ў судовым рашэнні. Рашэнне падлягае абскарджанню ў вызначаны законам тэрмін.

Паўсюдна ў свеце прысутныя слухаюць судовое рашэнне стоячы. Але тут ісцец — паўнаваты суб'ект прыкладна сарака год, апрануты ў чырвоную цішотку «Манчэстэр Юнайтэд», — напаўстаяў-напаўсядзеў на стала і разгойдваў нагою, як ківачом. Ківач сканчаўся стаптаным кедам, нацягнутым на голую нагу. Пакуль суддзя зачытваў прававыя акты, ісцец адной рукой чухаў спіну, а другой — ніз жывата недзе ў раёне пахвіны.

— Ні халеры не зразумеў! — працадзіў ён у канцы.

І, пэўна, збіраўся дадаць яшчэ нешта нецэнзурнае, але адвакат Тэразіні падхапіў яго і вывёз з залы.

— Віншую, Мікалай! — ужо на вуліцы, пляснўшы свайго кліента па плячы, сказаў адвакат. — Віншую цябе, Нотынгем! Нотынгем Геаргіеў Нікалаў!

— Справа была распачатая дзеля Нотынгема Форэста! — толькі зараз ісцец стаў разумець сэнс судавага рашэння. — Я Форэст, Тэразіні, прозвішча вельмі важнае! Проста Нотынгем нічога не азначае!.. Такіх тысячы...

— Мы будзем абскарджваць!.. — супакоіў яго адвакат.

— У Страсбургу! Я і туды падам іск! — выгукнуў чалавек з новым імем Нотынгем. — Якая ж гэта, трасца яго бяры, дэмакратыя, калі табе не даюць называцца так, як ты сам хочаш!

Палітычны лозунг пра неабходнасць большай дэмакратыі быў агучаны на лесвіцы перад будынкам раённага суда. Гэты самы будынак месціў у сабе яшчэ і пракуратуру, а таксама чыноўнікаў нейкіх грамадскіх службаў. Невядомы чалавек з заціснутай падпахай папкай з дакументамі загледзеўся на шыльды на ўваходзе і ўрэзаўся ў чырвоную цішотку «Манчэстэр Юнайтэд».

— Соры! — сказаў незнаёмец.

— Я табе зараз пакажу «соры»! — адказаў Нотынгем і ўжо ўзняў правую руку, каб здзейсніць правасуддзе, але ў гэты момант на яго накіравалася камера рэгіянальнага тэлеканала «Антэна».

Дакучны рэпарцёр тыцнуў яму мікрафонам у нос.

— Нашыя віншаванні, спадар Нотынгем! Вы вялікі балгарын! Як доўга цягнулася справа?..

Правая рука захіліла мікрафон:

— Ану валі адсюль!

. . .

Некаторыя людзі любяць спаць з курамі, а баба Мара любіла з імі размаўляць.

— Ну ты глянь на яе! — звярнулася яна да адной. — За тры дні нічога не знесла! Толькі есць! А ты, га! — пераклучылася на іншую. — Якая шыя худая!

Яна лузгала кукурузу з пачатка, а куры кідаліся ёй пад ногі, хапаючы зерне. Дзевяць кураў — і ўсе як адна з'явіліся на падворку, нібыта на пераклічку. Не хапала толькі пеўня. І дзе ён падзеўся? Баба Мара зазірнула праз плот на суседскі двор. Але замест пеўня пабачыла нейкага цыбатага незнаёмца, які важна праходжаўся па гародзе і разглядаў уладанні. Незнаёмец падаўся ёй надта русым і надта белым, словам, адрозным ад тутэйшай пароды.

— Гэй! — крыкнула бабка. — Што ты там робіш! Ану ідзі па сваіх справах!

— Няможна ісці, місіс... — адказаў незнаёмец нібыта па-балгарску, але не зусім.

Баба Мара адкінула кукурузу, абцерла рукі аб фартух і падышла да агароджы.

— Што гэта ты размаўляеш, як цыган? Ты хто такі?

— Я англічанін... З Англіі.

— Дык калі ты з Англіі, што робіш на чужым двары?

— Двор не чужы... Купіць двор... Купіць дом...
Мая ўласнасць.

І замежнік працягнуў агляд, кожным крокам пры-
мінаючы непакошаную траву, што даходзіла яму да
калена.

«Топчацца, як казёл у гародзе», — падумала ба-
ба Мара.

— Ты дзе цягаешся, га? — прыкрыкнула яна на
пеўня, які раптам з'явіўся з ніадкуль, але ён толькі
важна паглядзеў і не ўшанаваў яе адказам.

. . . .

Уэйн Руні, дзясяты нумар «Манчэстэр Юнайтэд»,
атрымаў добры пас на мяжы са штрафной лініяй,
спрытна абышоў абаронцу суперніка, але яго ўдар
левай прайшоў міма брамы...

— Парсюк! — ахрысціў яго Нотынгем і пачасаў пад
жыватом. Ён напаўляжаў на канапе ў позе шляхетна-
га рымляніна на балі і назіраў за сустрэчай Англій-
скай прэм'ер-лігі. Збоку магло падацца, што ён лай-
дачыць, але насамрэч ён працаваў... Не так даўно ён
знайшоў сабе прыстойную працу — упісваць кры-
жык, адзінку ці двойку ў бланкі Еўрафутбола¹. Пра-
ца гэтая, як меркавалася, аднойчы павінна была
прынесці яму вялікі прыбытак.

Баба Мара ўвайшла ў пакой на дыбачках, каб не
парушыць працоўны працэс сына. Прысела на нізкі
зэдлік і ўгледзелася ў тэлевізар.

— Гэта арсенальцы? Гэтыя хлопцы мне падабаюцца... Глядзі, як бегуюць! І мне ж зноў трэба бегчы па хлеб....

Не адводзячы погляду ад важнай дуэлі, Нотынгем запытаў:

— Мама, ты пакарміла Майкла Оўэна?

— Каго?

— Асла. Запомні ўжо яго імя!

— А ён зваўся не Ранальда?.. Чакай, Ранальда — гэта парсюк... Дзе ён цяпер, дарэчы, гуляе?

Нотынгем заварушыў сваімі празмернымі кілаграмамі, усьхапіўся з канапы і выштурхаў старую за дзверы.

— Давай, ідзі, зараз увесь хлеб разбяруць.

. . . .

Вясковы бар «Лондан» прапаноўваў сваім кліентам пераважна віскі. На паліцах за спінай прыгажуні Глорыі стракацелі дзясяткі бутэлек з высакародным напоем. Розныя бутэлькі: высокія і нізкія, пляскатыя і выцягнутыя — яны так і вабілі з паліц сваімі этыкеткамі.

— Вінаграднай гарэлкі! — выгукнуў засохлы ад смагі вясковец з конскім тварам, ужо гатовы пачаць біць капытом па зямлі.

— Няма! — усміхнулася Глорыя. — Ёсць толькі віскі якасці «прэміум»!

Вясковец надзьмуўся, але смага была мацнейшая:

— Дорага?

— Леў за сто грам.

Вясковец махнуў рукой і падаў леў. Праглынуў залпам вадкасць, пырхнуў і пакінуў бар. Двое шахматыстаў паглядзелі яму ў след.

— Хутка звыкнуцца з тым, што гэта бар, — прамармытаў Шчарбатаў. — Еўрапейцы ж ужо як-ніяк!

А пасля дадаў цішэй:

— І з бурбонам звыкнуцца!

Дзенча перадаў яму некалькі рознакаляровых аркушаў. Былы палкоўнік агледзеў іх, аддзяліў адзін і скамячыў.

— Астатнія неблагія... Дзейнічай! Дзвесце пяць-дзясят штук!

Дырэктар школы старанна прыбраў аркушыкі ў папку. Усё ж справа тычылася не вучнёўскіх сшыткаў, а этыкетак віскі вядомых марак.

У гэты момант лёгка дзверы бара раскінулі свае крылы, як у каўбойскім фільме, і паміж імі з'явіўся тоўсты, амаль квадратны мужчына сярэдняга росту. Счырванелы, задыханы, ён пэўна быў нечым моцна заклапочаны, бо пот праступіў па ўсім ягоным плёху.

— Гэта праўда, Ванча? — сустрэла яго пытаннем Глорыя.

— Ніякіх жартаў! — адгукнуўся мужчына і спыніў свой інерцыйны рух роўна на бары.

— Атрымаў пяць штук?
— Дзесяць... У еўра! Скотч за мой кошт! Налівай!
Глорыя была цалкам гатовая выканаць загад.
— «Балантайс», «Тычарс» або «Сто дудароў»? —
запытала яна.

— Усё адно... Прынясі яшчэ чаго на зуб...
— Гамбургер, чызбургер ці хот-дог?
— Не важна! Нясі ўсё і шмат.

Адчуўшы халяву сваім бездакорным нюхам, у бары матэрыялізаваўся і Скін. Пасля яго, як па камандзе, сталі з'яўляцца і іншыя вясковыя аматары алкаголю.

. . .

Калі б у сельсавет Урадлівай паступіў запыт па рэзюмэ новага вяскоўца, у ім магло б быць напісана наступнае: «Джон Сцюарт Джонс нарадзіўся 61 год таму ў англійскай сям'і сярэдняй рукі. Пасля сканчэння вучэльні працаваў на хімічным заводзе са шкоднай вытворчасцю, праз што і сышоў на пенсію раней. Падчас адпачынку некалькі разоў ездзіў у Балгарыю як турыст. Краіна яму спадабалася, людзі таксама. Наведваў курсы балгарскай мовы ў родным горадзе. Пасля выхаду на пенсію вырашыў пераехаць у Балгарыю. Праз агенцтва купіў дом з гародам у вёсцы Урадлівая. Жанаты, мае аднаго сына і двух унукаў».

Але ніхто ў вёсцы не стаў бы запытваць яго аўтабіяграфію ў пісьмовым выглядзе. Ды і Джону было не да пісаніны. Спачатку яму трэба было пакасіць траву вакол сваёй новай маёмасці. Касу ён браў у рукі ўпершыню. Такі тып інструментаў даўно не выкарыстоўваецца ў Злучаным Каралеўстве. Англіійскія лужкі падстрыгаюць бензінавыя і электрычныя касілки. Але сам Джон нічога не падстрыгаў, бо да сёння ў яго не было ўласнага лужка. Доўгія гады ў Манчэстэры ён жыў у цеснай кватэры на другім паверсе і расціў толькі герань на балконе. Тут жа выявілася, што ў бліжэйшай гарадской краме няма ні электрычных, ні бензінавых касілак. Прадавачка кінула галавой у бок гэтай дапатопнай касы, якую трымалі ў руках і англіійскія сяляне... падчас сваіх антыфеадальных паўстанняў.

Касьба аказалася нялёгкай працай. Джону было нязручна трымаць касу за ручку і кіраваць вострым паўколам, таму здавалася, што ён хутчэй адрэжа сабе нагу, чым пакосіць высокую траву. Раптоўна дзве моцныя рукі схпілі ззаду яго касу і надалі сілу непадуладнаму руху. «Жжжжык!» — прасвісцела вастрыё, і на зямлю паваліўся вялікі сноп травы. Суседка, старая моцная сялянка, якая нядаўна карміла курэй на суседнім двары, цяпер з'явілася тут, каб даць яму ўрок касьбы.

— Глядзі, як трэба, сусед! — сказала яна. — Сачы за мной! — і забрала касу з ягоных рук.

— Няма дваццаці леваў!

Але глядач, якому прызначаліся словы, тэлепартаваўся на стадыён «Олд Трафард» і наогул не чуў старой.

— Нашто ты ўзяў у мяне дваццаць леваў? Я цябе зараз заб'ю!

— Ды я вярну іх табе, ма! — Нотынгем на секунду вярнуўся на родную зямлю і зноў знік на выспе. — Гол! На апошняй хвіліне! Халера, чырвоныя д'яблы! Братка Нотка злавіў адзінку!

Прагучаў апошні свісток суддзі. Нотынгем выключыў тэлевізар і звярнуўся да маці:

— Калі сарву джэкупот, вярну табе трыццаць!

Ён нацягнуў свае стаптаныя кеды і аб'явіў:

— Я пакідаю тэрыторыю. Калі нехта будзе мяне шукаць — я ў «Лондане»!

. . .

Лондан купаўся ў віскі. Паўнаводная спіртавая рака клекатала ў глыбокіх глотках мясцовай алкагалічнай супольнасці. Гэтая супольнасць ахвотна і без нараканняў паглынала замежныя напоі разам з замежнай закускай з гамбургераў і хот-догаў, якую прыгажуня Глорыя разносіла па сталах. Сёння яна была бландзінкай. Дзякуючы «Лонда калор» валасы барменкі змянялі свой колер раз на некалькі месяцаў.

— Будзьма! — крыкнуў Ванча, які і частаваў усіх, і адпіў проста з бутэлькі. — Дай божа, каб было гожа, а што не гожа — не давядзі божа!

Нотынгем, які толькі далучыўся да кампаніі, піў з чаркі. Маленькімі глыткамі, але рэгулярна.

— Братка Ванча, — сказаў ён, — мне здаецца, ён вялікі даўбень!

— Хай сабе будзе кім заўгодна, галоўнае, што пры грашах! — адказаў Ванча. — Аддаў усё да стаянкі! Плаціць проста як поп!

— Як англійскі поп! — падхапіў нехта, і ўсе дружна зарагаталі.

— Каб у вёсцы быў спакой, трымай папа за гарой, — прамармытаў палкоўнік Шчарбатаў і з'еў салёны гурок са свайго хот-дога.

. . .

Джон пераапануў кашулю, змакрэлюю ад поту, сеў на ганку свайго дома і ўслухаўся. І тады раптам пачуў гукі цішыні — тыя, пра якія пелі Сайман і Гарфанкел шмат год таму, у часы яго маладосці. Ніколі да сённяшняга дня Джон не чуў цішыні. А цяпер яна перапоўніла яго вушы і прывяла яго ў стан, які індусы называюць «нірвана», а туркі — «кайф»... Джон паглядзеў на вечаровы нябесны блакіт, паглядзеў на бэлькі старога дома, паточаныя караедам,

і зразумеў, што трапіў у патрэбнае месца. У месца, пра якое заўжды марыў.

— Гэй, сусед! — голас суседкі выцягнуў яго з нірваны і разбурыў кайф. — Як, кажаш, тваё імя?

Яна падышла да плота з поліэтыленавым паке-там у руках.

— Джон, — адказаў ён.

— Вось, вазьмі яблыкі, Джон! Белы наліў.

— Сэнк'ю! Дзякуй! — сказаў ён, прымаючы пакет.

— У вашым краі няма яблыкаў. Вы ж на выспе...

А я глядзела Рабінзона Крузона! На выспе не было яблыкаў... Толькі козы!

З усіх яе слоў ён зразумеў толькі апошнія.

— Козы, ес! — кінуў ён.

Баба Мара паглядзела на яго:

— Як пажывае Каралева?

— Хто?

— Ну, маці Чарльза... Лізавета... Я бачыла яе па тэлевізары. На дзесяць год старэйшая за мяне.

— Каралева добра, — запэўніў Джон.

— Хай ёй будзе добра!.. Вось жа і ў яе, як у мяне, сын няўдалы. Кінуў жонку... І мой жонку кінуў. Не, гэта яна яго кінула — забрала ўнука і ў горад з'ехала... Няма чаго рабіць тут... А мой сыноч зноў пайшоў у «Лондан».

— О, Лондан! — ажывіўся Джон. — Там прыгожа... Я быць у Лондан!

«І хто яго ўжо паспеў туды завесці? — падумала баба Мара. — Толькі ўчора прыехаў і ўжо ведае пра карчму...»

. . .

Джона разбудзіла кукарэканне пеўня. У Манчэстэры зранку яго будзіў не певень, а аўтамабільны гул, праз які і чалавек мог закукарэкаць. Ён праміргаўся са сну і паспрабаваў зразумець, дзе яго сустрэў новы дзень. Джон разгледзеў павуцінне, патрэсканую столь і кавалкі тынку, які адлушчыўся, у куце з аголенай пліткай і ўцяміў, што знаходзіцца далёка ад Манчэстэра. Ён быў ва ўласным вясковым доме. І было вельмі добра, што гэты дом плакаў і прасіў рамонту... Бо ў гэтым доме, які плакаў і прасіў рамонту, душа Джона спявала. Ён устаў, насыпаў у місу аўсяных шматкоў і заліў гарачай вадой. Пасля запарыў сабе кавы, хутка перакусіў і ўзяўся за рыдлёўку. Варочаючы лапатай, ён думаў пра тое, як ра-ней сам варочаўся ў жыцці...

А ў гэты момант у хаце па суседстве выварочвала Нотынгема.

«Усё праз учорашні віскі! — падумаў ён. — Не ўспрымае мой страўнік гэтага чужога напою!»

Нотынгем выйшаў з дома і прыклаўся да вядра з калодзежнай вадой, рэшту якой выліў сабе на галаву. Чырвоная цішотка англійскага гранда «Манчэстэр

Юнайтэд» пакрылася мокрымі плямамі, быццам была апранутая на змагара з вышэйшай лігі. Нотка фыркануў, патрос галавой і зірнуў на суседні двор. Там, абাপёршыся на рыдлёўку, Джон назіраў за пеўнем. Певень, які сядзеў на плоце, таксама глядзеў на англічаніна.

— Ко... Ко... Ко... — сказаў англічанін.

— Ко... Ко... Ко... — адказаў певень.

— Не Како ён! — утыкнуўся Нотка і падышоў да плота. — Ён Фігу. Луіш Фігу.

Пасля паправіў мокрую цішотку, абцёр руку аб штаны і перагнуўся праз агароджу:

— Май нэйм із Нотынгем... Нотынгем Геаргіеў Нікалаў... Быў Мікалаем, але змяніў імя... Я хацеў назвацца Нотынгемам Форэстам, таму што гэта мая любімая каманда яшчэ з часоў, калі яны гулялі з ЦСКА... Надта мне падабаўся гэты Нотынгем...

— Нотынгем, ес! — кіўнуў галавой Джон і адклаў рыдлёўку.

— Тады яны былі чэмпіёнамі. А цяпер у другім дывізіёне...

Англічанін падаў руку праз плот:

— Джон, — сказаў ён. — Маё імя Джон!

— А, дык ты балакаеш па-балгарску! Дзе ты яе вывучыў, га, спадар Джон?

— Мне падабалася Балгарыя. Чатыры разы быць на ваша мора. Хадзіў на курс па балгарская... Пасля

пабачыць у інтэрнэце гэты дом і вырашыць яго купіць. Купіў гэты дом, жыву тут!

Нотынгем кінуў вокам на старую будыніну, абкладзеную каменнай пліткай, з аблезлай пабелкай і гнілой тэрасай, і скрывіўся.

— Ты даруй, але твая інвестыцыя... Дзесяць штук еўра аддаў за гэтае ламачча! Эх, што ж ты мне не сказаў раней, чалавеча! Я б табе сваю хату прадаў! За дзевяць штук... Але ж, спадар Джон, нашыя людзі бягуць у Англію, а ты, наадварот, прыехаў сюды, у нашу пустэлю!

— Прырода тут прыгожая... Паветра чыстае, танна жыць...

— Ага, танна! — перабіў яго Нотка. — Дарагавізна, братка! Дарагавізна і дзікунства! Толькі тэлебачанне ў нас еўрапейскае. Старшыня праклаў кабель, цяпер ловім чатырыста тры каналы! У нас файны старшыня! Мо і табе пракіне кабель...

— Не хачу ціві... Хачу цішыня... Не люблю ціві...

. . .

Чатыры разбітыя келіхі, адна талерка і адна попелніца. Такія матэрыяльныя страты панёс бар «Лондан» пасля ўчорашняй вечарыны. Але барменцы вечарына прынесла добры прыбытак. Калі Глорыя пералічыла банкноты ў шуфлядзе, яна засвяцілася і ўключыла ўлюбёны хіт улюбёнай фолк-спявач-

кі. Яна пачала танчыць за барам і спяваць разам са сваёй улюбёнкай, а месцамі нават лепш за яе:

— Белу ружу запляту я, белу ружу ды з шыпамі, сцеражыся, сцеражыся...

Пакуль яна спявала, у бутэльцы з-пад віскі на барнай стойцы перад ёю з'явілася белая ружа. Барменка дастала яе з бутэлькі, адарвала калючае сцяб-ло і закалола ружу ў валасы. У гэты ж момант яна адчула, як дзве мужчынскія рукі абдымаюць яе ззаду, шукаючы яе грудзі. Ёй не трэба было бачыць татуіроўкі, каб зразумець, чые гэта рукі.

— Сцеражыся, сцеражыся! — прапела Глорыя і прыбрала ад сябе лапы Скін.

Яны былі ўдвох у бары, ніхто іх не бачыў, і Скін паспрабаваў яшчэ раз яе навесці на правільную думку і скіраваць на канапку ў пакойчыку за барам. Але Глорыя, легкадумна пасмейваючыся, цвёрда яму адмовіла. Гэта было часткай гульні: паказаць яму, што да канапкі яны пойдучь, калі вырашыць яна, а не ён. Раззлаваны, Скін выцягнуў ружу з яе валасоў і з'еў. Пасля схапіў бутэльку піва з вітрыны, адкаркаваў зубамі і выліў вадкасць сабе ў рот — следам за ружай — і раз'юшана зажаваў.

У Глорыі не было часу на яго сварышца, бо ў гэты момант у бар «Лондан» увайшоў Дзенча.

— Скін, ты гатовы?

Дзенча перадаў яму поліэтыленавы пакет. Скін узяў яго і высыпаў змесціва на стол. На сталё апынулася каля дваццаці дыскаў у пластмасавых каробках з каляровымі вокладкамі.

— Няблага, паскуднік ты! — сказаў Голены. — Вокладкі ў цябе атрымаліся, як арыгінальныя!

— Усё, што мы робім, мы робім добра! — адказаў яму Дзенча завучаным выказваннем з тэлевізійнай рэкламы.

— Ты вялікі пірат, халера! — і Скін пляснуў яго па плячы. — Калі прымацуем табе драўляную нагу і выб’ем адно вока, будзеш самым афігенным піратам! Ды жартую я, паскуднік! — дадаў ён, калі пабачыў, што Дзенча не смяецца з ягонага жарту.

— А бабкі? — сур’ёзна запытаў кур’ер.

Скін адкаркаваў зубамі яшчэ адно піва і падаў Дзенчу:

— Няма падстаў непакоіцца. Скін заўсёды плаціць!

Дзенча не ўзяў піва. Ён узяў назад пакет з дыскамі.

— Я не крэдытны аддзел! Калі плаціш, тады і атрымліваеш! Кэш энд кэры!

. . .

Старшыні Урадлівай было за шэсцьдзесят, але ён не ведаў стомы. Невысокага росту, падцягнуты, жвавы,

ён кожны дзень прачынаўся з новай кіраўнічай ідэяй. Гэтым ранкам у яго была не адна, а некалькі ідэй. Ён прыйшоў у канцылярыю, сеў за працоўны стол і загадаў выклікаць персанал, каб раздаць задачы. Але была ўжо дзясятая, а персанал так і не з'явіўся на сваім пасту. А калі персанал не з'яўляецца на сваім пасту, Старшыня едзе ў вёску, каб яго адшукаць.

І персанал знайшоўся: ён стаяў, абапёршыся на агароджу, і размаўляў з бялявым, высачэзным, як жардзіна, замежнікам.

— Нотынгем, балгарын! — паклікаў Старшыня свой персанал. — Чаму цябе няма на месцы? Табе не здаецца, што тыя грошы, якія я даю табе штомесяц, ты павінен зарабіць?

Нотынгем рукою паклікаў яго падысці.

— Старшыня, глядзі: гэта — англічанін. Спадар Джон, а гэта — наш Старшыня...

Прадстаўнік мясцовай улады засаромеўся. Ён правіў каўнер на кашулі і падрыхтаваўся да афіцыйнага паціскання рук. Пацісканне рук суправаджалася ўсмешкамі з абодвух бакоў. Шкада, не было тут рэпарцёраў, якія б увекавечылі гэтую падзею ў памяці сваіх лічбавых апаратаў.

— Вы з якога Манчэстэра? — пачціва запытаў ён. — З таго самага? — і паказаў на цішотку Ноткі, які выцягнуўся, як выдатнік службы.

— Можа і з «Манчэстэр сіці», — выказаў меркаванне выдатнік.

— Манчэстэр — вялікі горад... — паспрабаваў патлумачыць Джон, але яму неяк не хапіла слоў са слоўнікавага запасу.

— І наша Урадлівая някепская, — сказаў Старшыня, — Тут няма кепскіх людзей... Ты правільнае месца абраў...

— Агенцтва абрала...

— Хай так... Такое здараецца з агенцтвамі, — перапыніў яго Старшыня. — Мы прыстойныя людзі, але часам забываемся...

Было не зразумела, да чаго вядзе Старшыня. Таму пасля яго выказвання настала цішыня.

— Дык, спадар Джон, — вырашыў распачаць новую тэму Нотка, — нашто вы прадалі вашага Бэкхама спачатку іспанцам, а пасля амерыканцам? Ён неаблагі футбаліст, але ягоная жонка... Яна яго сапсуе! Цягае яго па прыёмах, а трэніравацца яму калі? Толькі і робіць, што грошы яго траціць — дамы, шмоткі, машыны!

— Памаўчы трохі, Нотынгем! — абарваў яго Старшыня і патлумачыў Джону: — Ён неаблагі хлопец, але трохі забываецца...

Да траіх ля агароджы падышла баба Мара. Яна трымала ў руках сіняе эмаляванае вядзерца.

— Малако, — сказала яна і падала вядзерца Джону.

Ён узяў вядзерца і адпіў. Было відаць, што яму вельмі спадабалася, бо ён моцна нахіліў вядро і доўга смактаў малако, нібы цыбатае млекакормячае.

— Ад Вікторыі, — сказаў Нотка. — Каза... Назваў яе, як Вікторыю Бэкхам...

Усе засмяяліся. Па барадзе англічаніна пацёк малочны цурок. Джон дастаў акуратна складзеную хусцінку і выцерся.

— Хопіць языкамі малоць, Нотынгем! — сказаў тут сур'ёзна Старшыня. — Бярыся за працу!

— Старшыня, ужо абед — спачатку мне трэба паесці... — сказаў Нотка. — Работа не заяц — не ўцячэ!

Старшыня махнуў рукой — на яго мове гэта азначала «спачні!» для персаналу. Рэалізацыя ідэй адклалася на іншы лепшы дзень. Дзякуй богу, добрых дзён ва Урадлівай хапала.

. . . .

На абед баба Мара прыгатавала фаршыраваныя перцы. Нотынгем не скардзіўся на апетыт і з'еў адразу чатыры. Вымочваючы хлебам соус на талерцы, ён сказаў маці:

— Ты бачыла, як ён жлукціў малако? Усё адно, як ніколі не бачыў...

— Спадабалася чалавеку...

— Яны і піва таксама ж жлукцяць — як дзікуны! — павысіў голас сын. — А пасля, як нап'юцца, разно-

сяць крамы, б'юць вітрыны, перакульваюць машыны... Вельмі дзікія гэтыя англічане!

— Барані божа! — перахрысцілася баба Мара. — Такі дзікун і наш сусед...

Яна яшчэ не дагаварыла, як у дзверы пагрукалі. Гэта быў англійскі сусед. Нотка выйшаў, каб даведацца, што яму трэба. Джон прыйшоў заплаціць за малако.

— Колькі малако каштаваць? — запытаўся ён на сваёй смешнай балгарскай з брытанскім вымаўленнем.

— Колькі дасі... — паглядзеў на яго Нотка спадылба.

— Не ведаю такая валюта... — паціснуў плячыма Джон.

— Ну добра, — сказаў балгарын, у якім зварухнулася гандлёвая жылка, — давай пяць... дзясяць леваў!

— Уаў! — выгукнуў англійскі сусед, як выгукваюць анімацыйныя героі дзіцячых мультфільмаў, калі іх нехта лупане патэльняй па галаве. Дастаў з кішэні калькулятар, палічыў нешта і сказаў:

— Гэта шмат... Я ведаць — тут малако каштуе стацінкі!

— Ды гэта жарты, Уілі! — Нотка ўдарыў яго па плячы зусім па-балгарску. — Што такое для цябе пяць леваў, братка? Добра, не трэба плаціць, я частую!

Зноў ударыў яго па плячы і ўзяў з яго рук калькулятар. Націснуў наўдачу некалькі кнопак, але экранчык застаўся цёмным.

— Нешта твой калькулятар не фурычыць, — ска-
заў ён.

— Гэта арганайзер, — удакладніў Джон, — трэба
ўключыць вось тут.

— Трымай, — вярнуў электроніку Нотынгем. —
Слухай, спадар Джон, а мы можам з табою правяр-
нуць адну махінацыю?

Махінацыя... Гэта самае ўжывальнае слова ў су-
часнай балгарскай мове, яно гучыць кожны дзень
ад Цімка да Чорнага мора і ад Белага мора да Дуная
праз Румялійскія палі... Хаця грамадзянін Злучана-
га Каралеўства і хадзіў на моўныя курсы два гады,
яму не было адкуль даведацца пра гэтае слова.

— Не разумею... — паціснуў плячыма падданы
Каралевы.

Мясцоваму жыхару давялося ўвесці яго ў курс
справы.

— Махінацыя... Махінацыя — ну гэта калі ў выніку
ты атрымліваеш плюшкі. Ну баблішка. Ці як вы там
іх называеце — мані! Давай з табой атрымаем мані!

— Ес, мані! — пачаў крыху разумець астраўны
чалавек.

— Слухай сюды, — пачаў казаць Нотка і сцішыў го-
лас, — ты ведаеш пра Еўрафутбол? Дык вось, у гэтага
Еўрафутбола ёсць джэкпот! Мы выйграем джэкпот
і атрымліваем 50 штук! Пасля дзелім фіфці-фіфці!

— Фіфці-фіфці! — паўтарыў Джон. — А што дзелім?

— Ну вийгрыш, зразумела! — пачаў нервавацца балгарскі сусед. — Нам толькі трэба атрымаць вынікі вашай Вышэйшай лігі! Вось зараз, напрыклад, «Ньюкасл» — «Чарлтан»! Я тут стаўлю адзінку... Ты колькі кажаш?

Англічанін не сказаў нічога. Задумаўся і прызнаўся:

— Я не разбіраюся... У футбол не разбіраюся...

— Як? — здзівіўся Нотынгем. — Хіба ты не англічанін?

— Англічанін...

— Пудзіла ты агароднае, а не англічанін, Джон! — раўнуў уладальнік чырвонай цішоткі з эмблемай «Манчэстэр Юнайтэд».

— Так, гарод! — узрадавана сказаў брытанец. — Я хачу пасеяць трава... Лужок... Капаць, сеяць...

Нотка зірнуў на яго яшчэ больш здзіўлена:

— Ты не ўзарэш!

— Пасадзіць памідоры, пасадзіць перцы... — Джон працягваў пералічваць свае ідэі.

— Перцы-шмерцы! — кепліва перабіў яго балгарскі сусед. — Нашто табе перцы і памідоры? Тут ніхто ўжо не саджае гародніну! Калі табе хочацца памідораў, ідзі ў краму і купі! Кажуць, там цяперака былі турэцкія. Але ж ты з імі не размаўляць будзеш!

— Хачу купіць карова... Купіць карова, піць маляко...

— Ды ў цябе з галавой не ў парадку! — выдаў Нотка медыцынскае заключэнне.

— Парадак навесці, узараць... — зачапіўся за апош-
няе слова англічанін. — Шукаю трактар!

— У мяне ёсць! — ускрыкнуў Нотка і заззяў. —
Трактар шукаеш — хадзі сюды!

. . . .

Трактар бяздзеінічаў пад навесам ля свінарніка Ранальда, хлява Майкла Оўэна і загарадзі Вікторыі Бэкхам.

Нотынгем спачатку пахваліўся сваім запаркам — пазнаёміў замежніка са свіннёю Ранальдам і аслom Оўэнам. Жывёла, названая ў гонар бразільца, за-
рохкала, а цэзка англійскага форварда паварушыў даўгімі вушамі і пляснуў хвостом, каб прагнаць не-
калькі нахабных мух. Каза Вікторыя Бэкхам не была адрэкамендаваная асабіста: яна разам са статкам сышла на пашу. Агледзеўшы запарк, перайшлі да аўтапарка.

— Вось ён! Прыгажун! — сказаў Нотка і сцягнуў выцвілы брызент. З-пад яго паказаўся аблуплены «Беларус», савецкая мадэль трактара, убачыць які на палях сваёй радзімы ў Джона не было магчымасці...

— Руская машына! — сказаў Нотка з гонарам. —
Калі разганялі ПКЗГ, узяў яго за так. Ты, спадар Джон, ведаеш, што такое ПКЗГ²? А АПК³?

З прычыны таго, што Джон прыехаў з выспы, на якой перамог капіталізм, ён ніякім чынам не быў знаёмы з сацыялістычнымі паняццямі... У яго краіне ніколі не было працоўных кааператыўных гаспадарак «Ёркшырская перамога» або «Брытанская слава». Таму ён абсалютна не разумеў, пра што яму кажа гаваркі сусед.

— Калі можа ўзараць мой двор? — запытаў ён.

— Ааа, не! Ніякага арання! — адрэзаў Нотка. — Мне не хочацца знатужвацца! Ды і трактар паламаны! Не працуе... Не робіць бу-бу... Бензінавы насос зламаўся!

Гэта Джон зразумеў і кіўнуў.

— У вёска ёсць іншы трактар?

— Трактарыстаў няма! Быў адзін у суседняй вёсцы, але цяпер у Грэцыі. Акапаўся ўжо там...

Кукарэканне пеўня заглушыла іх размову. Цёмна-чырвоны буйны экзэмпляр драў горла, каб атрымаць увагу курэй.

— І гэта падабаецца, — паказаў на пеўня Джон, — птушка спяваць...

— Луіш Фігу... Бач, як фарсіць! Як партугалец, які гуляў у «Рэал Мадрыдзе»...

— Хачу гадаваць певень... — летуценна сказаў Джон, — хачу гадаваць жанчына-певень... Кажа ко-ко...

Нотка паглядзеў на яго са здзіўленнем:

— Глядзі ты! Яму ўжо жанчын захацелася!

. . .

Баба Мара села на крэсла Старшыні. Крэсла было зручным: на чатырох колцах, абцягнутае чорнай скурай. Яна круцілася на крэсле, а ў галаве яе круцілася адна думка. Думка, што вось гэта крэсла магло б кіраваць вёскай больш паспяхова за яго цяперашняга кіраўніка.

Але тытулаваны прадстаўнік улады ніколі ў жыцці не пакінуў бы свайго месца. Запыханы, ён увайшоў у свой кабінет:

— Мара, чаго ты сядзіш на маім месцы? Я гэтае крэсла выйграў на выбарах і без выбараў яго не аддам!

— Устаю, устаю, спадар Старшыня, — засаромелася старая. — Я выцірала пыл...

У дні, калі паказвалі прамыя трансляцыі англійскага першынства і яе сын быў заняты ля тэлевізара, баба Мара ішла падмяніць яго як адзінку персоналу ў Старшыні. Без пэўнай адпрацоўкі Нотынгем не мог атрымаць ад кіраўніцтва месячнай дапамогі па беспрацоўі.

— Мяне хто-небудзь шукаў? — запытаў Старшыня.

— Званілі з РІНАІВ⁴ па маніторынгу смеццевага палігона...

— А па іншых пытаннях? Па інвестыцыйных праектах?

— Не, Старшыня... Але па праектах ёсць адно пытанне ў мяне...

— Задавай!

— Калі мы навядзём парадак на могілках? Агароджу ўсю раскраслі...

— Могілкі — гэта інфраструктура! — пачаў тлумачыць Старшыня. — А на спансаванне інфраструктуры будзем падавацца ў межах праекта «Прыгожая Радзіма»...

— Могілкі павінны стаць часткай прыгожай радзімы, — сказала баба Мара ўпэўнена. — Я ж не для сябе, старшынька! Вунь, прыехаў англічанін, пасяліўся тут, аднойчы і яму давядзецца скарыстацца могілкамі... Мы ж паказваем сябе замежнікам!

— Ты маеш рацыю! — кіўнуў галавой Старшыня. — Але я гляджу на англічаніна не як на кліента могілкавага парку, а як на патэнцыяльнага інвестара! Дарэчы, распавядзі, чым займаецца мой інвестар, ён жа твой сусед, так?

— Вельмі працавіты! Купіў пілу бензінавую! Расчысціў двор, сухое галлё склаў пад навес — раўняюць ка адно да аднаго!

Старшыня задумаўся.

— Паглядзі ты на яго! Дрэвы пілуе... Паклічу яго, каб і ў мяне папілаваў!

. . . .

На плошчы раённага горада нарадзілася навіна. Паўнаваты шчаслівы чалавек выбег з судовай залі і паказаў пальцамі літару «V» — перамогу.

— Віктары! — пракрычаў ён і прыцягнуў увагу выпадковых мінакоў.

— Мы перамаглі іх, спадар Форэст! — дадаў за яго спінай адвакат Тэразіні. — Але ж які аргумент я ім выдаў: «Спадар суддзя, забяспечце балгарыну яго святое права на адстойванне свайго імя!»

— Калі б яны не саступілі, пабачылі б Страсбург! — грозна затрос касматай галавой пераможца.

Гэтая касматая галава трапіла ў аб'ектыў тэлевізійнай камеры, якая здымала навіны для мясцовага канала «Антэна». Рэпарцёр тэлебачання таксама трапіў у кадр:

— Перадаём з месца падзей... Сёння ў раённым судзе прызналі права нашага земляка з вёскі Урадлівай насіць імя Нотынгем Форэст. Судовая адысея працягвалася чатыры гады, пакуль не было прынята гэтае канчатковае рашэнне. Ці задаволены вы ўжо, спадар Форэст? Ці цяпер вас правільна называць містар Нотынгем Форэст?..

Нотка, які адмыслова для слухання апануў цішотку сіняга колеру англійскага чэмпіёна «Чэлсі», выгнуў грудзі перад камерай і сказаў у мікрафон:

— Цяпер у мяне еўрапейскае імя і я сапраўдны грамадзянін Еўропы!

. . .

У сваім двары Джон адасобіў месца пад грады з гароднінай. Пасадзіў памідоры, агуркі ды гарбузы,

але насаджэнні гэтыя зусім не квітнелі. Яго расліны ледзь трымалі сцябло над зямлёю, затое гарод бабы Мары на суседнім двары буяў і чырванеў пладамі. Таму старой вясковай жанчыне давялося прыадкрыць Джону таямніцу вытворчасці гародніны.

— Мы, балгары, — сказала яму баба Мара, — у свой час навучылі Еўропу вырошчваць перац і памідоры... А зараз я навучу і Англію...

Пасля гэтага яна з'явілася ў яго двары з мехам штучных угнаенняў.

— Ноў! — выгукнуў Джон, убачыўшы мех. — Гэта ёсць атрута!

— Атрута, але якія з ёю прыгажуні-памідоры! — адказала баба Мара і пачала акрапляць грады.

— Ноў! — Джон вырваў мех з рук жанчыны.

Ён быў настолькі раззлаваным, што баба Мара стала, як громам удараная.

— Соры, місіс Мара! — выбачаўся Джон. — Працаваў у хімія... Дыхаў хімія... Не хацець есці хімія!

— От калі набываеш у краме, то быццам ведаеш, што ясі! — прамармытала баба Мара, але дала задні ход і аднесла мех з амоніевай салетрай назад на свой двор. Пасля пайшла да гнявой кучы і накідала ў вядро натуральнага ўгнаення.

— Гэта можна! — кіўнуў Джон, без грэблівасці запусціў рукі ў вядро і пачаў падкладаць па жмені пад кожны куст. Карціна дык карціна: англічанін, а па

локці ў лайне. У гэты момант у яго зазваніў тэлефон. Ён галавой паказаў, з якой кішэні ідзе званок. Баба Мара дастала мабільнік і прыклала да вуха Джона. Сама яна далікатна адварнула галаву, паказваючы, што не падслухоўвае, хаця размова ўсё адно была па-англійску. Званіла жонка Джона з далёкай Выспы.

— Вітаю, дарагая! — узрадаваўся ён. — Тут файна! Надвор’е — сонечнае, людзі — сонечныя, паветра — цудоўнае! Саджаю памідоры з суседкай. Калі прыедзеш, ужо будуць свае... Хто, суседка? Не раўнуй!.. Стэлімся пазней!.. Я па локці ў...

— Патрыша... — патлумачыў Джон суседцы. — Мая жонка...

— Яна плануе пераехаць?

— Прыедзе... Калі ўпарадкаваць двор... Упарадкаваць дом...

— Каб толькі яна не сышла ад цябе, Джонку! — затрэсла пальцам баба Мара. — Як вунь Міколка майго... Забрала ўнука і збегла! Ці тое нявесткай быць не спадабалася, ці тое з сынам маім — не ведаю!

З суседняга двара пачуўся голас Ноткі:

— Мама, ты дзе, га? Рэж Луіша Фігу!

. . .

— Сынку, не трэба!

Сваімі просьбамі баба Мара намагалася адмяніць экзекуцыю. Але Нотка быў цвёрды, як валюта выйгрышу ў лато, і ніякія мальбы не маглі яго спыніць:

— Трэба! Новаму імені патрэбная ахвяра! Цяпер я Форэст! Рэж пеўня на стол!

Баба Мара добра ведала свайго сына: спрацацца было марна. Яна ўзяла жменю зерня і сабрала курэй. Тут і Луіш Фігу даверліва пачаў кляваць зерне ў яе нагах. Яна нахілілася і сціснула пеўня ў крылах.

— Вось так, Фіко! — яна пагладзіла пеўня па пунсовым грэбені перад тым, як пакласці на пень. — Ці магу я нешта яму даказаць?

Баба Мара ўзяла сякеру, а певень паглядзеў на белы свет і міргнуў вокам, як у апошні раз...

— Стоп! — пачуўся голас Джона з суседняга двара. — Ноў, місіс Мара! Ноў сякера!

Ён замахаў рукамі і падбег да плота. Яго заўважыў Нотка і раззлавана крыкнуў:

— А табе што трэба?!

— Не трэба рэзаць...

— Ты яшчэ мне загадваць будзеш! Рэж! — пачвердзіў прысуд Нотка і падаў маці знак.

Яна зноў узяла сякеру.

— Хацець купіць! — крыкнуў Джон і пачаў шукаць па кішэнях. — Хацець купіць птушка...

Баба Мара паставіла сякеру ля пня, але пеўня не адпусціла.

— Не прадавай, — адрэзаў Нотка. — Я не збіраюся прыкідвацца Дональдам Трампам! Толькі ён мае права памілаваць індычку ў Дзень падзякі!

— Колькі грошай хоча? — настойваў Джон.

— Ну... — замяўся Нотка. — Прыкладна... Сто леваў! Джон дастаў калькулятар. Націснуў некалькі кно-
пак і паглядзеў на экран.

— Уаў! — выгукнуў ён, калі пабачыў суму.

— Што ўаў! — крыкнуў Нотка. — Гэта Луіш Фігу!
Ты ведаеш, колькі каштуе Луіш Фігу?

Болей не спрачаючыся, Джон дастаў гаманец і ад-
лічыў названую суму. Нотка ўзяў пеўня з рук маці
і перадаў новаму ўласніку.

— Глядзі не забывай яго карміць! — даў развіталь-
нае настаўленне Нотка. — Зерне ды сумесі!

І, задаволены, пастукаў атрыманымі грашыма па
сваёй трохдзённай барадзе.

. . .

Стывен Джэрард, капітан «Ліверпуля», перахапіў мяч
і імгненна перадаў яго шпале Пітэру Краўчу... У гэты
момант пракукарэкаў певень, і Нотка прачнуўся, не
прасачыўшы ў сне ўдар галавой Краўча.

— Фігу! — крыкнуў ён. — Я табе галаву адарву!

Баба Мара, якая завіхалася ля печы, адказала:

— Не атрымаецца болей! Ён стаў англічанінам!

Пасля напаміну пра здзелку на твары Ноткі з'я-
віўся кіслы выраз. Кісла было і ў страўніку, а ў га-
лаве гуло праз страшнае пахмелле ад віскі з бара
«Лондан». Там ён два вечары запар частаваў усіх да

поўнага знішчэння запасаў і пакінуў у бары ўсе сто леваў, якія атрымаў за трансфер пеўня.

Раптам да яго вушэй даляцела бульканне дызельнага рухавіка і канчаткова вывела яго з раўнавагі.

— Што гэта гудзе?

— Сусед, — адказала маці. — Купіў сабе трактар...

Нотка саскочыў з ложка і ўтаропіўся ў акно. Па суседнім двары Джон раз'язджаў на маленькім трактары. Такого трактара ніхто ў вёсцы раней не бачыў.

— Вой, ну што гэта за машына! — пракаментававу Нотка.

Трохі пазней, апрануты ў афіцыйную сінюю цішотку лонданскага «Чэлсі», ён з прыязным выразам твару з'явіўся перад трактарам Джона.

— Стоп! — крыкнуў ён і раскінуў рукі.

Джон спыніўся і выключыў рухавік.

— Гэта што такое? — запытаў балгарскі сусед, з цікаўнасцю аглядаючы невядомую тэхніку.

— Трактар...

— Адкуль ты яго сцягнуў?

— З Англія... Плаціў, прывезлі...

Нотынгем Форэст ударыў кулаком па галаве:

— Чаго не сказаў, што збіраешся набываць? Я б табе прадаў свой, чалавеча!

Джон паглядзеў на яго са здзіўленнем:

— Дык твой паламаны.... Не робіць бу-бу...

Нотка закруціўся каля англійскай машыны, як эксперт. Памацаў там-сям, цокнуў языком і падсумаваў:

— І твой зламаецца! Гэта дакладна! Англійская тэхніка тут не пройдзе! Толькі бензінавы насос у яго і добры!

Скончыўшы агляд, запытаў:

— Навошта табе араць? Што ты сабраўся тут сеяць?

— Дыні... — пачаў тлумачыць Джон. — Гатунак «Макдэрмот»...

— Гэта якія такія?

— Англійскі гатунак... Тры тоны з гектар!

— Яны ж не прыжывуцца! — адрэзаў Нотка. — Тут сеем толькі «Дэсерт 5» рускай селекцыі, — і ўдарыў рукой па чырвонай блясе трактара:

— Як ні круці, зламаецца!

. . .

Да абеду Джон узараў месца, прызначанае пад бульбу і бахчу, а па абедзе ўзяў сваю бензапілу і праз ход між дварамі перайшоў да суседзяў.

«Бззз!» — пранізліва загула піла і парушыла навакольную цішыню.

Закасаўшы рукавы, англічаніну асісціравала баба Мара, якая падавала палена за паленам.

«Бззз!» — цвёрдая рука Джона разразала дрэва на роўныя кавалкі. Хутка распілаваўшы, удвох яны

ўзяліся раскладаць дровы ў сушыльні пад страхой. За іх працай з цікаўнасцю назіраў асёл Майк Оўэн. Парсюку Ранальда быў цікавы толькі яго загон, а Вікторыя Бэкхам зноў адсутнічала: была на пашы са статкам.

І гаспадар Нотынгем адсутнічаў падчас працоўнага працэсу: у гэты час ён мусіў быць на працы ў сельсавеце, але насамрэч пацягваў з сябрамі паслябедзеннае піўко ў бары «Лондан». Прыкончыўшы трэцяе піва, ён накіраваўся дадому. Там Джон і яго маці толькі скончылі парадкаваць дровы.

— Брава, Джон, накалоў па-еўрапейску! — пахваляў яго Нотынгем. — Бо ў цябе піла добрая! Блэк энд Дэкер! Такой і я магу!

Джон прыняў падзяку кіўком і дастаў арганайзер. Палічыў нешта і паказаў экранчык свайму балгарскаму суседу:

— Чатыры левы, містар Нотынгем!

— Якія чатыры левы? — пазяхнуў Нотка.

— Ты, містар Нотынгем, павінен мне чатыры левы за дровы.

— Чагооо?

Джон зноў паказаў яму экранчык арганайзера:

— Праца — тры левы, амарцізэйшн — адзін леў!

Нотка так асалапеў, што страціў дар мовы. Ён моўчкі пакорпаўся ў кішэнях, знайшоў некалькі змятых купюр, дадаў некалькі манет і аддаў іх Джону.

Джон пастукаў заробленай сумаі па барадзе, узяў пілу і сышоў на свой двор.

. . .

Праз хвіліну ў хаце Нотынгема ўзняўся аднайменны ўраган.

— Вось жа капіталіст паганы! — крыкнуў носьбіт сіняй цішоткі «Чэлсі». — Прыйшоў на мой двор і забірае мае ж грошы! Грошы працоўнага народа! Яшчэ і па барадзе імі стукае!

— Дык і ты ж у яго колькі ўзяў за пёўня! — адгукнулася баба Мара.

— Я магу, а ён — не! — адрэзаў Нотка і выйшаў з хаты.

Ён праседзеў амаль гадзіну пад вінаградом, перабіраючы розныя нецэнзурныя словы на адрас англійскага суседа. Пакуль ён разгараўся ў сваім гневе, вечар паціху згасаў. Згасла і лямпа ў акне Джона. Англічанін не толькі завёў сабе курэй, але і клаўся спаць у адзін час з імі.

Ражок месяца вызірнуў з-за хмары і бліснуў у храмаваных фарах трактарчыка. А ў галаве Ноткі бліснула ідэя. Ён прайшоў праз ход у двор суседа, і ягоны цень пракраўся да англійскай тэхнікі. Адна рука, якая сціскала гаечныя ключы, слізганула пад капот трактара.

. . .

У бары «Лондан» спадар Шчарбатаў прайграваў сваю партыю Старшыні. Хаця гэта і здаралася вельмі рэдка, ён не любіў прайграваць. Ён супраціўляўся да апошняга з надзеяй, што супернік дасць маху ў эндшпілі, але ў гэты раз супернік не памыліўся.

— Шах! — аб’явіў вясковы кіраўнік. — І мат!

Пачуўшы фінальную фразу, Глорыя паднесла пераможцу рахат-лукум на зубачыстцы. У старшыні былі прынцыпы, якія адмаўлялі азарт. Ён таксама гуляў на «наяўныя» — рахат-лукум ці жавальную цукерку. Старшыня вырашыў скарыстацца рэдкай для яго пазіцыяй пераможцы і зрабіць жэст: ён перадаў рахат-лукум спадару Шчарбатаву, каб падсаладзіць яго паразу. Праз гэты жэст спадар Шчарбатаў канчаткова засмуціўся:

— Старшыня, брытанец ушчэнт распясаўся! — кісла сказаў ён.

— Шчарбатаў, не рабіся ксенафобам! — усміхнуўся вясковы лідар.

— Дык ён жа абірае мясцовае насельніцтва. Пяці чалавекам ён ужо ўзараў гароды...

— Дык узары і ты!

— Глядзі заўтра захоча і Старшынёй стаць! — працягваў Шчарбатаў. — Спачатку зробіць нас эканамічнымі рабамі, а пасля...

— Чалавек арэ, а не крадзе! — адгукнулася з бара Глорыя.

Афіцэр запасу Шчарбатаў кінуў у яе бок ледзяны погляд:

— А ты лепей нясі рэшту!

Глорыя падышла і пакрыўджана падала яму жменю стацінак.

. . .

Стаўшы англійскай птушкай, певень Луіш Фігу расперазаўся і з раніцы безупынку кукарэкаў. Чуючы яго голас, Нотка нацягваў коўдру на галаву.

І цяпер коўдру з яго сцягвала баба Мара:

— Мікола, уставай!

— Я Нотынгем! — прабурчэў сын. — Апошні раз паказваю табе жоўтую картку!

— У Джона зламаўся трактар...

Нотка сеў на ложку і заўсміхаўся:

— Хай сам яго паладзіць! Без мяне...

— Ён спрабуе... — сказала старая. — Цэлую раніцу корпаецца...

— Паладзіць яго іншым разам! — зларадна вымавіў сын.

Баба Мара вельмі добра ведала свайго сына:

— Мікола, няўжо гэты ты зрабіў!

Яна ўзяла чапляу і пайшла ў атаку. Нотка апусціў галаву, узяў рукі ўгору і падрыхтаваўся да абароны:

— Я яго не ламаў! Проста ўзяў у яго бензінавы насос... Каб яго паспрабаваць для «Беларуса»... Не падышоў! І мой не працуе, і яго не будзе працаваць!

Чапля апусціліся на яго спіну.

— Ану ўставай і ідзі рамантуй! Які сорам!

— Ды адчапіся, ма! — Нотка ўскочыў з ложка, каб пазбегнуць другога ўдару. — Ну добра! Ужо іду!

Умываючыся, ён паглядзеўся ў люстэрка і прамармытаў:

— Гэтыя еўрапейцы нічога без нас не могуць!

. . .

Джон бездапаможна круціўся ля трактара, па локці запэцкаўшыся ў аліву. Нотка наблізіўся да яго і выскаліўся:

— Выпацкаўся, як цяля! Што ты там ужо зламаў, спадар Джон?

— Учора працаваць, — разгублена стаў тлумачыць англічанін. — Сёння не працаваць... Ён на гарантыя...

— Халера з гэтымі гарантыямі! — перабіў яго Нотка. — Ідзі лепш да маці, дасць табе свежага сыру.

Баба Мара крыкнула са свайго двара:

— Хадзі, Джонку! Казіны сыр! Без кансервантаў!

Джон абцёр рукі і пайшоў да хода між дварамі. Як толькі ён аддаліўся, Нотка падышоў да трактара, як хірург да аперацыйнага стала.

Баба Мара ўзяла са стала кавалак белага сыру, закручанага ў газету.

— Высакаякасны прыродны прадукт з нетраў Балкан! — сказала яна і ў гэты момант пачулася пыхканне дызельнага рухавіка.

Трактар зноў запрацаваў. Асядлаўшы англійскую тэхніку, Нотка праязджаў кола гонару па двары.

— Працаваць! Працаваць! — падбег да яго расхваляваны Джон.

— Ясна, будзе працаваць! — балгарскі сусед злез з машыны, як сапраўдны пераможца. — Усё, да чаго дакранецца Нотынгем Форэст, пачынае працаваць!

Джон пачаў шукаць па кішэнях.

— Колькі каштуе?

— Ну дай мне свой камп'ютар! — загадаў Нотка. — Зараз табе палічу працу, выходнікі... І дваццаць адсоткаў ПДВ!

Джон паслухмяна перадаў свой арганайзер у чужыя рукі. Але ў чужых руках электроніка завісла. Нотка паспрабаваў нешта палічыць, але ў яго нічога не атрымалася. Ён махнуў рукой:

— А, жыві. Ніколькі не каштуе! Пачастуеш чым!

І заняў месца за сталом ля ганка ў чаканні. Джон адразу ж вынес бутэльку віскі і дзве шклянкі.

— Гэта добрае пітво, сусед! — сказаў ён і наліў віскі ў Ноткаву шклянку.

Яны сардэчна стукнуліся і балгарскі сусед адпіў асцярожна, як на дэгустацыі:

— У бары «Лондан» мы прызвычаіліся да скотчу, — сказаў ён. — У нас там дзевяць гатункаў. Але тваё пітво іншае... Гэта не кантрафакт, Джон?

Кантрафакт... Другое важнае слова са штодзённага лексікону абарыгенаў гэтай геаграфічнай шы-

рыні. Слова, зразумелае кожнаму балгарыну, але не замежніку... І даведацца, што такое кантрафакт, у гэты момант Джон не змог, бо яго ўвага была адцягнутая іншым. Нейкая невядомая жанчына зайшла на яго двор:

— Ты заплаціш, інастранец! — крыкнула жанчына на нейкай балгара-рускай мове, з якой Джон не разабраў ні слова. — Вёс заплаціш, імперыяліст кляты!

Пачуўшы жаночы голас, Нотка ўскочыў з зэдліка і крыкнуў груба:

— Ванчава, ану знікні!

Жанчына ў момант адступіла са словамі:

— Машэннік такой!

Джон паглядзеў ёй услед і сказаў:

— Не разумею... Нічога не разумею...

Другая частка
Скінхэд, скінхэд...

Сельсавет месціўся ў занядбаным будынку брудна-жоўтага колеру звонку і брудна-шэрага знутры. Перад уваходам Джон спатыкнуўся на драўляную скрыню, поўную недакуркаў. Ён нахіліўся, сабраў раскіданыя недакуркі і выкінуў у сметніцу на вуліцы. Пасля выцер рукі вільготнай сурвэткай, пачак якіх заўсёды насіў у задняй кішэні. Гэта была мера бяспекі супраць бактэрыі і мікробаў: як нашчадак каланізатараў, англічанін з падазрэннем ставіўся да мясцовых мікраарганізмаў.

Кабінет Старшыні знаходзіўся на другім паверсе. Джон пастукаў у абшытыя скурай дзверы, але ніхто не адказаў. Тады ён адчыніў дзверы і зазірнуў унутр. Спачатку ён пабачыў два сцягі: балгарскі і Аб'яднанай Еўропы. Пасля пабачыў Старшыню: ён сядзеў проста на стале са скрыжаванымі нагамі і заплюшчанымі вачыма.

— Інвестыцыі... Інвестыцыі... Інвестыцыі... — бубніў сабе пад нос вясковы лідар і хістаўся туды-сюды, нібы тыбецкі лама.

Лама расплюшчыў адно вока і паглядзеў на наведніка.

— О, Джон! — ён жвава саскочыў са стала і падаў руку для афіцыйнага вітання. — Чым абавязаны?

Здавалася, што ён адчуваў сябе крыху вінаватым, што яго заспелі ў такой позе.

— Медытую пяць хвілін штодня! Падчас візіту ў В'етнам я пазнаёміўся з усходняй рэлігіяй... Прыдумляеш сабе якое-небудзь слова — мантра называецца — і пачынаеш яго паўтараць. А ў цябе як з дзэн-будызмам?

— Я не быць у В'етнам, — адказаў Джон.

— Мая дачка выйшла замуж, жыве ў Ханой, — адкрыўся яму Старшыня. — Пазнаёміліся студэнтамі, разам вучыліся ў медзе ў Плеўне. Зараз у мяне ўжо дзве ўнучкі, мая жонка там — дапамагае з дзецьмі. Як вы кажаце «бэйбісітэр»...

— Бэйбісітэр, ес! — кінуў Джон.

— Ты па якім пытанні? Сядай, падзяліся! Кавы?

— Не хачу кавы... Хачу ведаць, чаму жанчына пераследаваць?

— Гэта якая? А, Ванчава жонка... Руская... Па законне палова дома належыць ёй.

— Я дом купіць увесь... Фірма купіць, я заплаціць... Ёсць натарыяльны акт.

— Дык і ў яе ёсць натарыяльны акт, — махнуў рукой Старшыня. — Ды ты не пужайся! Такія справы

вырашаюцца ў судзе. Зараз наша судовая сістэма рэ-фармуецца ў адпаведнасці з еўрапейскімі патраба-ваннямі... Ты мяне разумееш, Джон?

— Нічога не разумею, — сказаў Джон.

— Зразумееш, калі трохі пажывеш з намі, усё зразумееш...

. . .

У будынку раённага суда месцілася студыя тату. Па сутнасці, гэтая студыя была неафіцыйнай, афіцый-на тут была кнігарня з прававой літаратурай і кан-цылярскімі матэрыяламі. Прасунуты маладзён па імені Геша вёў гандаль і іншымі таварамі, не толькі канцылярскімі, а ў астатні час біў татуіроўкі або ра-біў пірсінг сваім кліентам.

Геша асабіста паставіў шэсць завушніц Скіну з Урадлівай, па тры ў кожнае вуха. Ён жа быў тым са-мым мастаком-прымітывістам, які намаляваў яму крылатага д'ябла на адным плячы і бяскрылага ар-ла на другім. На яго голенай патыліцы Геша зрабіў татуіроўку нацыянальнага трыкалора, але ў адва-ротным парадку — чырвоны, зялёны, белы... А ў ле-вай частцы грудзей намаляваў ваяўнічага льва з пы-сай бульдога і зрабіў надпіс: «Балгаря для балгр!». У надпісе было толькі дзве памылкі.

Скін ляжаў на жываце, падставіўшы сваю спіну для новага мастацкага эксперыменту.

— Цмок з дзвюма галовамі ці з адной? — запытаў Геша.

— З трыма! — удакладніў кліент. — І з кожнай галавы выходзіць агонь, на першай пішаш Мізія, на тругой — Тракія, а на трэцяй — Македонія⁵...

У гэты момант увайшоў кліент зрабіць ксеракопію:

— Можна дзве копіі гэтага пасведчання пра адсутнасць судзімасцей?

Татуіроўшчык адарваўся ад спіны свайго кліента і адышоў адзняць дакументы. Перад тым як Геша зноў узяў машынку, Скін падсунуў яму аркуш:

— А пад цмокам напішы: «Балгарыя — ад мора да мора!». І перапісвай адсюль, каб не збіўся і мне не давялося хадзіць пасля з арфаграфічнымі памылкамі!

— А ё, хто ў вёсцы заўважыць твае арфаграфічныя памылкі!

— Гэй, чувак, што, як мы з вёскі, дык мы не крутыя?

— Крутыя, чувак! — супакоіў яго Геша.

Тое, што Скін — круты хлопец, было відаць няўзброеным вокам. Таксама ж, як няўзброеным вокам было відаць, што ён не чыстакроўны скінхэд, а носьбіт рысаў розных плыняў. Куртка ў яго была рокерская, але ў яго не было матацыкла. Ягоныя зашытыя джынсы пасавалі б болей хіпару, а па музыцы, якую ён слухае, ён быў больш падобны да металіста. Скін насіў завушніцы, як панк, а па ўнутраным настроі

быў анархіст і не мог трываць, калі ім камандавалі. Ён адначасова быў анархістам і верыў у цвёрдую руку... Ён сам пачаў называць сябе Скінам, калі пагаліў галаву і, паўп'яны, да цялесных пашкоджанняў другой ступені збіў без дай прычыны цыгана.

— На вёсцы вы самыя крутыя скінхэды! — паўтарыў Геша. — Пятнаццаць леваў, Скін, Скін...

Кліенту сума падалася завышанай.

— Ты чаго мяне абіраеш!

— Па пяцёрцы за галаву! — назваў свой тарыф на цмока Геша. — І я з цябе яшчэ ПДВ не бяру! Па сяброўстве...

Скін дастаў з унутранай кішэні сваёй курткі некалькі дыскаў.

— Блэк-трэш-метал! Піраткі з суперякасцю!

— Ты не даганяеш. Мне патрэбны кэш.

Голены доўга корпаўся ў кішэнях, пакуль не знайшоў некалькі банкнот.

— Дзевяць... А за шэсць — гэта! — і падаў яму скручаную ўручную цыгарэту. Татуіроўшчык схопіў яе, як драпежная птушка маленькае зайчана, і схаваў у шуфлядзе.

— Ці добры ўраджай гэтым годам? — пацікавіўся ён.

— Малы, чувак! — вяла пахістаў галавой Скін. — Мянты душаць... Але для лепшых сяброў заўсёды знойдзецца!

Толькі згадалі пра мянтоў, як яны з'явіліся ў пакоі. Двое ў форме ўвайшлі ў кнігарню і разам паспрабавалі сфармуляваць пытанне:

— Выйшаў новы паліцэйскі закон... — сказаў адзін, худы і высокі.

— У цябе ёсць? — дадаў другі, нізкі і дзябёлы.

— Мне яшчэ не прыходзіў «Дзяржаўны веснік», — паціснуў плячыма Геша. — Заходзьце заўтра!

— А да заўтра па якім законе нам працаваць? — выказалі здзіўленне абодва і накіраваліся на выхад, не падобныя да паліцэйскіх, як героі камедыі.

Скін накінуў сваю скураную куртку і выйшаў за імі. Ён ведаў, што ісці за атрадам найбольш бяспечна.

. . .

На лесвіцы суда ён сутыкнуўся з адвакатам.

— Тэразіні, як мая справа, брат? — запытаў яго Скін.

— Вісіш! — адказаў праваабаронца. — Як мурашка на саломінцы! Але не хвалюйся! Так можна вісець гадамі!

— Ат ты малайчына! — ускрыкнуў радасна Скін. — Ты суперадвакат!

— Толькі не забывай, што ты мне за гэта нешта павінен...

Тэразіні адкрыў свой скураны чамадан, падзёрты праз хаджэнні па судах. Пакорпаўся ў дакументах

і падаў яму паперку. Не звычайную паперку, а з касавым апаратам з фіскальнай памяццю. Скін паглядзеў на касавы чэк.

— Штука! Нічога сабе ты дзярэш!

— Свабода не мае цаны! — павучальна адказаў Тэразіні. — Тут я палічыў і спыненае следства па справе збіцця таго цыгана...

— І колькі каштуе адзін цыган?

Замест адказу Тэразіні спытаў найпрост:

— Калі збіраешся плаціць?

— Скін заўжды плаціць... — сказаў Голены, але гэта прагучала неяк не пераканаўча.

Сустрэча адваката і кліента не засталася незаўважанай камерай мясцовага тэлеканала «Антэна». Рэпарцёр падбег да іх з мікрафонам, а аператар следам зловіў пару ў кадр.

— Не так даўно ў чарговы раз была адкладзена справа Кінча Іванова Кінчава па мянушцы Скінхэд з вёскі Урадлівая. Ён быў абвінавачаны ў незаконным вырошчванні канопляў. Некалькі слоў гледачам канала «Антэна»...

— Валі, пакуль табе не разбілі галаву! — Скін паспрабаваў рукой адагнаць надакучлівага рэпарцёра.

— Так нельга з медыямі! — спыніў яго Тэразіні і сам узяў мікрафон. — Мы мяркуем, што справа будзе прыпыненая праз адсутнасць доказаў...

— Як? — працягваў гудзець тэлевізійны сляпень. — Па справе былі канфіскаваныя два мяхі індыійскіх канопляў. Гэта недастатковыя доказы?

— Няма доказаў супраць майго кліента. Магчыма, нехта іх падкінуў майму кліенту з мэтай кампраметацыі...

. . . .

Бар «Лондан» зноў гуляў. У цэнтры вечарыны зноў быў Ванча, які ў чарговы раз частаваў з нагоды паспяховага продажу сваёй маёмасці. Разапнуўшы рэмень і запхнуўшы сабе ў штаны бутэльку віскі, ён круціў тоўстым кумпяком у рытме кючэка⁶, адначасова спрабуючы ўтрымаць на лбе другую бутэльку віскі іншай маркі.

— Дзесяць тысяч еўра! — перакрываў музыку ён. — Я багаты! Паддай там гуку!

Скін унёс новую скрыню замежнага пітва. Пабачыўшы яго, Ванча крыкнуў:

— Налівай! Калі не хопіць — нясі яшчэ!

Скін занёс тавар на бар і сказаў прыгажуні Глорыі:

— Зрабі ты цішэй гэтую папсу. Ці пастаў «Металіку».

— Я стаўлю тое, што мне замаўляюць! — адказала яна. — Хто плаціць, той і замаўляе музыку! Калі будзеш плаціць, будзе табе «Металіка».

— Скін заўжды плаціць... — сказаў ён, але ў бары ніхто не пачуў ягонага голасу.

Раззлаваны, Скін сеў за стол спадара Шчарбатава. Палкоўнік расставіў фігуры на шахматнай дошцы ў чаканні суперніка. Але Скін вельмі аддалена ведаў, як перасоўваць фігуры, таму за суперніка не пасаваў.

— Прадалі Балгарыю! — кіўнуў Голены ў бок Ванчавай папойкі. — За дзесяць штук прадаў радзіму! Але ж і гэты англічанін, відаць, шалёны! Столькі грошай аддаў за такое ламачча!

Палкоўнік Шчарбатаў пасміхнуўся загадкава і сказаў:

— Ды не шалёны ён... Ён даведаўся пра золата. Таму і набыў дом. Золата дзеда Івана Разбойніка...

Пры згадцы пра высакародны метал вушы Скіна імгненна навастрыліся так, што нават шэсць яго завушніц задрыжалі. Палкоўнік працягнуў таямнічы аповед, ілюструючы сваю гісторыю фігурамі з шахматнай дошкі.

— Гэта было пасля Вызвалення⁷. У Ванчавага дзеда, дзеда Івана Разбойніка, была свая банда...

Ён перасунуў восем чорных пешак на клетку наперад і працягнуў:

— Яны рабавалі купцоў на шляхах. У Стамболаў час⁸ выйшаў закон супраць разбойніцтва. Улада высачыла банду, акружыла яе і знішчыла.

Адным рухам рукі Шчарбатаў паваліў сем чорных пешак.

— Але іх грошы ніхто не знайшоў... Казалі пра цэлы чыгун золата. Якраз у той час дзед Іван Разбойнік будаваў дом. І ён закапаў золата ў падмурку...

Скін адскочыў, нібы золата бліснула яму ў вочы.

— Цэлы чыгун... — паўтарыў ён.

Палкоўнік запасу ўзяў з дошкі апошняю пешку.

— Адзін з бандытаў, — працягнуў ён, — уратаваўся... Збег у Англію... Асеў там... А дзе асеў? У Манчэстэры! Гэта табе нешта кажа?

— У Манчэстэры крутыя скінхэды...

— Брытанец Джон з Манчэстэра! — падсумаваў Шчарбатаў і перасунуў чорную пешку на клетку наперад.

— І што?

— Шах! Ды ён не брытанец! А балгарын!

— Які яшчэ балгарын?

— Па маіх падліках, ён унук таго... — Шчарбатаў зноў паказаў на чорную пешку. — Таго, які ацалёў, з банды дзеда Івана Разбойніка... Інакш адкуль ён ведае балгарскую? Ты думаеш, што ён выпадкова прыехаў сюды? Што выпадкова купіў менавіта гэты дом? Стары дом дзеда Івана Разбойніка...

Скін задумаўся. Для яго гэта быў нялёгкі працэс, таму вымагаў пэўнага часу.

— Шах! — падбухторыў яго палкоўнік.

— Нішто сабе сюжэт, брат! — падсумаваў Скін. — Ты не гоніш?

— Ты ж ведаеш, што ў мяне ёсць доступ да інфармацыі! — сказаў палкоўнік і паказаў на фігуру афіцэра на дошцы. — Нам трэба праверыць брытанца! Ты... Ты яго праверыш!... Каб зарабіць суму, якую пазычыў на адваката!

— Як скажаш, бос! — сказаў Голены, прызнаўшы палкоўніка цвёрдай рукой. Пасля агледзеўся, ці хто іншы не падслухаў іх размову. Але бар «Лондан» слухаў толькі папсу і жлукціў віскі.

. . .

Наступным днём у раёне абеду Скін раптоўна з'явіўся ў двары Джона.

— Хэлоў! — крыкнуў ён. — Ёсць хто?

Джон увесь у пыле выйшаў з падвала. Ён быў заняты разборам смецця, якое набіралася за стагадовую гісторыю дома.

Скін узняў два пальцы ў знак вітання:

— Хэвіметал, брат!

Нічога не зразумеўшы, англічанін паціснуў плячыма.

— Вельмі прыемна — Скінхэд, Блэк-трэш, Хэвіметал... — павітаўся Голены адразу некалькімі імёнамі, быццам іспанскі барон.

— Джон, — коротка сказаў Джон, які быў звычайным падданым Каралевы без высакародных тытулаў і доўгіх прозвішчаў.

— Ты «Металіку» ведаеш? — запытаў Скін. — Я быў на іх канцэрце ў Сафіі. Афігенны канцэрт!

— Не ведаю...

— Дык які ж ты англічанін, брат? — шчыра здзівіўся Голены. — А «Айран Мэйдан»?

— Я ведаю «Спайс гёлз», — сказаў Джон.

Скін паглядзеў на яго строга:

— Ооо, пра такое нават не кажы! Я гэтых марамоек не выношу! Ты лепш сапраўдныя гурты слухай, чалавеча! Як-небудзь пастаўлю табе, каб хоць ад мяне дазнаўся!

Распавядаючы англічаніну пра стылёвыя асаблівасці брытанскага року, Скін праходжаўся ля дома і разглядаў яго. Скончыўшы агляд, сказаў:

— Канструкцыя, канешне, так сабе, брат! Нашто ты купіў такое ламачча?

— Падабаецца стары дом... брат... — сказаў Джон, дадаўшы ў свой слоўнік новае слова.

Голены вырашыў падбіць брытанца:

— Ну не, брат, тут я пас! Мяне тут працаваць не прымусіш!

— Я працаваць... — ажывіўся англічанін. — Пачаць рамонт... Пабяліць дом з вуліцы, ванна зраблю ўнутры і туалет...

— Без праблем! — сказаў яму Скін. — Я ў справе! Я спец па ваннах! Плітка, кафля, тынкоўка — усё ўмею! Калі пачынаем?

— Заўтра! — сказаў Джон.

— Тумораў монінг! — удакладніў Голены, каб пазбегнуць непаразумення.

. . .

Пасля абеду Скін зайшоў да свайго чалавека ў салон «Тату»... Геша дачакаўся, пакуль кліент, які зазірнуў па плацежныя маркі, выйдзе з памяшкання, і дастаў з-пад прылаўка даўгаваты прадмет, закручаны ў карычневую паперу. Скін асцярожна ўзяў пакет.

— Бяру яго на пяць дзён... Не, на тыдзень!

— Па дваццатцы за дзень. Калі не вернеш у час — па трыццатцы! — у татуіроўшчыка былі жалезныя тарыфы.

— Нічога сабе дзярэш! — абурыўся Скін, але засунуў пакет падпаху.

Увечары ён прынёс пакет у бар «Лондан» і схаваў яго ў пакойчыку за барам. Калі апошні п'янчуга пакінуў бар, прыгажуня Глорыя праявіла цікаўнасць:

— Скінок, Скінок, а пакажы мне яго! Я ніколі таго не бачыла...

Са спакушальнай усмешкай Скін пачаў распрацца. Кінуў у кут сваю рокерскую касуху. Зняў рэмень і расшпіліў маланку на джынсах.

— Ідыёт! — стукнула яго сваім маленькім кулачком барменка.

— Чакай, дзетка! — прыпыніў ён яе. — Ты не ведаеш, што пабачыш!

— Не пужай ката сасіскай! — засмяялася яна і запела. — Скінок, Скінок, ты мой анёл...

Голены сцягнуў сваю чорную цішотку і застаўся з голым торсам. Павярнуўся спінай да барменкі.

— Нічога сабе ў цябе пітон! — ускрыкнула яна.

— Гэта цмок! Трохгаловы... Мізія, Тракія і Македонія!.. Балгарыя ад мора да мора!

— Ёсць адна памылка! — заўважыла Глорыя. — Прапусціў адну літару «о»... Замест «да мора» напісана «да мра»...

— Ды каго хвалюе! — сказаў Скін. — Галоўнае сэнс! Сэнс зразумелы?

— Зразумелы, — кіўнула барменка. — А цяпер пакажы мне яго...

Скін дастаў з-пад кушэткі даўгаваты пакет. Пакуль ён яго раскручваў, Глорыя падумала пра стрэльбу. Але, на шчасце, гэта была не пушка.

— Металашукальнік! — аб'явіў Голены. — Надзяеш навушнікі, уключаеш, і, як толькі ён адчуе метал, пачынае пішчаць.

Ён накіраваў металашукальнік на шырокае дэкальтэ Глорыі, дзе паміж дзвюх грудзей на ланцужку боўтаўся залаты крыжык.

— Пішчыць! — ускрыкнула Глорыя. — Дай мне!

Яна па-свойму надзела навушнікі, узяла прыладу і пайшла па пакоі, асветленым промнямі сквапнасці. Спынілася ў куце:

— Пішчыць! — зноў крыкнула яна. — Тут нешта схавана!

Скін падышоў да яе, падняў з падлогі сваю рокерскую куртку і паказаў ёй металічныя кнопкі і ланцужкі. Глорыя накіравала прыладу на ягоную паясніцу.

— Ізноў пішчыць!

— Таму што я зроблены з жалеза! — адказаў ён. — «Айран мэн» — чула такую песню «Блэк Сэбат»? Класіка!

Ён зняў навушнікі з яе галавы і кінуў яе на кушэтку, каб пераканаць у сваёй мужнасці. Па пэўным часе і пэўных рухах, якія суправаджаліся рыпеннем спружын, Глорыя прызнала, што ён сапраўды зроблены з жалеза.

— Слухай, якім чынам мы будзем дзейнічаць заўтра, — сказаў Скін, апрачаючыся. — Я адпраўлю яго да цябе ў бар, а ты затрымай яго на паўгадзіны!

— Як? — запытала барменка.

— Ты сама павінна ведаць. Не мне цябе вучыць!

Глорыя ўсміхнулася загадкава, як Джаконда.

. . .

Раніцай Скін з'явіўся на двары Джона з вялізным магнітафонам у адной руцэ і таямнічым пакункам

у другой. Адразу ўключыў тэхніку ў разетку, пасля чаго пераапрунуўся ў працоўныя рэчы. Пабачыўшы на сталe газету «Гардыян», Скін узяў яе і на вачах ашаломленага гаспадара зрабіў сабе шапку з унутраных старонак. Ён паштурхаў ненадзейныя рыштаванні, залез на іх разам з магнітафонам і ўзяўся за атынкаўку фасада. Скін прафесійна арудаваў шпатель і шлёпаў раствор на сцяну ў такт з блэк-трэш-металам.

Джон знізу назіраў за ім.

— Можна трохі ціха музыку... — папрасіў ён.

З вышыні рыштаванняў Скін пачуў адваротнае, зрабіў гучней і крыкнуў:

— «Айран Мэйдэн»! Твае землякі, брат! Англічане!

Было падобна, што Джон не так і моцна паважаў землякоў з Выспы, бо ён падышоў да разеткі і дастаў з яе штэпсель магнітафона. Пасля паказаў на сцяну:

— Я бачу... Ты рабіць гэта няправільна...

— У цябе сцяна крывая! — сказаў у сваё апраўданне тынкоўшчык, злезшы з рыштавання і зірнуўшы знізу. — Зэ Уол у цябе крывая! «Зэ Уол», як альбом «Пінк Флойд»...

Джон не хацеў слухаць пра «Пінк Флойд». У яго былі іншыя жаданні.

— Я хацець сцяна роўная. Гладкая... Сумесь вадкая... Павінна быць такая...

Ён дастаў з кішэні арганайзер і паказаў экранчык майстру:

— Раствор... Павінен быць тры да двух да аднаго... Пясок... Вапна... Цэмент...

У сваю чаргу Скін дастаў пачак цыгарэт і на ім напісаў свой рэцэпт вулічнай тынкоўкі:

— Чатыры-чатыры-два! — аб’явіў ён. — Наша сістэма. Так мы і занялі чацвёртае месца на чэмпіянаце свету па футболе.

— Гэта не футбол! — адказаў яму Джон. — Тынкоўка павінен быць моцны...

Скін паківаў галавой на знак згоды і ўключыў магнітафон. А Джон узяў рыдлёўку і пайшоў перакопваць зямлю пад дрэвамі.

. . .

Дзенча быў дырэктарам, дырэктарам вадаспаду. А дакладней — вясковай школы, якая па дакументах больш не была школай. Мінулай восенню ў міністэрстве палічылі, што дзяцей ва Урадлівай недастаткова, і перанакіравалі іх у горад. Але пасада Дзенчы засталася, і ён працягваў атрымліваць заробак дырэктара, хаця па сутнасці меў абавязкі вяртаўніка школьнай маёмасці.

Палкоўнік Шчарбатаў расставіў шахматныя фігуры і ў пустой настаўніцкай зрабіў першы ход. Але на гэтым партыя і спынілася, бо абодва гульцы перанакіравалі сваю ўвагу на іншае. Яны перадавалі адзін аднаму цёмную бутэльку віскі і ўважліва раз-

глядалі яе праз аконнае святло. Партрэт дзеда Вазава⁹ таксама глядзеў на бутэльку са сцяны, бо ў свой час не бачыў такой тары.

— Ідэальна! — сказаў Шчарбатаў.

— Вось тут хачу яе зрабіць крыху цямнейшай... Усё ж такі «Блэк лэйбл»... Калі этыкетка будзе чорнай, будзе як сапраўдная!

— А пакаштуй гэтага! — Шчарбатаў падаў яму другую бутэльку.

Дзенча адпіў.

— Саладкавата... — сказаў ён.

— Сапраўдны бурбон! — запэўніў яго палкоўнік. — Копія лепшая за арыгінал!

— А ўпакоўка? — запытаў Дзенча.

— Гэта задача Скіна... Але зараз ён на іншым аб'екце! — Шчарбатаў праявіў нецярпенне. — Давай, хадзі, мне трэба да Старшыні... Трэба надаваць яму па кацялку!

. . .

— Капай не капай — трава ўсё адно парасце! — сказаў Скін. Ён спусціўся з рыштавання і здзекліва пазіраў на Джона, які сканцэнтравана арудаваў рыдлёўкай пад дрэвамі.

— Траву пасеяць там... — не зразумеў яго англічанін і паказаў на зямлю перад хатай. — Там будзе газон...

— Пасееш траву? Афігенна, брат! Ты мо з нашых?
Я, ведаеш, увогуле па траве не хаджу, я яе палю!

Натуральна, Джон яго не зразумеў.

— Жартую! — пасміхнуўся Скін. — Глядзі сюды...
Гэтай сцяне патрэбны гіпс!

— Можна... — кіўнуў Джон.

— Можна, але ў цябе няма. Схадзі да Глорыі ў бар
«Лондан» — яна мой чалавек... У яе ёсць на складзе.

Джон утыркнуў лапату ў зямлю пад дрэвам і пайшоў у дом. Праз колькі хвілін выйшаў, апрануты ў чыстае.

— І пяць бутэлек піва вазьмі! — загадаў Скін.

— А піва навошта?

— А ты хіба не ведаеш, як робіцца тынкоўка? Яе трэба паліваць, інакш сохне...

— Не разумець, хто сохне?

— Горла ў майстра! — зарагатаў Скін.

Джон накіраваўся ў «Лондан». Голены сачыў за ім, пакуль той не выйшаў на вуліцу, пасля спусціўся ў падвал, распакаваў пакет з металашукальнікам і надзеў на галаву навушнікі.

. . .

Шчарбатаў паставіў складзеную шахматную дошку на стол Старшыні.

— Зараз не магу... — сказаў вясковы кіраўнік. — Я на працы. Ты, спадар Шчарбатаў, па якой справе?

Шчарбатаў сеў на канапу на месца наведніка.

— Таварыш... — пачаў ён, але адразу выправіўся: — Спадар Старшыня...

Ён панізіў голас, хаця ў пакоі і так нікога не было. Праца ў органах навучыла яго, што такія рэчы не агучваюцца голасна.

— Я па пытанні брытанца... Ненадзейны ён...

— Шчарбатаў, ты чаго? — здзівіўся Старшыня.

— Нашто ён сарваўся са сваёй Выспы і прыехаў менавіта ў нашу вёску? Вельмі дзіўна... І балгарскую вывучыў... Ён, пэўна, не сапраўдны брытанец...

— Як несапраўдны? — Старшыня стаў нешта шукаць у раскладзеных па сталю папках, пакуль не дастаў сшытак з тоўстай вокладкай. — Глядзі, што напісана тут. Я сам яго запісаў у рээстр. Джон Сцюарт Джонс... Як у пашпарце. Я бачыў ягоны пашпарт.

— Дык і той Мікалай стаў Нотынгемам па пашпарце, але ж мы ведаем, хто ён! — запырэчыў Шчарбатаў. — Не падабаецца мне гэты брытанец... Калі б быў рускі, быў бы да яго давер, братухна... Але гэты... Старшыня, а ці не пасланец ён з МІ-6? Разведчык?

— І што ён тут разведвае?

— У брытанцаў заўжды былі свае інтарэсы тут, на Балканах! Яны ж імперыялісты!

— Шчарбатаў, у прынцыпе, ты маеш рацыю, — паспрабаваў супакоіць гасця Старшыня. — Але цяпер рэальнасць іншая. Цяпер мы саюзнікі, цяпер

мы разам і ў НАТА, і ў Еўрасаюзе... Аб'яднаная Еўропа, Шчарбатаў!

— Дзея гэтаі Еўропы мы не прадамо свае нацыянальныя інтарэсы! — папярэдзіў Шчарбатаў. — Я ўсё жыццё абараняў нацыянальныя інтарэсы...

— Ведаю, ведаю... Хіба ж не таму табе далі...

— Што мне далі? — запытаў Шчарбатаў.

— Прыкрыццё, дах на пенсіі... — удакладніў Старшыня і паглядзеў на столь.

На даху пачуліся крокі, лямпа загайдалася. У гэты ж момант зверху пачала сыпацца вапна, пайшла трэшчына, і кавалак тынкоўкі з грукатам абрынуўся ўніз, пакінуўшы ў столі дзірку, у якой павісла нага. Нага ў стаптаным кедзе, якая, як ківач, хісталася туды-сюды.

— Што за трасца! — крыкнуў Старшыня.

— Атака! — крыкнуў Шчарбатаў і залёг на канапе.

У кабінет увайшла баба Мара, расхваляваная шумам. Яна паказала на нагу.

— Гэта Міколава... Я сказала яму, каб паганяў галубоў з даху... Каб хоць якую працу зрабіў!

Раззлаваны, Старшыня крыкнуў:

— Нотынгем, балгарын! Ідзі да чорта!

— Я падаю, Старшыня! — пачуўся голас Ноткі. — Зараз звалюся!

Старшыня паглядзеў на Шчарбатава, які ўзняўся з канапы і абтрасаў пыл з галавы:

— Гэта дзяржава зараз абваліцца! Патрэбныя інвестыцыі! Інакш наша дзяржава абваліцца на нашыя галовы!

. . .

У гэты час бар «Лондан» быў пустым. Толькі Ванча, самы адданы наведвальнік, абапёршыся на руку, спаў за адным са сталоў. Аднак прыгажуня Глорыя была на сваім пасту за стойкай, нафарбаваная нават больш, чым звычайна, апранутая ў вузкую блузку з шырокім дэкальтэ і ў вузкую ж спадніцу. Пад гэтай спадніцай мужчынскае вока магло беспамылкова прасачыць тонкую вяровачку бялізны. Некалі зброяй з вяроўкі малы Давід перамог вялізнага Галіяфа. І Глорыя сваёй вяровачнай зброяй магла перамагчы не толькі Галіяфа, але і любога мужчыну, якога пажадае.

— Добры дзень... — сказаў Джон, які ўпершыню пераступіў парог бара.

— Хэлоў! — адказала барменка, якая адрэпетавала сустрэчу загадзя. — Ай эм Глорыя.

— Джон! — павітаўся ён.

— Я ведаю... Я шмат чула пра вас...

Джон спыніўся насупраць яе.

— Гіпс! — сказаў ён. — Хацець купіць гіпс...

— Не гандлюю такім! — усміхнулася яму Глорыя. — Але знайду...

Сонны Ванча ўзняўся над сталом і сказаў п'яным голасам:

— Я поўны гіпсу! — і зноў зваліўся на руку.

Глорыя пяшчотна ўзяла англічаніна за локаць, адвяла ў другі кут бара і пасадзіла за стол.

— Момант! — сказала яна і знікла.

Хутка яна вярнулася з бутэлькай піва і талеркай канапак.

— Тубарг! — аб'явіла яна. — І гамбургер... За кошт бара. Вы любіце гамбургеры? Ці лепей хот-дог?

Яна пацягнулася адкаркаваць піва, але так, што твар Джона амаль апынуўся ў яе дэкальтэ. Збянтэжаны, ён не ведаў, куды падзець вочы.

— Падабацца шопскі салата... Любіць перцы-бюрэк і ба-ні-ца... — ён пачаў заікацца.

— Як-небудзь спяку табе баніцу, — усміхнулася Глорыя і абдала яго хваляй парфумы. Пасля села на суседняе крэсла, паклаўшы свае доўгія ногі так, што яе кароткая спадніца высока агаліла сцёгны. Джон зноў захваляваўся, куды яму накіраваць свой погляд: ад пояса ўніз ці ўверх.

— Мой муж быў у Лондане, — сказала барменка і зноў заварушыла нагамі, каб прынесці стос здымкаў. — Вось ён... Тут ён на Трафальгарскай плошчы... А гэта аўтобус... Двухпавярховы...

— Ес! — кінуў Джон, якога цяпер больш цікавіў другі паверх яе, чым другі паверх лонданскага аўтобуса.

Трымаючы металашукальнік, як Індьяна Джонс, Скін абшукваў падвал старой хаты. Абшукваў вельмі старанна, не прапускаючы ніводнага квадратнага сантыметра. Дарма. У навушніках нідзе нічога не піснула.

Але Скіну трэба было, каб піснула. Ён выйшаў на вуліцу і пачаў абыходзіць плошчу ля тэрасы. Раптам адной апорнай бэлькі прылада сігналізавала пранаяўнасць металу. Голены скінуў навушнікі і адзначыў месца вапнай. Пасля занёс металашукальнік у падвал і зноў загарнуў яго ў карычневую паперу.

А ў бары «Лондан» Глорыя загарнула Джону з сабою нескрануты гамбургер. Праз паўгадзіны аповедаў пра жыццё мужа ў Англіі яна адкрыла, што цяпер яе мужык у Іспаніі. Таму яна вучыць іспанскую і толькі і чакае, калі ён усё зладзіць, каб яна паехала да яго. У момант, калі яна пачала дзяліцца, што пачуваецца жакліва самотнай, англічанін праявіў нецярплівасць.

— Трэба ісці... — выбачыўся ён. — У мяне майстар дома.

— Даруй, што загаварыла цябе... — чароўна ўсміхнулася Глорыя. — Чакай, ледзь не забыла.

Яна прынесла поліэтыленавы пакет гіпсу і прыклала да яго скрутак з гамбургерам.

— Усё за кошт бара... — заўпарцілася яна. — Інакш ты мяне пакрыўдзіш!

— Трэба пяць бутэлекі піва... — згадаў перад выхадам Джон.

— «Амстэл», «Хайнікен» ці «Тубарг»?

— Балгарскае не горшае, — абраў мясцовае англічанін.

Ён заплаціў, забраў рэшту і стрымана, па-англійску, развітаўся.

— Я яго скарыла! — сказала прыгажуня Глорыя Ванчу, які нават не зварухнуўся на яе словы.

. . .

Адкрыўшы месца ля бэлькі, Скін згубіў усялякую цікавасць да тынкоўкі. Ён сеў на трохногі зэдлік і загледзеўся ў адзначаны вапнай крыжык. Пад гэтым крыжыкам недзе глыбока пад зямлёй драмаў цэлы чыгунок золата. Той драмаў ужо сто год, але сёння ўвечары ён выкапае яго... Такім замроеным яго і знайшоў Джон, калі вярнуўся з бара «Лондан» з гіпсам і півам.

— Адпачываць... — зрабіў здагадку працадаўца.

— Ну... — адказаў працаўнік. — На сёння я скончыў!..

Джон паглядзеў на гадзіннік.

— Няма абеду?

— Дастаткова на сёння! — выцер рукі Скін і нахабна паглядзеў на англічаніна. — У мяне ёсць другі аб'ект!

Ён узяў сабе адно піва з торбы Джона і адкаркаваў зубамі. Пасля вадаспадам выліў змесціва бутэлькі ў горла.

— Тумораў монінг! — сказаў на развітанне балгарскі працаўнік і ўсунуў пустую бутэльку ў рукі замежнаму працадаўцу.

. . .

Аперацыя была прызначана на поўнач. Шчарбатаў глядзеў на цыферблат свайго камандзірскага гадзінніка, які фосфарнымі лічбамі пабліскаў у цемры. Ён атрымаў яго ў свой час ад Міністэрства ўнутраных спраў Башкірыі падчас службовай камандзіроўкі. Гэта быў дарагі для яго напамін пра славітае мінулае, таму палкоўнік ніколі не здымаў яго з рукі. Гадзіннік адставаў на шэсць хвілін кожную гадзіну, але Шчарбатаў заўжды ўлічваў гэтую яго асаблівасць.

Фосфарныя стрэлкі башкірскага камандзірскага гадзінніка сышліся на лічбе дванаццаць.

— Нуль гадзін і дваццаць дзве хвіліны! — адрапартаваў кіраўнік аперацыі. — Пачатак...

Пасля сігнала да дзеяння адзін цень жвава пераскочыў агароджу і прабраўся на двор англічаніна. Цень нёс у руцэ маленькую сапёрную рыдлёўку, якую ў арміі прызвалі «шанцавальным інструментам». Гэты інструмент бясшумна запрацаваў пад

тэрасай ля апорнай бэлькі і за кароткі час выкапаў глыбокую яму. Раптам вастрыё скрыганула аб жалеза. Капальнік нахіліўся, залез па локаць у яму і дастаў нешта, што паспрабаваў агледзець у месяцавым святле. І ў святле ўбачыў, што знойдзенае жалеза — гэта звычайная конская падкова.

— Тваю маць! — вылаяўся цень, і ў гэты момант апорная бэлька правісла. Старая драўляная тэраса са скрыгатам нахілілася ў бок і ледзь не абвалілася.

— Хто тут? — крыкнуў зверху разбуджаны англійскі гаспадар і запаліў лампу.

Голеная галава Скіна бліснула ў электрычным святле. Трымаючы ў адной руцэ рыдлёўку, а ў другой — падкову, ён глядзеў у выкапаную яму, у якой павінны было ззяць золата.

— Што рабіць тут? — запытаў здзіўлены Джон, які ў піжама з кароткімі штанамі вызірнуў на вуліцу.

— Такая справа, брат... — адразу зарыентаваўся Скін. — Заўтра, тумораў монінг, у мяне іншая праца, таму я і прыйшоў цяпер трохі папрацаваць.

Джон толькі схапіўся за галаву. Было падобна, што ён не мог знайсці адпаведных слоў у сваім балгарскім слоўніку. А ад англійскіх слоў тут не было сэнсу... Ён паглядзеў на выкапаную яму, пасля на павіслую тэрасу і сказаў:

— Ты звольнены! Ты не будаўнік, ты разбуральнік! Не хацець бачыць!

Скін нахабна паглядзеў на яго:

— Покі-чмокі! — і пхнуў яму ў рукі ржавую падкову. — На шчасце!

. . . .

Схаваўшыся ў цені плота, Шчарбатаў прасачыў за ўсімі дэталямі аперацыі з дапамогай прыбора начнога бачання.

— Правал! — адрапартаваў Скін і злосна адсек галіну з куста бузіны шанцавальным інструментам.

— Спакойна... — адказала камандаванне.

— Ён яшчэ звальняць мяне будзе! — працягнуў абурацца Голены. — У маёй краіне будзе мяне звальняць! Я ледзь рыдлёўкай яго не ляснуў!

— Сціхні ты, Скін! — загадаў палкоўнік. — З брытанцам трэба працаваць далікатна...

Ён схаваў прыбор начнога бачання ў футляр. Затым пачысціў рыдлёўку ад зямлі. Палкоўнік дзейнічаў строга па статуте: пасля аперацыі абсталяванне абавязкова павінна вярнуцца на склад пачышчаным і запакаваным.

— У цябе ёсць твая трава? — раптоўна прыдумаў Шчарбатаў.

— Ёсць дзве цыгарэты... — адказаў Скін. — Ты хочаш дзьмухнуць?

— Брытанцу зараз захочацца дзьмухнуць... — не дагаварыў камандзір і выдаў новы загад: — Вяртайся назад! Толькі ціха... Каб ён не пачуў!

Пазней, калі хата англічаніна зноў патанула ў змроку, Голены другі раз за вечар пераскочыў праз агароджу.

А Шчарбатаў дастаў свой мабільны тэлефон і набраў нейкі нумар:

— Ало, паліцыя...

. . .

З самай раніцы Джон сабраўся выправіць усе пашкоджанні, якія яму пакінуў ягоны голены майстар. Ён запоўніў яміну каменнем, зрабіў апалубку, замясіў бетон і заліў яго ў аснову апорнай бэлькі. Праз дзень-два, як толькі бетон застыне, ён падправіць і павіслую драўляную тэрасу... За гэты час ён сам замажа трэшчыны на фасадзе. Яму больш не былі патрэбныя майстры — ні з голенымі, ні з няголенымі галовамі.

Праз нейкі час на ягоным участку з'явілася баба Мара з рондалем казінага малака. Разам яны пайшлі на кухню, каб старая падзялілася з ім другой балгарскай таямніцай — таямніцай кіслага малака.

— У вашым краі такога няма... Няма гэтай бактэрыі... Бацылус булгарыкус завецца.

Яна паставіла рондаль на агонь і, пакуль малако варылася, апісала тэхналогію, якую Джон старанна запісаў у свой арганайзер. Гэты электронны нататнік месціў у сваёй памяці шмат таямніц балгарскага побыту і быў бясцэнным.

Зваранае малако павінна было астыць. У гэты час Джон вырашыў пачаставаць сваю госцю англійскай гарбатай. Баба Мара выпіла гарбату з трыма лыжкамі цукру, але ўсё адно не адчула ніякага смаку. Пасля гарбаты яны перайшлі да практычных заняткаў па малочнай вытворчасці:

— Закваску трэба дадаваць, калі малако мае тэмпературу цела.... Трыццаць сем градусаў — ні болей, ні меней. Паспрабуй пальцам! Тэрмометр не патрэбны, спрабуй пальцам.

Джон паслухмяна апусціў палец у рондаль, папярэдне выцершы яго вільготнай парфумаванай сурвэткай.

— Паспрабуй і другой рукой! — загадала інструктарка. — Ёсць розніца?

Званок мабільнага тэлефона заспеў яго абэруч у малацэ. Баба Мара зноў дапамагла: дастала апарат з кішэні і прыклала да вуха. Джон загаварыў па-англійску: званіла яго жонка з Лондана.

— Сонечна... Квашу малако... Ёгурт... Мяне суседка вучыць... О, ну калі ласка, Паці, гэта не тое, што ты думаеш! Я і брынзу навучуся рабіць. Людзі тут вельмі мілыя. Рамонт прасунуўся... Пакуль нязручна размаўляць, стэлімся пазней!

Як толькі размова скончылася, баба Мара вярнула тэлефон назад у кішэню.

— Гэта Патрыша?

Джон кіўнуў.

— Як у Англіі?

— Дождж, — каротка адказаў ён і ўзяўся разліваць малако з рондаля па слоіках. Ён закрыў слоікі і закруціў іх коўдрай. Па інструкцыі для заквашвання была патрэбная цеплыня.

— Мама! — пачуўся голас Нотынгема з суседняга двара. — Дай есці!

Быў час абеду.

— Такі ў мяне сын, што сам сабе ежы накласці не можа! — прамармытала баба Мара і пайшла да сябе.

. . . .

Патрульная машына спынілася ля плота англічаніна. З яе выйшла пара паліцэйскіх, падобных да персанажаў амерыканскай камедыі. Адзін высокі і худы, як жардзіна, а другі нізкі і раздзьмуты, нібы балонік. Абодва паглядзелі на нумар на браме, пасля паглядзелі адзін на аднаго.

— Тут! — сказаў тонкі. — Як будзем яго арыштоўваць: па старым ці па новым законе?

— Стары нібыта ўжо не дзейнічае, — адказаў таўстун. — Давай па новым!

Ён дастаў кніжку і пачаў яе гартаць.

— Спачатку надзяваем на яго кайданкі... Не, спачатку кажам, што ён мае права на адваката...

— Кажам... — кіўнуў цыбаты. — Але на якой мове?

Так ні пра што і не дамовіўшыся, яны абодва ўвайшлі ў двор. Аб'ект, які падлягаў затрыманню, мяшаў шпаталем вапнавы раствор у пластмасавым тазе. Пабачыўшы людзей у форме, Джон адклаў шпатель і выцер рукі вільготнай парфумаванай сурвэткай. Высокі паліцэйскі пракашляўся:

— Вы англічанін? Сяржант Пятроў з раённага паліцэйскага ўпраўлення...

— Джон, — падаў яму руку Джон.

Паліцэйскі задумаўся, ці павінен вітацца за руку. Пацісканне рукі з тым, каго належыла затрымаць, не згадвалася ў законе.

— Ду ю спік інгліш? — запытаў на чысцюткай англійскай мове кароткі паліцэйскі, і яго круглы твар пачырванеў ад напружання.

— Ес, — кіўнуў Джон. — Ай ду...

Здалося, што абодва служкі закона не спадзяваліся на такі адказ, бо абодва вельмі азадачыліся. Яны не ведалі, як працягваць працэдуру далей.

— Я гаварыць па-балгарску... — сказаў Джон.

— Так бы адразу і сказаў, чалавеча! — круглы твар кароткага паліцэйскага пасвятлеў.

Даўгі паліцэйскі падышоў да тэрасы, дзе на цвіку вісела старая Джонава куртка. Зняў яе з цвіка і залез ва ўнутраную кішэню. Адтуль дастаў дзве кручаныя ўручную цыгарэты. Паказаў іх на сваёй далоні:

— Вы затрыманы за захоўванне і распаўсюд забароненых наркатычных сродкаў, — сказаў даўгі паліцэйскі.

Твар Джон не змяніўся.

— Патрабаваць адвакат, — сказаў ён.

— А, халера, гэта прапусцілі! — згадаў кароткі паліцэйскі. — Вы маеце права на адваката...

Ён абышоў англічаніна ззаду і надзеў яму кайданкі.

— Ану цішэй! — сказаў ён, хаця Джон нават не аказваў супраціўлення. — Паводзь сябе, як еўрапеец!

— Хацець бачыць загад! — сказаў замежнік, які пачаў паводзіць сябе, як еўрапеец.

— Усё будзе аформлена па законе, — супакоіў яго цыбаты. — Пазней...

Джон пайшоў да патрульнай машыны, прадстаўнікі органаў — за ім. На вуліцы іх заўважыла былая Ванчава жонка.

— Дзяржыце ево! — крыкнула яна. — Он украл мой дом! Суд! Суд для англічаніна!

Паліцэйскія адштурхнулі яе і пасадзілі Джона на задняе сядзенне. Жанчына паглядзела на яго праз шкло і прашыпела:

— Атмывацель дзенег!

Трэцяя частка
Ракія «Родная-лагодная»

— Органы дзейнічалі згодна з законам! — сказаў Шчарбатаў. — У затрыманага былі знойдзеныя дзве цыгарэты, якія змяшчалі наркатычныя рэчывы... Палявы наркатэст даказаў наяўнасць канабісу...

Ягоняя словы прагучалі вельмі казённа, як быццам з радыё Міністэрства ўнутраных спраў. Службовы тон аказаў на Старшыню раздражняльны эфект. Ці нават афект:

— Сціхні, Шчарбатаў! За дзве цыгарэты! Давайце, за дзве цыгарэты затрымайце майго стратэгічнага інвестара! Сапраўдныя гандляры свабодай! Арыштавалі грамадзяніна Еўрасаюза!

— Закон...

— Дзейнічалі не па законе, а па ананімным званку! Не было пракурорскага загаду! Няма ордара на вобшук! Разумееш, чым гэта ўсё пахне, Шчарбатаў? Страсбургам! Скажы сваім, каб адпусцілі яго!

На плошчы перад сельсаветам наспяваў скандал. Некалькі вяскоўцаў, якія выпадкова праходзілі міма, спыніліся, каб паназіраць за абменам рэплікамі

паміж вясковымі лідарамі. Каб пазбегнуць публічнай агалоскі, палкоўнік быў вымушаны даць задні ход. Ён у прынцыпе не любіў хадзіць назад. Нават у шахматах ніколі не вяртаўся і не дазваляў гэтага сваім праціўнікам. Але шахматы — адна гульня, а тут была іншая, больш складаная.

Шчарбатаў падышоў да патрульнай машыны, што стаяла метраў за дваццаць ад іх. Унутры двое паліцэйскіх пілі каву з пластыкавых кубачкаў, не выпускаючы арыштанта на заднім сядзенні з поля зроку. На мінулым тыдні яны ўпусцілі арыштаванага ў амаль аналагічнай сітуацыі, за што моцна атрымалі па галаве ад начальства. І іх галовы ўсё яшчэ гулі ад крыкаў кіраўніцтва...

— Сяржант, была дапушчана памылка! — сказаў палкоўнік запасу цыбатаму паліцэйскаму. — Здыміце з яго кайданкі.

— А начальства?

— Я зараз пазваню! — Шчарбатаў дастаў тэлефон.

Атрымаўшы пацверджанне па тэлефоне, паліцэйскія дапамаглі Джону выйсці з машыны і знялі з яго кайданкі.

— Мы іх ловім, а яны іх адпускаюць! — прамармытаў цыбаты і паглядзеў уверх. Кароткі паліцэйскі, які стаяў побач, таксама паглядзеў у нябёсы, быццам бы шукаючы там, у нябёсах, нейкай найвышэйшай справядлівасці.

Каб замяць канфузную сітуацыю, Старшыня запра-сіў Джона ў свой кабінет, замовіў кавы і размясціў англічаніна на канапе, як дарагога госця.

— Джон, выбачай за памылку! — сказаў вясковы лідар. — Зараз мы рэфармуем праваахоўную сістэму. Гэта дынамічны працэс, а падчас любога дынамічнага працэсу памылкі непазбежныя...

— Патрабаваць кампенсацыя! — сказаў Джон, расціраючы пясці.

— Ну канешне, кампенсацыя!.. Мы таксама хочам ад Ірака два мільярды кампенсацыі, але хто нас чуе!

— Жанчына кажа: дом не мой... Я мець дакумент! Мець акт!

— А, ты пра дом. Ды не звяртай на яе ўвагі! Дом ёй не належыць! Ты добрасумленны пакупнік!

Баба Мара ўвайшла з кавай як сакратарка, але імгненна ператварылася ў абазнанага ў сітуацыі эксперта, адразу ж падключыўшыся да размовы:

— Руская мела права на палову маёмасці...

— Што за лухта? — не зразумеў Старшыня. — Колькі яны пажылі з Ванчам?

— Пажылі два гады ды разышліся, але ж ён, гэткі індык, распісаўся з ёю! Хто зараз распісваецца? Жывуць у грамадзянскім шлюбе ды й годзе... Вунь, Глорыя ж не распісвалася са сваім, які пастаянна на заробкі ездзіць!

— Мара, не загаворвайся! — сказаў Старшыня і звярнуўся да Джона: — Не пужайся! Нават калі яна і пачне справу, справа гэтая будзе цягнуцца не адзін год, і хто ведае яшчэ, чым скончыцца...

Джон хацеў запытаць, хто ж ведае, чым усё скончыцца, але Старшыня змяніў тэму:

— Да мяне дайшла інфармацыя, што ты папілаваў дрэвы ў Нотынгема...

— І вельмі добра папілаваў, ого! — пацвердзіла баба Мара.

— Якой пілой?

— «Блэк энд Дэкер», — адказаў Джон.

— Бензінавая, так? Мо прынясеш мне яе дадому ўвечары? Я цікаўлюся піламі...

. . .

Руская Маруся Іванаўна Тарасенка, якую ў вёсцы для сцісласці ўсе называлі проста Ванчава, схапіла адваката Тэразіні, калі той заходзіў у раённы суд. Яна прыціснула яго да дзвярэй і патлумачыла яму сваю казусную сітуацыю:

— Астравіцянін ему ў еўра заплаціў... Я сказала: «Атдай палавіну мне», а он мне гаварыт: «Вот цібе». І паказал...

— Які дакумент табе паказаў? — задаў прафесійнае пытанне адвакат.

— Эта паказал! — Ванчава паказала непрыстойны жэст з сярэднім пальцам. — Кукіш мне дал! Хачу асудзіць за абіду!

Тэразіні адразу зразумеў мізэрнасць гэтага казусу:

— Чакай! — спыніў ён жанчыну. — Спачатку засудзім англічаніна і забяром у яго палову маёмасці...

— Маёмасць? Маёмасць мне не нужна! Я дзеньгі хачу! Грошы!

— Я зразумеў, што ты хочаш. Адвакат я ці хто? Пастаў адзін подпіс, і я падам ад твайго імя іск...

Адвакат дастаў са свайго скуранаго чамаданчыка аркуш паперы — даверанасць. Нахіліўся і падставіў сваю спіну, як шмат гадоў наша краіна гнула спіну перад Расіяй. На яго спіне рускі бок, у дадзеным выпадку ісцец, падпісаў даверанасць. Сведкам падпісання стаў Рэпарцёр тэлеканала «Антэна», лавец навінаў, які штодня вудзіў на тэрыторыі суда і пракуратуры.

— Пачасціліся падманы падчас здзелак з нерухомай маёмасцю, — заявіў ён перад аб'ектывам камеры. — Сёння мы распавядзем вам менавіта пра такі выпадак.

Мікрафон быў перададзены рускай. Аднак Тэразіні аказаўся больш кемлівым і адхіліў яго падалей ад нафарбаваных вуснаў сваёй кліенткі:

— Справа яшчэ не была перададзена ў суд, — сказаў ён. — Мы зробім заяву, калі прыйдзе час... Дзякуй!

. . .

— Бзззз! Бзззз! — блэкэндэкер дзейнічаў бездакорна. Джон — таксама. Старшыня падаваў яму паленне і ля бензапілы адчуваў сябе героем амерыканскага фільма. З той толькі розніцай, што ў амерыканскіх фільмах такія піламі рэжуць не букавае дрэва, а рукі, ногі ды галовы...

— Зэ энд! — сказаў Старшыня, калі Джон распілаваў на тры часткі апошняе палена. — Так пішуць у канцы амерыканскіх фільмаў... Глядзім іх па талерцы...

Джон адклаў пілу і выцер пот. Гаспадар паса-дзіў яго за стол пад вінаградом, а сам хутка збегаў па піва і закуску — талерку нарэзанага сыру ды сала. Яны стукнуліся разлітым па шклянках півам у знак добра зробленай працы.

— Ваш новы прэм'ер кажа, што мы будзем пашыраць супрацоўніцтва... Тэрэза... Як яе там?

— Ес, Тэрэза Мэй.

— Ты яе ведаеш?

— Ды не... Яна ж прэм'ер-міністр...

— Ну, я так і думаў... — сказаў Старшыня. — Вы, англічане, такія крыху... як сказаць... халодныя. Не ведаеце адно аднога. Нават суседзяў сваіх не ведаеце! А ў нас усе адно аднога ведаюць... Дапамагаем адно аднаму па-суседску...

— Добры сусед... — пагадзіўся Джон цытатай мясцовай прыказкі, — лепш за сям'ю...

Пасля гэтага выказвання Старшыня па-свойску пляснуў яго па плячы.

— Джон, толькі ты можаш арганізаваць гэтую справу! Давай пароднімся з Манчэстэрам! Наша вёска і ваш горад!

Што значыць парадніцца, Джон ведаў, але што значыла парадніць вялікі горад і маленькую вёску, не было яму зразумелым...

— Не разумею... — прызнаўся ён.

— Мы з табою едзем у Манчэстэр, ты перакладаеш, я — на чале дэлегацыі! Падпісваем дамову ва ўрачыстай абстаноўцы і становімся пабрацімамі!

— Не разумею мэта... Сэнс...

Старшыня адкінуўся назад і ўздыхнуў. Гэтым еўрапейцам шмат што не зразумела...

— Ну глядзі... — сказаў ён. — Раней была такая практыка...

І ён з настальгіяй распавёў пра старыя часы балгара-савецкай дружбы. Тады балгарскія вёскі і мястэчкі мелі старэйшых братоў з большай краіны. Афіцыйныя дэлегацыі прыязджалі па абмене. На такіх сустрэчах ракой лілася гарэлка і кілаграмамі з'ядалася чырвоная ікра...

— А зараз ікры пашукай... — скончыў Старшыня сваё настальгічнае падарожжа ў мінулае. — Але сітуацыя ўжо іншая! Мы пабрацімы з Еўропай. Гэтыя

з Горышча нас апярэдзілі... Ведаеш, Джон, з кім яны пабрацімы? З Браўншвейгам...

Гэтую назва Джон чуў упершыню.

— Браўншвейг, Германія, — удакладніў Старшыня. — Падарылі ім цэлы бэушны аўтобус. Каб вазілі дзяцей у школу ў горад. І мы ў тваіх з Манчэстэра таксама папросім аўтобус... Двухпавярховы...

— Двухпавярховы? Навошта? — зноў не зразумеў англічанін.

— Вельмі проста: на ніжнім паверсе двоечнікі, а на верхнім — выдатнікі! Ты толькі звяжы мяне з кім-небудзь з манчэстарскага выканкама... Ты ведаеш каго?

— Не ведаю...

— От не ведаеце вы, англічане, адно аднога, не дапамагаеце... Адчужыліся! А глядзі, як мы па-суседску: адзін папіліў дровы...

— Чатыры левы, — сказаў Джон.

— Якія чатыры левы?

— Я дрэвы пілаваць... Трэба плаціць...

Старшыня вылупіўся на свайго госця. Фінансавы іск заспеў яго знянацку. Як стрэляны палітык, ён хутка выйшаў з сітуацыі:

— Заплачу табе, вядома... Нават надорага бярэш...

— Згодна са стандарт... Калі балгарын павысіць стандарт, Джон павысіць цана...

Старшыня даў яму пяць леваў. Джон патыркаў імі сабе ў бараду і вярнуў адзін.

. . .

З дня продажу дома Ванча амаль не выходзіў з бара «Лондан». Ён піў увесь час: з нагоды і без нагоды, з кампаніяй і без кампаніі. Зараз для кампаніі ён паклікаў за свой стол Скіна, якога шчодро частаваў. Яму замаўляў шатландскі скотч, а сабе — амерыканскі бурбон, віскі, які нядаўна з'явіўся ў бары «Лондан».

— Толькі сядзьце на месцы для курцоў, бо ў мяне павінна быць праверка! — папярэдзіла іх прыгажуня Глорыя. — Мне не патрэбны штраф!

Не так даўно выйшаў закон, які забараняў паленне ў рэстаранах і барах. У такіх установах можна было паліць толькі пры наяўнасці дзвюх залаў: для курцоў і для непалёнцаў. Але ў гэтым законе, як і ва ўсіх іншых, былі шчылінкі. Бар «Лондан» меў адну залу, таму барменка раздзяліла кожны стол на дзве паловы: палова стала для курцоў, палова — для непалёнцаў. Тонкая чырвоная лінія рассякала сталы на дзве часткі, і ў вачах інспектараў гэтая лінія павінна была стаць перашкодай на шляху тытунёвага дыму.

— Штраф не палохае Ванчу! — сказаў сам Ванча. — У мяне ёсць грошы на тысячу штрафаў!

Ён паглядзеў на Глорыю і пагрозліва пахістаў галавой:

— Я набуду джып, закіну цябе ў салон, і мы пагонім у Бургас!

— Лягчэй, брат! — асадзіў яго Скін.

— Які я табе брат? — агрызнуўся Ванча. — Ды я бацькам тваім быць магу, шчанюк! Ты што не...

У бары «Лондан» часта п'янкі праходзілі праз тры фазы: сабутэльнікі спачатку абменьваліся парай куфляў, пасля — парай мацюкоў і толькі пасля пераходзілі да трэцяй фазы — абмену некалькімі ўдарамі. У такія моманты далікатная Глорыя рабілася цвёрдай, як камень, і выганяла байцоў на двор. А тыя з павагай да прыгажуні-барменкі паслухмяна пакідалі памяшканне, каб разабрацца на вуліцы. Як мужчыны.

Ванча і Скін хутка перакінуліся мацюкамі і ўжо рыхтаваліся перайсці да трэцяй фазы. У гэтым выпадку абмен хукамі і аперкотамі не мог мінуць бяскрыўдна: Ванча быў небяспечным праціўнікам з гледзішча сваёй вагі, а Скін — праз свой круты но-раў. Не так даўно Голены без дай прычыны пабіў аднаго смуглявага грамадзяніна, але адвакат Тэразіні адмазаў яго ад следства.

У гэты напружаны момант у бар увайшоў Джон. Ён рэдка завітваў у бар, таму яго з'яўленне тут было падобным да з'яўлення «сініх касак» у Косава. Два варожыя бакі ўмомант забыліся пра сваю сварку.

— Гэй, Джон, ты дзе быў, бразэ? — крыкнуў Ванча і прыабняў свайго колішняга апанента. — Біг бразэ! Ну і страшную ж хату я табе прадаў, га?

Джон сеў за суседні стол.

— Я выбачаюся, але ты не казаць, што ёсць жонка... — сказаў ён свайму былому дзелавому партнёру па куплі-продажы.

— Вой, ды якая яна жонка! Няма ніякай жонкі... — адрэзаў Ванча.

— Атрымаць позва, — і англічанін дастаў з кішэні аркушык. — Маруся Іванаўна Тарасенка, — запінаючыся прачытаў ён імя ісціцы, якую вяскоўцы для зручнасці называлі проста Ванчава. Гэтую ж асобу сам Ванча для зручнасці называў Прычэпам.

— Не зважай ты на гэты Прычэп! — выказаўся былы муж на адрас былой жонкі. — І што гэты Прычэп хоча?

— Палову дома хоча... Палову дома і палову двара...

— Біг Прычэп! Нічога ёй не аддасі!

— Выклікае ў суд...

— Як яна сабралася цябе судзіць? Я ёй падчас разводу шкоду аддаў! «Шкоду 120L» ёй аддаў! Каб села ў гэтую машыну і з'ехала прэч з маіх вачэй назад у свой стэп!

— Адны праблемы ад гэтых замежнікаў! — сказаў Скін. — Балгарыя для балгар!

Тут умяшалася Глорыя, якая ўвесь час іх слухала:

— Але ж у цябе ёсць акт на маёмасць, так? — запытала яна.

Ён дастаў з партфеля дакумент, пра які яна запытала. Прысутныя агледзелі яго. Ён быў зусім

сапраўдным — натарыяльна завераны, з патрэбнымі пячаткамі, подпісамі і гербавымі маркамі...

— Кепска... — памахаў Джон дакументам. — У жанчыны такі самы... Не разумець, як натарыус даваць два акты на адна маёмасць... У Англія такое немагчыма!

— Ну і сядзі ў сваёй Англіі, — прамармытаў Скін.

Прыгажуня Глорыя сцісла патлумачыла сітуацыю:

— Нешта падштурхнула натарыуса... Я, калі захачу, магу хоць на сельсавет натарыяльны акт атрымаць! Хаця ж, вядома, я яго не прыватызавала і мне ён не належыць!

— Ты можаш на што заўгодна натарыуса падштурхнуць, — паддражніў яе Ванча.

. . .

— Нікому не рухацца! Санэпідкантроль! — спужаў наведнікаў «Лондан»-бара строгі голас.

Строгі голас належаў строгаму мужчыну ў строгім чорным касцюме з вельмі строгім позіркам. Чорны касцюм — абавязковы строй для прадаўцоў рытуальных паслуг і правяраючых інспектараў. Строгі позірк таксама абавязковы.

— Зараз праверым, як выконваецца Загад аб абмежаванні палення! — сказаў мужчына, які не быў прадаўцом рытуальных паслуг.

— Калі ласка, інспектар, праходзьце! — усміхнулася Глорыя сваёй самай мілай усмешкай. — Вось... Месцы для курцоў і непалёнцаў...

Правяраючы орган агледзеў сталы, заўважыў тонкую чырвоную лінію і адзначыў, што падзел відавочны. Раптам ён канстатаваў парушэнне. З парушэннем загаду ў залі быў размешчаны Джон.

— Чаму ён заняў месца для курцоў, але не паліць?

Ванча хутка падклаў свае цыгарэты англічаніну.

— Палі давай!.. Ён толькі пагасіў, зараз зноў запаліць!

— Ноў смокінг! — адказаў Джон на роднай мове. — Шкодна...

Інспектар дастаў папку з нарматыўным дакументам.

— Парушана сёмая частка Загада... Непалёнец заняў месца для курцоў! Штраф ад дваццаці да двух соцень леваў! — выдаў ён, рыхтуючыся выпісаць квітанцыю.

— Але спадар грамадзянін Англіі! — Глорыя паспрабавала патрапіць пад амністыю.

— Англічанін! — паўтарыў інспектар, і на яго твары з'явілася ўсмешка. Тонкая і злосная. — Тады дзвесце леваў!

Прысутныя здрыгануліся ад памеру прысуду.

— Нічога сабе дзяруць! — ускрыкнуў Скін. І дадаў: — Але дзяруць толькі з замежнікаў!

— Менавіта дзяром, — працягваў усміхацца правяраючы орган. — Каб адразу навучыліся! Гэтыя правілы нам Еўропа навязала!

— Брат, ды пакінь ты чалавека ў спакоі і лепш скажы, што ты п'еш! — вырашыў умяшацца Ванча.

— Я яго не пакіну! — бурна адрэагаваў інспектар. — Ты ведаеш, якія ў Англіі штрафы? Мой стрыечны брат з Ньюкасла распавядаў, што неяк кінуў на ходнік недакурак і адразу ж да яго падышоў нейкі тып і выпісаў квітанцыю на дзвесце фунтаў!

Ён агледзеў аўдыторыю і паўтарыў:

— Дзвесце фунтаў... Гэта шэсцьсот леваў на нашыя! Значыць, яны там нашых хай штрафуюць, а мы тут іх будзем адпускаць?

У разгар справы ў бар зайшла яшчэ адна службовая асоба — Старшыня Урадлівай. Яму быццам птушачка напела, што яго англійскі інвестар зноў у бядзе.

— Што тут адбываецца? — запытаў вясковы лідар.

— Джона штрафуюць за цыгарэту.... — першым адказаў Скін.

Старшыня паглядзеў на англічаніна са здзіўленнем:

— Зноў цябе, Джон!

— Штрафуюць не за цыгарэту, а за тое, што без цыгарэты... — паціснуў плячыма англічанін.

Інспектар з важным тварам паўстаў перад вясковай уладай.

— Спадар Старшыня, гэта толькі мая праца: назіраць, ці выконваецца загад аб абмежаванні палення. І тут я канстатаваў парушэнне: неплёнец заняў месца для курцоў!

— Усё правільна, Барысаў! — паціснуў яму руку Старшыня. — Да парушальнікаў трэба ўжываць санкцыі! Усё па еўрапейскай мадэлі, па правілах! Давай выйдзем на вуліцу паразмаўляем па-мужчынску!

Менавіта з фразы «давай выйдзем на вуліцу паразмаўляем па-мужчынску» звычайна пачыналася трэцяя фаза скандалаў у бары «Лондан». На вуліцы старшыня ўзяў інспектара за локаць:

— Я прасунуў тваю праблему з участкам. Размаўляў з камісіяй па зямлі...

— Давай, брат! Бо ўжо дзесяць год цягаемся з гэтымі няшчаснымі пяццю гектарамі!

— Усё вырашыцца, але не кранай майго стратэгічнага інвестара!

Такім чынам дзелаваыя людзі паразмаўлялі па-мужчынску і вярнуліся ў бар. Там Джон ужо падрыхтаваў грошы на штраф.

— Не будзе штрафу! — сказаў яму інспектар і схаваў папку з нарматыўнымі дакументамі.

— Ледзь не здарылася памылка, — усміхнуўся Старшыня.

— Памылка? — здзівіўся Джон. — Зноў памылка...

— Усе мы людзі, Джон, — мякка сказаў інспектар, і ўся яго строгасць адразу знікла. — Чалавеку ўласціва памыляцца.

— Менавіта так! — выгукнуў Ванча. Ён быў задаволены больш за астатніх, што можна працягваць прыпынены алкагольны забег. — Хто што будзе піць? Я частую!

Старшыня адвёў Джона ўбок.

— Другі раз цябе выцягваю... Другі раз праз цыгарэты...

— Два разы памылка... — паціснуў плячыма англічанін.

— І ты ледзь не зазнаў гэтую памылку... Джон, а зараз трэба, каб ты дапамог мне. З перамогай у выбарах на наступны тэрмін. Сёння ўвечары сход. Ты мне патрэбны на сходзе роўна а сёмай! Сэвэн о''clock!

. . .

Баба Мара пад навесам у сваім двары рабіла кетчуп. Англійскі сусед асісціраваў у аперацыі, першапачаткова запісаўшы ў свой электронны арганайзер рэцэпт прадукту.

— Гэты кетчуп, — патлумачыла баба Мара, — мой каронны. Універсальны — і для спагечі, і для піцы... Без фарбавальнікаў і кансервантаў. Я магазінны нават лізнуць не магу. А ў вас які кетчуп?

— Добра кетчуп, — адказаў Джон так, быццам яго запыталі пра добрага знаёмага.

Яму была пастаўлена задача круціць памідоры ў ручной мясарубцы. Ён круціў ручку і назіраў за тым, як з дзірачак выходзіць таматная мязга. Рукі ў яго былі па локаць запэцканыя памідорамі.

Тут у яго зазвінеў мабільны. Яго жонка з далёкага Манчэстэра беспамылкова абірала самы нязручны момант для званка. Баба Мара ўжо навучылася дзейнічаць, як мабільны аператар. Яна дастала тэлефон з кішэні Джона і прыклала да ягонага вуха. Без яе спадарожнікавы кантакт не мог адбыцца.

— Я добра, — адказаў муж па-англійску, працягваючы круціць ручку памідорарэзкі. — Раблю кетчуп... Дамашні кетчуп... Не, Паці, я не здурэў... Тут усе так робяць. Суседка таксама... Яна тут... Не, я... Гэта не тое, пра што ты думаеш... Любая, ну, калі ласка!

Джон адхіліў галаву ад тэлефона.

— Кінуць трубка! — сказаў ён па-балгарску.

— Мы таксама зараз закідаць пачнём, — сказала баба Мара і сышла па пустыя слоікі. Яна вярнулася з накрыўкамі і патлумачыла Джону:

— Заўжды закрывай новымі накрыўкамі! Я супраць бэушных накрывак! Ніякага сэнд-хэнду!

— Сэканд-хэнд...у, — выправіў яе англійскі сусед. Яны паклалі слоікі стэрылізавацца ў вялікі чорны рондаль, і баба Мара адвяла Джона ў свой сад.

— Джон, — сказала яна, — у вас, англічан, ёсць адна кніга... Гінэса, так?

Ён пацвердзіў кіўком.

— Хачу і я патрапіць у Гінэс...

— Патрэбны рэкорд, місіс Мара... Без рэкорд нельга ў Гінэс.

— Ёсць у мяне рэкорд! Глядзі сюды...

Яна нахілілася і адцягнула вялікае гарбузовае лісце.

— Вялікае... — здзівіўся Джон.

— Не вялікае, а вялікі, — выправіла яго балгарка. — Вялікі будзе гарбуз, Джон! Запомні мае словы: да кастрычніка будзе трыццаць кіло! Ты гэтага Гінэса ведаеш?

— Гінэс не чалавек, Гінэс — камітэт... — пачаў тлумачыць Джон, але баба Мара яго не даслухала:

— Ай, — перапыніла яна. — Гэта кірмаш ці конкурс?

— Так, конкурс...

— Зноўку паставіце які-небудзь ваш гарбуз! А нашыя хай гніюць тут!

Нотынгем Форэст атрымаў задачу пафарбаваць бардзюры ля сельсавета ў шахматным парадку белай і чорнай фарбай. Закінуўшы рукі за спіну, Старшыня асабіста сачыў за выкананнем задачы, бо добра ведаў нораў свайго персаналу. Толькі выпусціш гэты персанал з поля зроку — ён адразу ж заб'ецца ў бар «Лондан», а як ужо трапіць туды, яго ледзь выцягнеш назад.

— Нотынгем, балгарын! — згадаў пра іншую праблему вясковы кіраўнік. — Чаму няма знака «Стоп» на скрыжаванні перад спадаром Вылка Шылета?

— Скралі! — патлумачыў Нотка, не адрываючыся ад мастацкага ўпрыгожвання бардзюра. — Людзі сушаць перцы, а лепшая бляха для перцаў — дарожныя знакі!

Старшыня тэатральна схапіўся за галаву:

— Перцы! Народ, куды ты ідзеш? У Еўропу ці назад, у сярэднявечча?

— Ды адкуль гэты народ будзе ведаць, куды ідзе... — адказаў Нотка. — Ён жа пакраў усе знакі па дарогах...

Да іх падышоў Дзенча, дырэктар-вартаўнік школы. Па яго чырвоных вачах Старшыня адразу зразумеў, адкуль ён прыйшоў:

— О, наш сябар з інтэрнэту! — павітаў ён Дзенчу. — Ты з віртуальнай рэальнасці вярнуўся? Уваходзіш у глабальнае павуцінне і забываешся з яго выйсці!

— Ты чаго мяне клікаў, Старшыня?

— Ды пра сайт паразмаўляць... Што ты зрабіў з гэтым сайтам, чалавеча? Кажаш, што ў інтэрнэце будучыня, запампаваў туды здымкі вёскі, вэб-старонку зрабіў, а на выхадзе гэта нейкае гаў... Ат, нават казаць не хачу!

Старшыня дастаў з кішэні камп'ютарны дыск.

— Не грае, — паказаў на яго Дзенча. — Пускаў і на трыццаць тры абароты, і на сорок пяць... Голка шкрабе і нічога не грае! Канешне, грамафон у мяне стары, але...

Праграміст не паверыў сваім вушам:

— Ээээ.... Ты што, яго ў грамафон устаўляў?

— Ніякіх «эээ»! — адрэзаў вясковы кіраўнік у сваім характэрным кіраўнічым стылі. — Запампоўвай на камп'ютары тое, што трэба! Вёсцы патрэбна такая старонка, якую замежнікі як пабачаць, так і палятуць да нас з інвестыцыямі! Давай, дзейнічай!

Нотынгем кінуў фарбаваць і часаў сабе спіну, прагназуючы вынікі матча «Бірмінгам» — «Вэст Хэм».

— І ты дзейнічай, а то толькі грошы атрымліваеш па лініі часовай занятасці! — прыкрыкнуў на яго Старшыня.

Персанал узяўся за пэндзаль, а дырэктар-вартаўнік зноў накіраваўся ў віртуальную рэальнасць.

— І не забудзьце пра сённяшні вечар! — голас вясковага лідара вярнуў іх у рэчаіснасць.

Старшыня ўмеў выйграваць выбары. Першы мандат ён атрымаў, раздаўшы алей і накрыўкі для слоікаў. Наступным разам ён уручыў выбарнікам левыя кеды перад галасаваннем, а пасля галасавання — правыя... Для цяперашняй выбарчай кампаніі ён падрыхтаваў новы козыр. Козыр зваўся Джон Сцюарт Джонс.

Бар «Лондан» быў забіты патэнцыяльнымі выбаршчыкамі. Выбаршчыкі ведалі: калі пачынае пахнуць выбарамі, тады ж пачынае пахнуць і катлеткамі з півам. Хіба што цяпер на сталах замест катлетак і піва былі расстаўленыя гамбургеры з віскі. Сервіроўка сталоў павінна была паказаць, што стандарты жыцця ва Урадлівай цяпер еўрапейскія. І асноўную заслугу ў гэтым меў не хто іншы, як сам Старшыня... Спадаар Старшыня стаяў перад выбаршчыкамі разам са сваім козырам. Вясковы лідар паказаў на яго і звярнуўся да сходу:

— Гэты чалавек мае асабістае пасланне ад прэм’ера Вялікабрытаніі Тэрэзы... — балгарскі палітык забыў другую частку імені сваёй англійскай калегі, але працягнуў прамову без кроплі збянтэжанасці: — Мае пасланне непасрэдна ад Каралевы! Каралева Злучанага Каралеўства віншуе Урадлівую з дасягнутымі поспехамі і жадае няўхільна трымацца абранага шляху... Джон, табе слова!

Прысутныя запляскалі ў ладкі, а Джон збянтэжа-на замармытаў:

— Я вельмі шчаслівы быць сярод вы... Мне падабацца Балгарыя, падабацца балгары... Тут цёпла, тут сонечна...

— Каралева выказала жаданне арганізаваць афіцыйны візіт у нашу вёску! — аб’явіў Старшыня.

— Каралева... Не ведаць Каралева... — выпаліў Джон і па яго даўгім твары пайшлі чырвоныя плямы.

— Але Каралева цябе ведае! — пляснуў яго па плячы вясковы лідар. — Яна ведае пра кожны кавалачак зямлі, на які ступіў яе падданы!

— Зямля тут вельмі добры! — пагадзіўся англічанін. — Вы павінны шчаслівыя...

Нотынгем Форэст крыкнуў са свайго месца:

— Зараз лопнем ад шчасця, ага!

Яго вясковы працадаўца паглядзеў на яго спадылба і зноў узяў слова:

— Манчэстэрскі сельсавет дашле нам двухпавярховы аўтобус. Урадлівая будзе першай на Балканах па колькасці двухпавярховых аўтобусаў на душу насельніцтва!

— Вельмі крута! — крыкнуў Скін і нават свіснуў у два пальцы.

— Цішыня! — абарваў яго Старшыня і працягнуў: — Усім гэтым мы абавязаныя Джону, нашаму

стратэгічнаму інвестару, які гатовы аддаць апошняе дзеля росквіту нашай роднай Урадлівай!

— Брытанцы забараняюць нам варыць хатнюю ракію! — выгукнуў з месца Шчарбатаў.

Пры згадцы ракіі п'яны Ванча, які спаў у куце ля бара, прачнуўся і сказаў:

— Еўропа забараняе суп з трыбухі!

Насоўвалася небяспека ўзняцця хвалі еўраскептыцызму, але Старшыня быў падрыхтаваным і да такога развіцця падзей.

— У Джона ёсць адказ на вашыя трывогі... Глорыя, калі ласка!

Прыгажуня барменка змяніла становішча сваёй сэксі-фігуры і паднесла талерачку на срэбным падносіку, пасцеленым сурвэткай з нацыянальным арнамантам.

— Зараз еўрапеец Джон прадэманструе вам сваё станоўчае стаўленне да балгарскага супу з трыбухі! — аб'явіў Старшыня голасам канферансье ў цырку, які анансуе каронны нумар.

Англічаніну было зразумела, што ён стаў удзельнікам цыркавога шоу, але ў яго не было выйсця. Да таго ж Джон даў слова Старшыні і не меў звычкі адмаўляцца ад сваіх слоў. Ён узяў талерачку з падноса. З асляпляльнай усмешкай Глорыя ўручыла яму і лыжку. Джон зачарпнуў мутнай вадкасці, па паверхні якой плавалі чырвоныя плямы вострага

перцу. Але замест таго, каб адразу з’есці поўную лыжку, ён вырашыў спачатку панюхаць суп. Памылка! Часткі вострага перцу ўляцелі ў яго нос і выклікалі раздражненне слізістай абалонкі...

— Ап-чхі! — чхнуў англічанін, і ўвесь суп, што быў у лыжцы, плюхнуўся на гальштук Старшыні. — Ап-чхі!

Чых англічаніна рассмяшыў публіку да слёз. Слёзы пацяклі і з Джонавых вачэй, але ён гераічна з’еў некалькі лыжак супу. Такой жа фантастычнай хадой і на тым жа падносіку прыгажуня Глорыя паднесла яму наступную нечаканку — поўную да краёў чарку з невядомай вадкасцю.

— Узор нашай «Роднай-лагоднай», — аб’явіў Старшыня. — Гэтая ракія разнесла славу пра нашу вёску па чатырох кантынентах! На жаль, у час пераходнага перыяду яе вытворчасць была прыпыненая... Наша вінакурня збанкруцілася, і мы пачалі налягаць на віскі...

Пасля ён паглядзеў на Джона і скамандаваў:

— Выпі залпам! Такая піткая, што сама заходзіць...

Старшыня зрабіў крок убок і заняў бяспечнае становішча. Пад наглядам мноства вачэй Джон заплюшчыў свае і гераічна выліў змесціва чаркі ў рот. Нешта гарачае сціснула яму горла. Яно ператварылася ў вогненны шар, які спусціўся па страваводзе і тлеючым паленцам плюхнуўся ў страўнік.

— Ху! — выйшлі ракійныя пары з вуснаў Джона.

— Элексір! — падказаў яму Старшыня.

— Ес, элексір! — паўтарыў Джон і зноў праслязіўся. Але гэтым разам гэта выклікала не смех, а бурныя воклічы і авацыі.

— Дазвольце мне, дарагія вяскоўцы, — урачыста вымавіў Старшыня, калі авацыі сціхлі, — аб’явіць містара Джона Сцюарт Джонса ганаровым жыхаром вёскі Урадлівай і ўручыць яму наш сімвалічны ключ!

. . .

Але ключ не быў сімвалічным, ён падыходзіў да канкрэтнага замка. А замок быў у дзвярах. А дзверы былі ўваходам у вялікі аднапавярховы будынак. А на будынку вісела шыльда «Вінпрам». У гэтым культавым месцы на працягу шмат год выраблялі ракію «Родную-лагодную» — запатэнтаваную вясковую марку.

Пад кіраўніцтвам Старшыні сход пакінуў бар «Лондан», прайшоўся з песнямі і келіхамі віскі па вясковых вуліцах і дайшоў да будынка «Вінпрама». Тут, на гэтым святым месцы, павінна была прайсці цырымонія па ўручэнні ганаровай адзнакі. Цырымонія была кароткая, але ўзрушальная. Старшыня пацалаваў ганаровага жыхара вёскі і павесіў на яго

шыю стужку, на якой боўтаўся маленькі ключык ад сакрэтнага замка.

— Гэты ключ маленькі, але ён адчыняе вялікія дзверы! Дзверы Урадлівай у Еўропу! — сказаў Старшыня, і сход адказаў яму апладысмантамі, якія суправаджаліся новымі глыткамі віскі.

Жэстам вясковы лідар паказаў Джону, што той павінен адчыніць дзверы «Вінпрама». Англічанін нахіліўся і, не здымаючы ключ з шыі, сунуў яго ў замок.

Трасца! Ключ не ўлез. Замок быў заменены. Нехта ўжо пагаспадарыў тут.

— Давайце выб'ем дзверы! — прапанаваў Нотынгем Форэст.

— Нотынгем, балгарын! — адрэзаў Старшыня. — Разбурэнне скончылася! Час адбудоўваць!

Вясковы лідар агледзеў замок «Вінпрама» і аб'явіў, што правядзе расследаванне. «Але калі расследаванне можа сапсаваць сённяшняе свята, адкладзі расследаванне на заўтра!» — так сказаў Старшыня і зноў павёў вясёлую дружыну назад, у бар «Лондан». Там ён наліў Джону шклянку віскі і патлумачыў:

— І патрэбныя не шалёныя інвестыцыі! Сыравіна ў нас ёсць! Макуха наша, грошы твае! Ты проста забіраеш сабе будынак і ўпісваеш залатымі літарамі сваё імя ў гісторыю Урадлівай! Будзьма!

Галава Джона круцілася і пасля кожнага наступнага глытка закручвалася ўсё хутчэй.

— Чыпірз, Біг Бразэ! — крыкнуў Ванча і падставіў шклянку. Шклянкі іншых таксама падцягнуліся, каб стукнуцца з англічаніным.

— Вось для чаго ты мне патрэбны, Джон! — пляснуў яго па плячы Старшыня. — Зробім з цябе балгарына! Сапраўднага балгарына!

. . .

...Змучаны смагай самотны вандроўнік ішоў праз пустэльнію. Перад яго вачыма ўзнікалі пругкія фантаны, магутныя вадаспады і паўнаводныя рэкі, але калі няшчасны апускаў рукі ў ваду, яна імгненна ператваралася ў пясок... Ён набраў у далоні пяску і прагна пачаў піць. Нешта гарачае сціснула яму горла. Яно ператварылася ў вогнены шар, які спусціўся па страваводзе і тлеючым паленцам плюхнуўся ў страўнік...

...Яго абудзіў электронны піск арганайзера. Джон расплюшчыў адно вока і вызначыў, што знаходзіцца не ў пустэльні, хаця на вуснах адчуваў смак гарачага пяску. Ён устаў і вялікай колькасцю вады заліў пажар у страўніку. Пасля зноў лёг, бо чыгун у галаве цягнуў яго назад, да падушкі. Арганайзер зноў запішчаў, каб нагадаць, што ён абяцаў аднаму вяскоўцу на трактары ўзараць зямлю. Але замест таго каб сесці на трактар, Джон пайшоў да машыны. Баба Мара пабачыла яго са свайго двара і крыкнула:

— Як ты, Джонку?

— Кепска, місіс Мара! — адказаў. — Баліць галава, живот...

Заўважыўшы, што ён бледны, як паганка, жанчына зразумела, што ўчора ён непагана павесяліўся.

— Бяжы ў «Лондан» па піва! — параіла яна. — Бутэлька піва і суп з трыбухі цябе хутка паставяць на ногі...

Адна думка пра вогненны суп прымусіла Джона пабегчы, але не ў «Лондан», а да машыны. Маленькі стары «форд фіеста» павінен быў завезці яго ў правільнае месца — гарадскую лякарню.

— Пройдзе і без лекара! Мы заўжды абыходзімся...

— Самалячэнне небяспечнае, місіс Мэры! — сказаў Джон і сеў у «фіесту».

— Забылася сказаць яму пра накіраванне! — згадала баба Мара, калі машына ўжо павярнула на суседнюю вуліцу.

. . .

У чаканні сваёй чаргі перад кабінетам лекара Джон чытаў плакаты з мудрымі думкамі па захаванні здароўя, якія былі развешаны па аблупленых сценах паліклінікі. «Здароўе — наша галоўнае багацце» — пісалі на адным плакаце. На другім — «Для чалавечага цела няма запасных частак»... А трэці плакат інфармаваў, што клопат пра хворага — галоўны

клопат партыі... Гэты плакат вельмі азадачыў англічаніна. Ён не зразумеў, якая менавіта партыя настолькі заклапочаная здароўем чалавека. Дзве асноўныя партыі на яго радзіме — кансерватыўная і лейбарысцкая — ніколі не прасоўвалі такі лозунг.

Ён запытаў чалавека сталага веку, які сядзеў побач з ім на лаве:

— Што гэта значыць?

— Гэтыя плакаты вісяць ужо дваццаць гадоў! — патлумачыў яму мужчына. — Як рамонт апошні раз зрабілі, так і вісяць...

Джон кінуў. Гэты ківок нібы зблізіў яго з чалавекам сталага веку, і той падзяліўся, што ў яго было два камяні ў мачавым пухіры. А доктар Васільеў адкрыў ягоны мачавы пухір, дастаў камяні і паставіў катэтар.

— Глядзі! — сказаў пацыент і паказаў надзьмуты пластыкавы пакет, трубачкай звязаны з дзіркай у яго штанах. Адно што ўжо перапоўнены...

Ён устаў, прытрымліваючы пакет адной рукой, а другой паспрабаваў адчыніць дзверы насупраць, пазначаныя двума нулікамі. Дзверы былі зачыненыя.

— Гэта службовы туалет! — злосна зірнула на яго смуглявая прыбіральшчыца, якая цёрла падлогу бруднай анучай, начэпленай на драўляную швабру. — Я не збіраюся тут за кожным мыць!

Пацыент застаўся стаяць з пакетам у руках, бездапаможны перад зачыненымі дзвярыма. Нечакана Джон згадаў пра ключ, які атрымаў як пачэсны жыхар Урадлівай. Ён узняўся з лавы і падышоў да дзвярэй туалета. Уставіў ключ у сакрэтны замок. Дзіва — замок шчоўкнуў і дзверы адчыніліся!

— Дай бог табе здароўя! — блаславіў яго чалавек з катэтарам і ўвайшоў у дзверы.

. . .

А Джон увайшоў да лекара. Лекар, дзябёлы мужчына сярэдняга веку, еў яблык, а скручаная маладая сястрычка абіралася яму кавалкі сцізорыкам. Пабачыўшы гэтую карціну, англічанін згадаў прымаўку, вядомую на яго выспе: «Па яблыку штодня з'ядай — і лекарам скажы гуд бай». Але да сітуацыі больш пасавала мясцовая прымаўка «Добрыя яблыкі свінні ядуць», але пра яе Джон даведаўся нашмат пазней.

— На што скардзіцесь? — жуючы, запытаў лекар.

Джон распавёў яму пра сваё ўчорашняе празмернае захапленне алкаголем. Ён распрануўся, каб лекар яго паслухаў.

— Значыць, англічанін, так? — запытаў ён, пасля таго як паслухаў яго грудзі і спіну. — А калі англічанін, чаго столькі п'еш?

— Не п'ю! — адказаў Джон, і гэта была чыстая праўда.

— Ану паглядзі на мяне! — раззлаваўся лекар. — Ты каму распавядаць будзеш? Прыязджаеце сюды і напіваецеся, як свінні! Вось чаго вы ў сваёй Англіі не п'яце? Таму што там дорага і за стэрлінгі! А тут — лічы што за так! Пітво бясплатна, ежа бясплатна, бабы бясплатна! Так нас хутка ў рабства возьмеце!

— Не разумею! — адказаў Джон, які сапраўды не разумеў, чаму яго балгарскі лекар злуецца.

— Усё з табой нармальна! — сказаў яму лекар, памераўшы ціск. — Апранайся! Дзе тваё накіраванне?

І гэтым разам падданы Яе Каралеўскай Вялікасці не ўцяміў, пра што ў яго пытаюць. У Злучаным Каралеўстве ніхто не чуў пра рэформу аховы здароўя і пра накіраванні на клінічныя даследаванні.

— Тады плаці, халера цябе забяры! — падсумаваў лекар.

— Еўра ці стэрлінгі? — прапела скручаная сястра.

— Без розніцы, — сказаў лекар і ўзяў яшчэ кавалак абранага яблыка.

. . .

Першы раз у жыцці Джон пакутаваў ад таго, ад чаго некаторыя людзі пакутуюць кожны дзень. Пахмелле, біч чалавецтва, акапалася ў яго галаве і цэлы дзень не хацела яе пакідаць. Ужо дома, пасля медыцынскага агляду, англічанін лёг на свой ложка

з мокрым ручніком на лбе, а баба Мара прыйшла, каб аказаць яму кваліфікаваную дапамогу.

— Выпі, — яна падала кубак. — Мятная гарбата... Ты яшчэ не прызвычаіўся да кантрафакту.

Кантрафакт. Гэтым разам Джон вывучыў, што азначае гэтае слова, якое так часта гучыць ад Цімка да Чорнага мора і ад Белага мора да Дуная праз Румялійскія палі. А з той прычыны, што адчуў эфект гэтага слова на ўласнай галаве, ён запомніў яго назаўсёды, нават без пазнакі ў арганайзеры.

— Нашым дык нічога ад кантрафакту! — сказала баба Мара. — Маюць імунітэт.

Старая ненадоўга пакінула яго, збегала дахаты і вярнулася з бутэлькай.

— Толькі з гарбатай не ачуняеш! — сказала яна і паказала яму бутэльку. — Наша «Родная-лагодная»! Вось як пачалася рэформа аховы здароўя, толькі ёю і лекуюся!

— О, ноў! — энергічна замахавуў рукамі Джон. — Ноў, місіс Мара!

— А ты чуў, што клін клінам выбіваюць?

Ён, вядома, не чуў. І не хацеў чуць!

— Добра, тады вонкава! — сказала строга баба Мара. — Здымай кашулю!

Яна толькі пачала расціраць яго ракіяй, як удзвёры пагрукалі. Гэта быў Скін.

— Мяне Старшыня паслаў, — сказаў ён і паказаў нейкую паперу. — Позва, будзе суд, спадар Джон!

Баба Мара ўзяла позву з яго рук. Скін скарыстаўся момантам, узяў бутэльку і адпіў вялікі глыток.

— Халера, як добра! — сказаў ён.

— Ад Ванчавай! — прачытала баба Мара. — Завяла справу...

Джон учытаўся ў дакумент.

— Спакуха, шэф! — сказаў яму Скін. — Гэта не павінна цябе клапаціць. У краіне няма ніводнага асуджанага!

Чацвёртая частка

Глорыя Мундзі

Старшыня безагаворачна перамог на выбарах і атрымаў чарговы тэрмін. Першым павіншаваць яго ў канцылярыю завітаў Шчарбатаў.

— Віншую, начальнік! — адсалютаваў стары палкоўнік, нібы аддаючы чэсць. — Жадаю табе і далей гэтаксама ж весці Урадлівую толькі наперад!

Але, сеўшы на канапу наведнікаў, Шчарбатаў стаў больш крытычным:

— Старшыня! Я старэйшы за цябе, таму скажу табе гэта як бацька: ты памыліўся!

— Што? — здзівіўся вясковы лідар.

— Нашто ты аддаў яму ключ? Як ты мог аддаць яму ключ ад стратэгічна важнага аб'екта? Ён толькі ўчора прыехаў сюды — і на табе! — ужо ганаровы жыхар! Што мы за людзі такія, што, як бачым за межніка, адразу рабалепствуем! «Вінпрам» — агульнанародная ўласнасць!

На крытыку Старшыня адказаў сцісла:

— Спадар Шчарбатаў, за мяне ты старэйшы, але ў інвестыцыях нічога не разумееш! Англічанін — мой самы важны інвестар!

— І вось так па ўсёй краіне! — раззлаваўся палкоўнік. — Давайце прадамо яе ўсю замежнікам! А мы, балгары, станем іх прыгоннымі! Заўтра ён нас заняволіць! — ён дыхаў цяжка, нібы задыхаюся пад замежным прыгнётам.

Старшыня наліў яму вады:

— Наш «Вінпрам» ён не зможа перавезці на Выспу. «Вінпрам» застаецца тут! Адновіць яго, створыць новыя працоўныя месцы! Наша вёска зможа жыць за кошт «Роднай-лагоднай» — нашай запатэнтаванай маркі!

Шчарбатаў адпіў вады, глыбока ўдыхнуў і сказаў, гэтым разам больш коротка:

— Гэты брытанец мне не падабаецца! Паглядзі на яго вушы — аблавухі, як і іх прынец! На нас брытанцы заўжды глядзелі, як на людзей другога гатунку... Сэканд-хэнд. Ты ж ведаеш, як нас пакрыўдзіў Чэрчыль! Маўляў, балгары віншуюць адно аднога з ланіямі, калі ў іх нарэшце атрымлівалася памыцца¹⁰!

— Забараняю табе, спадар Шчарбатаў, — цвёрда сказаў Старшыня, — у гэтым кабінецце казаць нешта супраць нашых саюзнікаў у НАТА... Хай сабе аблавухі! Ты што, чалавеча, новую Берлінскую сцяну хочаш пабудаваць?

І вясковы лідар паказаў на сцяну. Менавіта ў гэты момант яна затрэслася ад глухіх удараў, па ёй пайшла трэшчына і на падлогу пачала сыпацца тынкоўка.

— Што адбываецца! — раззлаваны Старшыня ўско-
чыў з-за стала і падбег да акна. На вуліцы Нотынгем
Форэст стаяў на высокай лесвіцы і прыбіваў да сцяны
кабель.

— На Басфоры шум узняўся! — крыкнуў ён. —
Інтэрнэт да нас дабраўся!

— Нотынгем! — раззлаваўся яго непасрэдны кі-
раўнік. — Што ты робіш, балгарын! Нашто ты руйну-
еш, замест таго каб ствараць?

. . .

Вялікі джып выехаў на вясковую плошчу, яго колы
заскрыгаталі, і цяжкая машына, як пастаянны клі-
ент, накіравалася да бара «Лондан». І, як сапраўдны
пастаянны кліент, яна нават ледзь не ўехала ўнутр ба-
ра «Лондан», але тармазы ў час пакінулі яе на ходніку.
Правыя дзверы адчыніліся, і з-за стырна выкаціўся кі-
роўца — самы пастаянны кліент бара «Лондан».

А ўнутры барная публіка вяла свае звычайныя
размовы.

— Гэтыя англічане — вялікія круцялі! — голасна
тлумачыў Нотынгем. — Вулвергемптан вёў у Саўт-
гемптана адзін-нуль, асноўны час скончыўся, а суд-
дзя дадаў яшчэ чатыры хвіліны!

— А мне якая справа да гэтага? — пазяхнуў Скін.

— Мне ёсць справа! Бо ў дадатковым часе Саўт-
гемптан зраўняў! І дакладная адзінка ператварыла-
ся ў ікс! Англіійскія круцялі! Фэйр-плэй не для іх!

Як вялізны метэарыт, у бар уляцеў Ванча.

— Здароў, брат! — крыкнуў яму Скін. — Давай сядай, праца пачае!

— Не, гэта вы ўставайце! — скамандаваў Ванча. — Выйдзіце паглядзіце на звера!

Прыпаркаваны на вуліцы джып сапраўды быў вялікім зверам.

— «Рэндж ровер», — пахваліўся Ванча. — Чатырохлітровы вэ-падобны рухавік!

Кліенты бара «Лондан» выйшлі на вуліцу, каб ацаніць Ванчавага гадаванца.

— Рухавік чатыры літры! — паўтарыў Нотка. — Ды ў яго аб'ём большы за твой, Ваня! Ты чатыры літры назбіраць зможаш?

Скін абышоў машыну вакол, агледзеў з усіх бакоў і даў высокую ацэнку:

— Вельмі крутая!

— Толькі што стырно справа, — заўважыў Нотка.

— Мае чатыры падушкі, — патлумачыў Ванча. — Эірбэгі! Магу ездзіць, лежачы на падушках. А бабу пакладу вось тут, між падушкамі...

Прыгажуня Глорыя загадкава пасміхнулася, зразумеўшы намёк.

— Кідаю цябе ў салон! — натхніўся Ванча. — І даю газу! На Бургас! Там...

— Колькі аддаў? — перапыніў яго Скін.

— Вельмі ўдала ўзяў... Восем тысяч... Еўра!

Скін цокнуў языком:

— Пераплаціў! На крылах іржа — сэканд-хэнд!

— Закрый сваю зяпу! Гэта звер! — падсумаваў Нотынгем, добра абазнаны ў рухавіках. — На такім нават араць можна!

— Хай Джон арэ! — адгукнуўся Ванча. — А я буду піць! Хадземце абмыем звера, каб не было аварый.

. . .

Джон араў бацькаву спадчыну Шчарбатава. Гэтыя дзесяць сотак перад яго новай вілай гадамі не араліся, зарасталі пустазеллем і ператвараліся ў гадзюшнік.

— Што будзеш саджаць? — пацікавіўся Дзенча, які разам з палкоўнікам сядзеў на тэрасе пад стракатым тэнтам. Абодва яны назіралі за працай трактарыста і спрабавалі гуляць у шахматы, але трактар замінаў ім засяродзіцца на гульні.

— Райграс! — адказаў гаспадар. — І я пасею англійскі газон! Чым я горшы?

Ён сабраў шахматныя фігуры ў скрынку і запытаў:

— Як наша справа, окей?

Дырэктар-вартаўнік школы дастаў з кішэні пінжака пухлую капэрту. Шчарбатаў узяў капэрту і ўважліва разгледзеў змесціва.

— Добрыя... Нават вадзяны знак можна ўбачыць...

— Не толькі акцызы, я табе хоць еўра надрукаваць магу!

— Цссс! За гэтым сочаць! — сказаў палкоўнік і перадаў яму нейкія грошы.

— Як дамаўляліся. Па дзесяць стацінак за штуку...

— Будуць патрэбныя яшчэ? — запытаў Дзенча.

— Гэта канец! — аб’явіў Шчарбатаў. — Старшыня перадаў галіну ў іншыя рукі! Усё мае канец!

Трактар змоўк. Быццам бы англійскі трактарыст іх пачуў і таксама дайшоў да канца.

— Пайду пакашу крыху зялёных у інтэрнэце! — сказаў Дзенча, які гуляў у шахматы з невядомымі супернікамі ў глабальным павуцінні. — Трэба будзе таксама неяк паразмаўляць з Джонам, каб пакасіў мой газон, бо той ужо больш падобны да дзікага зарасніку!

Палкоўнік развітаўся з дырэктарам-вартаўніком і сустрэў англійскага трактарыста як дарагога гасця на тэрасе сваёй новай вілы:

— Ты вельмі дакладны чалавек, Джон! Можа, ты і ідэалагічны праціўнік, але дакладны, як сапраўдны брытанец! Давай спачатку разлічымся... Пяць, правільна?

Джон кінуў. Шчарбатаў аддаў яму банкноту, а той патыркаў ёю па барадзе па балгарскай звычцы.

— Сядай! — запрасіў яго гаспадар за стол. — Што будзеш піць?

— Не п'ю... — сказаў Джон. — У мяне ёсць яшчэ работа...

— Ат, ад работы становішся не багатым, а гарбатым! Мы, балгары, так кажам!

Палкоўнік пайшоў у дом і хутка вярнуўся з двума кубкамі гарчай гарбаты.

— Вы, можа, і аматары гарбаты, але такой ты дакладна не піў! Дваццаць сем зёлак!

Джон за сваё жыццё выпіў шмат гарбаты, але такой, сапраўды, не піў ніколі.

— Водар! — сказаў ён і ўдыхнуў пах невядомых зёлак.

— Сам асабіста зёлкі браў, — патлумачыў гаспадар. — Па пагорках радзімы!

Шчарбатаў адкінуўся назад, паглядзеў на навакольны пейзаж з вышыні тэрасы і ўсклікнуў:

— Люблю наш край, старонку гэту!

Пасля павярнуўся да Джона і дадаў:

— Я цябе і па зёлкі вазьму... І ў грыбы... Але «Він-прам»... Гэта ж зусім не тваё!

— Старшыня ўручыў ключ, — пачаў апраўдвацца Джон. — Я прыняў даручэнне...

— Ты як маладая дзеўка! Грошы ды працу кідаеш на вецер!

— Хацець дапамагчы Урадлівай вырабляць ракія...

Палкоўнік рэзка змяніў тэму:

— Слухай, у цябе браты, сёстры ёсць?

— Ёсць брат... У Манчэстэры!

— Вазьмі маю вілу для свайго брата! Глядзі якая — на два паверхі! Новы будынак! Ды і ты праз дзве вуліцы... Усё адно што разам!

Ён прапанаваў Джону паказаць сваю вілу.

— Давай, хадзем... Абставіў яе, як на карцінцы! Дрэва... Кафля-шмафля...

— Шмафля?.. — не зразумеў Джон.

— Ну такое слова!.. Танна яе аддам!

— Не хацець набываць болей! — здрыгануўся Джон. — Ужо купіць дом, цяпер былая жонка Ванча судзіць... Ванча сказаць будзе сведка...

— Ат, а ты ведаеш, што адбылося з Ванчам? — перапыніў яго Шчарбатаў. — Накасіў сабакам сена, ды не ўкіраваў пасля!

— Сабакам? — зноў не зразумеў Джон, што яму адказалі. — Сена?..

. . .

Раніцай у бары «Лондан» было ціха...

Скін унёс скрыню віскі — рэгулярную пастаўку — і заспеў прыгажуню Глорыю ў адзіноце: Глорыя слухала поп-хіты і падпявала:

— «Я жанчына — на дзясятку!» — прапела яна, і гэта падштурхнула Голенана да дзеянняў. — «Нішчыш так зацята жаншчыну на дзясятку...» — працягнулася песня.

Ён пакінуў скрыню за барам і падышоў да барменкі са спіны, гатовы да дзеянняў.

— Табе патрэбны мужчына на дзясятку! Такі, як я! — і прыціснуў Глорыю да сябе.

— Грубіян! — какетліва адказала Глорыя. — Будзь джэнтльменам, як Джон!

— Джэнтльмены! — пакпіў Скін. — Яны толькі і ўмеюць, што хэлоў ды сэнк ю... А ў ложку нічога не могуць! А я — жалезны!

У адказ на самарэкламу Глорыя праспявала:

— «Згас агонь у маім сэрцы... Праклінаю я цябе!»

— Суперглупствы!

— Так пые мая цёзка Глорыя!

Яна падышла да плаката поп-зоркі, прылепленая да сцяны за барам. І паміж дзвюма прыгажунямі сапраўды было падабенства, але зорка бара «Лондан» была прыгажэйшая за ўсіх.

— «Соль жыцця — каханне несці па ўсім свеце, па ўсім свеце...» Я спела зусім як яна, праўда?

— Я гэты маразм трываць не магу! — прасакатаў Скін. — Давай вернемся да таго, з чаго пачалі, і я табе пакажу, што такое любоў!

Глорыя кінула на яго пякельны позірк і праспявала:

— «Патрэбны мужчынам адзін толькі секс, моцных пачуццяў не здольныя мець!»

Дзверы бара з трэскам расчыніліся, і ў памяшканне ўварваўся Нотынгем Форэст, якога сюды, відавочна, прыгнала моцнае пачуцце:

— Вы чулі? — крыкнуў ён. — Джып урэзаўся ў скаціну! Памяла, як бляшанку — нічога ад джыпа не засталася!

— Скаціна — гэта твой сябар! — гыркнула Глорыя. — Як ён?

— У лякарні, — адказаў Нотка. — І ніякі ён не мой сябар! Даў мне неяк акумулятар, які не працаваў!

Гісторыя з акумулятарам была вельмі старой, але Нотынгем на яе не забыўся.

— Толькі падушка яго і ўратавала! Інакш бы пачулі нагамі наперад з аркестрам...

. . .

Рэпарцёр канала «Антэна» першым даведаўся пра навіну. Стоячы перад уваходам у гарадскую лякарню, ён перадаваў падрабязнасці на камеру не толькі для свайго рэгіянальнага, але і для цэнтральных каналаў:

— Экстранны выпуск. Наш зямляк трапіў у аварыю на джыпе «Рэндж Ровер», падчас якой усталяваў неверагодны рэкорд... У крыві саракасямігадовага В.Н. з вёскі Урадлівай выяўлена 9,4 праміле алкаголю... Папярэдні рэкорд належаў латвійскаму грамадзяніну, у якога ў крыві было зарэгістравана 7,3 праміле... Наш зямляк пабіў рэкорд латвійца больш чым на два праміле! Для агульнай інфармацыі: смяротная доза алкаголю ў крыві — каля

4 праміле... На дадзены момант рэкардсмен знаходзіцца ў лякарні з мноствам пашкоджанняў, але жыццю яго нічога не пагражае...

Пакуль навіна запаўняла эфір, цыбаты русы чалавек з букетам кветак у руках мінуў за спінай Рэпарцёра, увайшоў у кадр і хутка з яго выйшаў. Англічанін Джон пераступіў парог лякарні, прайшоўся па калідоры з плакатамі кшталту «Клопат пра хворага — клопат партыі» на сценах і падняўся на другі паверх. Там, у трохмеснай палаце, у самоце ляжаў Ванча. Сам ён быў заматаны ў бінты, а адна яго нага на расцяжцы вісела ў паветры. Джон паставіў кветкі ў слоік на тумбачцы.

— Як здароўе, містар Ванча?

— Супер! — пацярпелы дэманстраваў сілу волі. На лбе ў яго красаваўся вялізны гузак, а ў роце не ставала пярэдняга зуба. — Круты звер «Рэндж Ровер»! Англіійская зборка! А твае землякі з Гінэса мне нешта заплацяць?

— Які Гінэс? — не зразумеў Джон. — Піва?

— Ну гэтыя, з кнігі! — рэкардсмен махнуў загіпсаванай рукой. Колькі плацяць за рэкорд? Ты ведаеш, колькі я для гэтага рэкорду трэніраваўся? Літры выпіў! Лекар сказаў, што столькі праміле ніколі не бачыў! «Табе, кажа, трэба ў кнігу рэкордаў Гінэса!» Джон, зірні там, як вырашыць пытанне з вашым

Гінэсам. Паднацісні, калі можаш! Ты ж іх зямляк, табе яны будуць давяраць!

Джон сеў на суседні ложак.

— Я хацець запытаць пра дом... Ты абяцаць будзеш сведка па справа...

— Па якой справе?

— Твая жонка, былая жонка, хоча палова за дом... Хоча плаціць кэш! Пяць тысяч еўра!

— Тваю ж маць! — Ванча паспрабаваў саскочыць з ложка, але расцяжка не дала яму гэтага зрабіць. — Ох! Паскудны Прычэп!

— Прычэп судзіць... — сказаў Джон.

— Гэта не павінна цябе хваляваць! Судзіць яна цябе будзе!.. Справа расцягнецца на гады...

Пацярпелы зноў заскуголіў. Джон зазбіраўся, каб пакінуць яго ў спакоі.

— Чакай! — спыніў яго Ванча ўжо ў дзвярах. — У мяне для цябе прапанова... Давай прадам табе свой «Рэндж Ровер»! Супер джып!

— Як супер? — здзівіўся англічанін. — Ён разбіты...

— Дык ты яго паладзіш! Запчасткі з Англіі прывязеш, так што абыдуцца табе амаль бясплатна. Пяць тысяч — і забірай!

— Пяць тысяч еўра?

— Леваў, Джон! Гэта ж капейкі для цябе!

— Не хацець капейкі... Капейкі цяпер за дом трэба даваць!

— Ты падумай! — загіпсаваны пацярпелы зноў заскуголіў. — Эірбэг, правае стырно... Ат, да гэтага стырна не змог прызвычаіцца! Не ўваходзіць у левыя павароты! Як вы, англічане, толькі ў левыя павароты ўваходзіце?

. . .

Дарожны знак «Левы паварот забаронены» выконваў ролю засланкі ў агароджы катуха. Замест таго каб замяніць гнілы плот, знаходлівы Нотынгем не дзе скруціў знак і ім закрыў дзірку ў агароджы. Баба Мара выйшла з катуха з курыцай у руках:

— Во глядзі... Як яе абкусалі паразіты!

— Блохі пакусалі! — адказаў Джон.

— Не блохі... Кляшчы... Прылепяцца і п'юць кроў. Давай спачатку маіх куранят намажам, пасля пойдем да цябе і тваіх таксама абмажам.

Джон набраў свінога тлушчу са слоіка і шчодро памазаў птушак пад крыламі, каля ног і па спіне. Сам ён выпацкаўся ў тлушч па локці. У такі момант яго мабільны не мог не зазваніць. І ён зазваніў. Яго жонка з Манчэстэра беспамылкова абрала для размовы самы нязручны момант:

— О, дарлінг! — шчыра радуючыся, сказаў Джон, калі баба Мара прыклала мабільную прыладу да яго

вуха. — Так файна, што ты пазваніла! Тут цудоўна. Мяне зрабілі ганаровым жыхаром вёскі. Уручылі мне ключ ад «Вінпрама»... Што такое «Вінпрам»?.. Ну, там вараць ракію. Ты ведаеш, што такое ракія, мы з табою пілі... Як джын, толькі лепей... Калі ты прыязджаеш? Прывязеш Джона і Эмілію? Едзеш?.. Чакаю цябе...

Баба Мара схавала тэлефон назад у яго кішэнь.

— Твая жонка сказала адрас Гінэса?

— Не сказаць... Напэўна, шукае...

— Ат, ён ужо і не патрэбны! — адказала жанчына. — Гарбуз загніў... Куры яго паклявалі, і ён загніў. Абыдземся і без Гінэса!

— Трэба мець адрас Гінэса... — сказаў Джон задумліва. — Тут кожны дзень ставіць рэкорд!

Джон зірнуў на свой дом. Дом ён атынкаваў, пафарбаваў дзверы і вокны. Унутры замазаў трэшчыны ў столі, зрабіў ванну і туалет. Усё сам.

— Думаў, жонка прывезці ўнукаў на месяц... — сказаў ён. — Не можа... Ехаць на мора — Італія, Манна...

— І я свайго ўнука не бачыла ўжо пяць месяцаў... — адказала баба Мара. — Нявестка з горада не пускае. Зусім без дзяцей засталася вёска, Джон, хаця б твае англійскія дзеткі прыехалі, каб пачуць дзіцячыя галасы!..

. . .

У бары «Лондан» Старшыня і Дзенча пілі па куфлі працоўнага піва. На сваім новым тэрміне вясковы лідар спрабаваў увесці гэтую дзелавую форму сункаў з насельніцтвам. А Дзенча спрабаваў патлумачыць яму сутнасць свайго новага вынаходніцтва. Ён паказаў Старшыні мініяцюры чып.

— Сістэму я назваў ДЫСПАС, — тлумачыў дырэктар-вартаўнік школы. — Дыстанцыйны пастух! У вуха імплантуем такі чып. Усё тут...

— Менавіта так! — кіўнуў Старшыня. — Уся праблема балгар у чыпе! Калі б мы маглі замяніць гэты чып, было б прасцей далучыць наш народ да Еўропы...

— Спачатку правядзём выпрабаванні на козах... Значыць так, ДЫСПАС звязваецца са спадарожнікам праз мабільны тэлефон... Працэс адсочваецца праз камп'ютар. Пастух глядзіць у манітор ноўтбука і кантралюе лакацыю коз. Яму не трэба быць побач з козамі — усё адлюстроўваецца на маніторы... Калі нейкая каза адыходзіць убок, яе можна вярнуць да статка левай кнопкай мышкі... Калі ўкаранім сістэму, арганізуем курсы павышэння камп'ютарнай граматынасці, і кожны пастух будзе мець сертыфікат аб заканчэнні курсу. Без сертыфіката нават качак пасвіць нельга будзе! — так сцісла Дзенча сфармуляваў сутнасць сваёй інавацыі.

— Гэтая сістэма мне здаецца надта складанай... — адказаў вясковы лідар, для якога кап'ютарныя таямніцы былі недасяжнымі.

— Нічога складанага... Будзем карыстацца інфармацыйнымі тэхналогіямі! Як у Сіліконавай даліне!

— Які сілікон? — усапіўся Старшыня. — Мы вырабляем толькі экапрадукты! Без сілікону ў вымях...

— Ты мяне не зразумеў. Сіліконавая даліна — гэта месца, дзе развіваюцца інфармацыйныя тэхналогіі...

— Даліна ў нас ёсць, — падсумаваў вясковы кіраўнік. — А вымя павінна быць натуральным! Экавымя...

Як па камандзе, яны ўдвох павярнулі галовы да прыгажуні Глорыі. Яе прыродныя багацці без сілікону былі заціснутыя ў парэзаны чорны топік. На топіку быў надпіс па-англійску «Тач мі», але нават без надпісу ім абодвум хацелася дакрануцца да яго.

Гэтае «Тач мі» ўразіла і Джона, але ён прыйшоў у бар па іншае — хацеў проста купіць хлеб.

— Джон! — крыкнуў яму Старшыня. — У вас, англічан, як з чыпам? Бо наш патрабуе масавай замены... Але замена чыпаў павінна пачацца на вярхах!

Старшыня паказаў уверх, каралеўскі падданы прасачыў за яго пальцам, але нічога не зразумеў.

— Пачаць з палітыкаў! — удакладніў вясковы палітык. — Шмат крадуць... А вашыя крадуць?

— Не ведаю... — паціснуў плячыма Джон. — Часам хапаюць, судзяць... Адстаўка кабінета...

— Ага, вось яно! — пляснуў у далоні Старшыня. — А ў нас ні хапаюць, ні судзяць! Вунь, у В'етнаме: калі трапляешся на хабары — расстрэл! Вось і падуваюць сто разоў перад тым, як узяць...

— Няможна расстрэл! — сказаў англічанін.

— Ведаю... У вас па-іншаму... Палата лордаў, Палата абшчын... Каб была ў нас Палата абшчын, я б першым у яе ўвайшоў! Ці ж я не кіраўнік нашай вёскі? Але, Джон, гэтая сістэма з лордамі мне здаецца састарэлай! Чаму вы яе не зменіце?

— Традыцыя... — адказаў Джон. — Так шмат год... На гэтым трымаецца дэмакратыя!

— Ат! — Старшыня пляснуў яго па плячы. — Змяняйце сістэму! Гэта нескладана: мы яе штодня змяняем!

Падаўшы ідэю для змены брытанскай канстытуцыі, Старшыня падаў знак і Дзенчы, што час дэлавога піва скончыўся:

— Хадзем, нас чакае праца!

Яны выйшлі ўдвох і разышліся ў розных кірунках: адзін пайшоў медытаваць у сельсавет, а другі накіраваўся ў школу, каб паглыбіцца ў інтэрнэт.

. . .

Джон падышоў да бара і апынуўся роўна насупраць «Тач мі».

— Вы вельмі прыгожая сёння, міс Глорыя! — сказаў англічанін, але хутка выправіўся: — Вы заўжды прыгожая...

— «Кажы, кажы, кажы...» — прапела барменка і заплюшчыла вочы. — «Я заплюшчу вочы і буду слухаць цябе!»

— Адзін «Добрудж», алей і фунт масла... — гэта пачаў казаць Джон.

Глорыя расплюшчыла нафарбаваныя вочы і сказала гарэзліва:

— Ты не каштаваў мае фірмовыя стравы... Хатдог, біг-мак, яечня з беконам! Магу і піцу разагрэць у мікрахвалёўцы!

Джон па-балгарску адмоўна пахістаў галавой. Дзякуючы трэніроўкам перад люстэркам ён засвоіў мясцовыя жэсты.

— Не падабацца ежа з мікрахвалёўка!

— Такая палітыка бара! Фаст-фуд — хуткая ежа! Хто табе сёння па свеце будзе выгатоўваць? Свет болей не гатуе! Мой, вунь, абазваўся з Іспаніі... Там толькі гамбургерамі і харчуецца!

Пры згадцы слова «гамбургер» Джон яшчэ больш энергічна захістаў галавой.

— Добра! — сказала барменка. — Прыгатую нешта адмыслова для цябе! Гэта дакладна табе спадабаецца!

Ён сеў за стол, а яна прынесла талерку з парэзаным памідорам і брынзай.

— Казіная брынза! Пакаштуй!

Джон адкусіў ад вясковага памідора, закінуў у рот брынзу і знерухомеў ад шчасця. Такого шчасця няма ў Туманным Альбіёне!

— Смачна... Я купіць дзве казы, міс Мара навучыць рабіць брынза!

Глорыя падсела да яго.

— І іншым рэчам цябе навучым! — сказала яна і паглядзела на Джона праз свае даўгія вейкі. — А я вось кінула іспанскую... Канешне, мой у Іспаніі, але кажа: «Я яшчэ не ўладкаваўся, не спяшайся прыязджаць!» Можа, ужо знайшоў сабе якую іспанку!.. Я яму сказала па тэлефоне: «Нішчыш так зацята жанчыну на дзясятку...» Джон! Я пачала вучыць англійскую... Памідор гэта «тамата», а брынзы — «чыыыз»! Я добра вымавіла?

— Правільна...

Яна дакранулася да яго рукі, магчыма, выпадкова.

— У мяне ёсць просьба... Ты можаш даваць мне ўрокі? Два разы на тыдзень?

Ён прыбраў сваю руку — невыпадкова. Дастаў арганайзер і праверыў сваю занятасць. Меў двух кліентаў на бензапілу, аднаго на пакос газона і яшчэ аднаго з дваццаццю соткамі пашы... Ён зірнуў на надпіс «Тач мі» на парэзаным чорным топіку і не змог утрымацца:

— Можна, міс Глорыя!

— Толькі ў вас! — сказала барменка. — Бо тут ходзіць шмат людзей, могуць няправільна зразумець!

. . .

З Ранальда вырас нікуды не варты парсюк. Хаця ён і меў шалёны апетыт і засмоктаў, як пыласос, усё, што яму кідалі ў карыта, да яго вагі не дадавалася ніводнага лішняга кілаграма. Чым старэйшым ён становіўся, тым болей быў падобны да англійскага харта: пляскаты живот, рэбры і даўгая пыса.

— Ану давай таўсцей! — Нотынгем паказаў яму жоўтую картку.

Але, насуперак папярэджанням, Роні не патаўсцей. Наадварот, здавалася, схуднеў яшчэ болей.

Гаспадару Форэсту давалося скарыстацца чыравонай карткай.

— Яшчэ не прыйшоў твой час, — сказаў ён парсюку, бо да Калядаў было яшчэ вельмі далёка. — Але якая з цябе карысць, калі ты толькі жарэш дарагі фураж і не таўсцееш? Я выводжу цябе з гульні!

Пасля гэтых словаў Нотынгем падумаў яшчэ адну ноч і на раніцу зацвердзіў прысуд. Ён адправіў маці на працу ў Сельсавет і паклікаў Скіна. Калі гутарка ішла пра гвалт, ён адгукаўся імгненна. Ён нават насіў з сабой кастэт. Але пабачыўшы, як ціхмяны Ранальда даядае свой апошні сняданак на двары, Голены даў слабіну:

— Сярод лета парсюкоў не колюць!

Нотынгем гаркнуў:

— Я цябе для чаго клікаў? Каб ты мне дапамог ці каб парады раздаваў? Ці, можа, ты не пераносіш відку крыві?

. . .

На свой першы ўрок вучаніца прыйшла роўна ў час. Гэтым разам «Лонда калор» надала чорны колер яе валасам. А яе парэзаны топік гэтым разам быў не чорным, а чырвоным, і напісана на ім было не «Тач мі», а «Лав мі»... Але ён таксама быў дастаткова кароткім, каб можна было заўважыць каштоўны каменьчык, імплантаваны ў пупок. А пад спадніцай з нізкай таліяй можна было заўважыць тонкія вярочкі бялізны. Некалі зброяй з вяроўкі малы Давід перамог вялізнага Галіяфа. І Глорыя сваёй вярочкай зброяй магла перамагчы любога мужчыну.

Джон запарыў гарбаты і прынёс яе на стол у гасцёўню.

— Вы, міс Глорыя... — пачаў тычар, — ведаць некаторыя словы...

— Ведаю! — кіўнула барменка. — Агульнакультурныя... Блад мэры, джынфіс, скотч, бурбон... Гэта з майго меню... І яшчэ хот-дог...

— Пачнем з гэтага, — сказаў Джон і паказаў на стол. — Зіс іс э тэйбл...

— Пра стол я ведаю... Джон, давай вывучым тья словы, якія мне патрэбныя па працы... Як будзе «песня»?

— Э сонг...

— Як «пець»?

— Сінг...

— Вой, як лёгка! Сінг сонг! Гэта дапаможа мне па працы!

Джон зірнуў на кароткую спадніцу сваёй вучаніцы, зірнуў на парэзаны топік з надпісам «Лав мі» і запытаў:

— Кім хацець працаваць?

— Спявачкай... Я спявачка. Калі была дзіцем, спявала ў фальклорным калектыве... Але ў нас няма рынку... Мала людзей. Вось у Англіі ёсць рынак, але няма спявачак... Вішчаць, як...

З суседняга двара пачуўся віск. Абое ўслухаліся...

. . .

Хаця Ранальда і быў кволым, ён быў дастаткова разумным, каб зразумець, што яго чакае. Сярод жывёл парсюкі першыя па разумовых здольнасцях, а сярод сваіх братоў Роні, пэўна, меў самы высокі каэфіцыент. Пабачыўшы, што гаспадар ідзе ў яго загон з голым нажом у руках, ён усчаў шалёны віскат.

— Ціха, хлопча, — сказаў яму Нотынгем і павярнуўся да свайго памочніка. — Зразумеў, што яго чакае...

Скін дастаў і надзеў свой кастэт.

— Лясну яму раз між вачэй! — прапанаваў ён. — Упадзе ў кому, і нам будзе прасцей даць з ім рады!

— А можа, я цябе лясну! — прапанаваў яму Форэст. — Звяжам яму капыты, выцягнем з загону, кінем на зямлю... Ты трымаеш, я б'ю! Нават нічога не адчуе!

Роні зноў завішчаў.

— Давай нальём яму ракіі... — прапанаваў Скін. — Як нап'ецца, яму не будзе балюча! Як пад нарकोзам... У нас ёсць некалькі бутэлек віскі!

Нотка раззлаваўся:

— Ты разумны, як даўбешка!

Скін выскаліўся і паказаў яму кастэт:

— Калі я цябе раз лупцану, то пойдзеш перад парсюком!

Яны стаялі ўдвох перад загонам і са злосцю глядзелі адзін на аднога. Адзін — з нажом, другі — з кастэтам... Гатовыя ў любы момант ужыць сваю зброю.

Але жоўтая машына, якая ў гэты момант праехала па вуліцы, адмяніла расправу. Таксі мінула агароджу і спынілася каля брамы суседскага дома, дома англічаніна.

. . .

— Ты ж чуў пра магію балгарскіх галасоў? — праярала вучаніца свайго настаўніка. — У свой час

гэты ваш з «бітлоў», Джордж, пахваліў балгарскія галасы... Але памёр. Але Пітэр Гэбрыэл жывы... Ён больш па этна... Ты ведаеш Пітэра Гэбрыэла?

— Не ведаць, — адказаў Джон.

— Ты б не мог знайсці яго адрас? Напішам яму ліст! Дашлю яму касету... У мяне ёсць запісаная касета... Вось з гэтай песняй... — Глорыя запела, варушачы ў такт пышным цэлам і надпісам «Лав мі»:

*Мы не бязгрэшныя, але сапраўдныя,
Кахаем тых, хто нас не любіць,
бо маем душы добрыя і прагныя,
якія шмат чаго ўсім даруюць...*

Настаўнік быў бездапаможны перад паводзінамі сваёй вучаніцы, гэтаксама ж, як сучасныя настаўнікі бездапаможныя перад сваімі гадаванцамі. Праспяваўшы куплет, Глорыя села на калені Джона і абняла яго:

— Як я спела?

— Добра, міс Глорыя, — сказаў ён і акуратна адхіліў яе ад сябе. — У нас зараз урок па інгліш...

Яна села на сваё крэсла і тэатральна надзьмулася. Пасля спакушальна ўсміхнулася:

— Джон, а чаму б табе не стаць маім імпрэсарыя? Ты па сваіх сувязях у Англіі зможаш зрабіць так, што мы трапім у чарты! У «Топ Тэн» увойдзем, Джон! Увойдзем у «Топ Тэн», і ўсё стане ціп-топ!

— Я не імпрэсарыя...

— Станеш! І я не спявачка, але стану ёю...

Джон устаў.

— Міс Глорыя, мы будзем працягваць урок?

— Добра, працягваем... У цябе ёсць што-небудзь выпіць?

Джон прынес бутэльку «Тычарс» і наліў у дзве шклянкі. Глорыя адпіла:

— Гэй, дык гэта сапраўдны! Зусім не як кантрафакт Шчарбатава!.. — яна паглядзела на бутэльку. — «Тычарс» — настаўніцкі... Настаўніку з любоўю!

— Вы, міс Глорыя, можа, трэба пісаць... — сказаў тычар.

— Ат, англійскія літары я ведаю ... А пакажы мне, як пішацца «стрыптыз».

— Стрыптыз? — здзівіўся Джон. — Чаму стрыптыз? Добра, зараз паказаць...

Глорыя яго спыніла:

— Не! Лепей я табе пакажу!

Яна ўстала і пачала напяваць нейкую фолк-мелодыю, пад якую зняла топік «Лав мі»... Пакруціла ім на пальцы і некуды адкінула. Ад гэтай карціны свет у вачах Джона закруціўся, і ён іх заплюшчыў.

У гэты момант адчыніліся дзверы і ў дом увайшла высокая русая жанчына, цягнучы за сабой валізу на колцах.

. . .

«Так цяжка падабраць словы...» пелася ў адной англійскай песні, якая доўгі час круцілася ў брытанскім «Топ Тэн». Акурат як у песні, Джону зараз было складана падабраць адпаведныя словы.

— О! — сказаў ён і запнуўся.

Пасля зноў паглядзеў на русую жанчыну, якая не адпускала валізу, паглядзеў на чорнавалосую барменку, якая стаяла, прыкрываючы голая грудзі, і паспеў толькі сказаць:

— Патрыша! Якая нечаканка!

Ён сказаў гэта па-англійску і атрымаў адпаведны адказ — халодны, як англійскае лета:

— Непрыемная нечаканка... — сказала Патрыша, нахілілася і двума пальцамі падняла з падлогі кароткі чырвоны топік. Двума пальцамі падала яго ўладальніцы.

— Ага, значыць, гэта суседка, з якой вы робіце кіслае малако! — яшчэ больш холадна сказала англійская жонка. — Гэта жанчына, з якой ты вырабляеш дамашні кетчуп... Што вы яшчэ робіце, Джон?

— Гэта... — паспрабаваў патлумачыць Джон.

Глорыя надзела топік і нацягнула яго так, што надпіс «Лав мі» з выклікам выпнуўся наперад, пасля чаго падала руку англічанцы:

— Ай эм Глорыя!.. Глорыя Мундзі!

Патрыша не паціснула руку, а толькі паглядзела на балгарку такім поглядам, які мог бы замарозіць нават кузурку ў садзе. Пасля павярнулася, каб замарозіць і Джона:

— Ты мяне расчараваў!

— Дарлінг, чакай, дай мне ўсё патлумачыць! — паспрабаваў нешта сказаць Джон.

— Не хачу слухаць тлумачэнні! — сказала цвёрда англічанка. — Хачу ў таксі!

І выйшла на вуліцу, цягнучы за сабой валізу. А яе муж кінуўся за ёю.

. . .

Шалёны віск пачуўся з суседняга двара. Двое скуралупаў, Нотка і Скін, накінуліся на беднага Ранальда, спрабуючы яго перамагчы і ўсадзіць нож у сэрца.

— Глядзі ты, як дрыгае нагамі! Як сапраўдны Ранальда! — крыкнуў Нотынгем, калі атрымаў удар свінным капытом па калене.

— Ну дык ты ж сам яго ў гонар футбаліста назваў, брат! — адказаў Голены, спрабуючы прыціснуць галаву парсюка да зямлі захопам з класічнай барацьбы, як сапраўдны спартовец на турніры.

— Добра, трымай яго! — прапыхцеў галоўны мяснік. — Зараз я пушчу яму кроў! — і дадаў да сваёй фразы нацыянальную лаянку.

З віскам і нацыянальнай лаянкай двое мужчын закруціліся ў змаганні з парсюком. Патрыша, гэтая дабрадзеяная англічанка, пазірала на іх з жахам. Жах адбіў у яе жаданне з'езджаць...

— Джон, зрабі што-небудзь! — пракрычала яна. — Яны яго забіваюць!..

Джон не ведаў, як яму ўмяшацца ў гэтую валтузню, таксама ж, як і «сінія каскі» ААН не заўсёды ведаюць, як умяшацца ў рэгіянальны канфлікт.

— Хутчэй, Джон! — крычала яго жонка. — Спыні гэтае варварства!

Джон прабег праз веснічкі ў суседскі двор, схапіў абодвух мужчын за каўняры кашуль і, як удзельнікаў бойкі, адцягнуў нападнікаў ад ахвяры. Ахвяра падхапілася і пабегла на волю, але вяроўка на задняй назе затрымала яе ля брамы загона.

— Што табе трэба, га? — крыкнуў Нотка з нажом у руках, запыханы і небяспечны. — Ты чаго лезеш?

— Стой! Не трэба забіваць! — Джон паказаў на парсюка.

— Ага, пакіну, каб ён памёр натуральнай смерцю! — гаркнуў гаспадар і зноў пагрозліва накіраваўся да звязанага Ранальда.

Раптам Джона азарыла ідэя:

— Хацець купіць Ранальда! Плаціць.

Менеджар Нотынгем Форэст імгненна аб'явіў цану:

— Хочаш трансфер?... Давай трыста еўра!

Не таргуючыся, англічанін пайшоў за гаманцом.

— Стой! — умяшаўся Скін. — Скажы яму пяцьсот!

Гэта ж Ранальда!

— Сказаў трыста і канец! — адрэзаў Джон, ужо гатовы адлічваць кэш.

— Ну добра, ён твой! — Нотка адкінуў нож і падаў абяззброеную руку. — Давай паціснем рукі!

Пасля паторкаў еўрабанкнотамі па шчаках — каб грашовыя знакі множыліся, як валасы на ягонай барадзе.

— На шчасце! — сказаў Нотка і паглядзеў на звязанага Ранальда. — Забірай яго сабе! І не забывай карміць!

Джон павярнуўся да плота, адкуль за ім назірала яго законная жонка і сказаў ёй па-англійску:

— Патрыша, нам трэба будзе ўзяць парсюка ў дом!

— Не, Джон! — замахала рукамі яна. — Завязём яго ў заапарк...

Джон пераклаў яе жаданне на балгарскую.

— Які заапарк? — зарагатаў Нотка. — Быў раней у горадзе, але яго зачынілі... Паелі жывёл яшчэ ў пачатку перабудовы!

— Ціха, ціха! — падаў яму знак Скін. — Гарадскі заапарк працуе... Дырэктар заапарка мой сябрук. Так што заселім яго туды, як у гранд-гатэль!

— Дзякуй! — сказаў Джон, удзячны, што ўсё вырашылася мірна і без праліцця крыві. Цяпер мож-

на было вярнуцца на свой двор з трыумфам, як сапраўднаму міратворцу.

— Ты заўжды быў вельмі дабрачынным! — прытуліла яго Патрыша і ўсё яму даравала. Пасля кіўнула на Скіна на суседнім двары:

— Які мілы малады чалавек... Хачу, каб ён быў маім настаўнікам балгарскай! У цябе ёсць вучаніца, а ў мяне будзе настаўнік!

Сваімі вялікімі вушамі Голены злавіў слова «цічар», якое было вымаўлена на суседскім двары.

— Яна, я гляджу, хоча запрасіць нас выпіць па шклянцы віскі! Але пазней... Я зараз пайду да Шчарбатава па пікап, каб забраць парсюка.

Праз паўгадзіны Ранальда ўжо быў пагружаны ў пікап. Дзякуючы прыроджанаму інтэлекту жывёла адчула, што яе збіраюцца адправіць зусім не ў гранд-гатэль, і трывожна рохкала...

— Спакуха, Роні! — сказаў яму Скін. — Я дамовіўся з чалавекам — у цябе будзе ўласная клетка!

— Бывай, Ранальда! — сказаў Нотка і праслязіўся.

Скін сеў за стырно, а Патрыша і Джон памахалі ў след пікапу, які ад'язджаў усё далей і далей.

. . .

Ужо на наступным тыдні Патрыша выказала жаданне пачаць вучыць балгарскую. Джон пайшоў да Скіна з гатовай прапановай. Спачатку Голены адмовіўся, але, пачуўшы суму ганарара, радасна пагадзіўся.

— Я мегакруты настаўнік, брат! — ён папляскаў сябе па татуіроўках. — Распавяду тваёй жонцы шмат рэчаў...

І вось цяпер абое — настаўнік і вучаніца — сядзелі ў гасцёўні англійскага дома на першым занятку па балгарскай.

— Ну, пагналі... — пачаў настаўнік.

— Ну, пагналі... — паўтарыла старанная вучаніца.

— Не, гэта не трэба вучыць! — перапыніў яе Скін. — Зара' памазгую...

— Зара' памазгую... — паўтарыла Патрыша.

— Не, гэтага таксама не трэба вучыць! — занерваваўся настаўнік. — Чакай, зараз будзем вучыць іншае... Як там было... Я балгарын... Так, пачнем з «Я балгарын!».

— Я балгарын... — паўтарыла англійская вучаніца з усёй стараннасцю.

— Супер! Вельмі крута вымавіла! — застаўся задаволеным настаўнік.

— Суперкрута! — адказала вучаніца.

Пакуль у доме ішоў урок, Джон упарадкаваў дрэвы ў двары.

— Сусед! — крыкнуў яму Нотынгем праз агароджу. — Хадзі сюды, бразэ!

Ён падаў праз плот нешта, закручанае ў плёнку.

— Вазьмі! Пакаштуеш, што такое луканка¹¹!

— О! — кіўнуў Джон. — Любіць луканка!

— Гэта табе не магазінная! Магазінную рабіць не ўмеюць... А гэтую я сам зрабіў!

Англічанін праявіў цікавасць да мясцовага прадукту.

— Як рабіў? З мяса рабіў?

— Свініна, — адказаў балгарскі сусед. — Ну, і прыправы... Атрымалася няшмат, бо парсюк быў малы. Ат... Але ты не падумай чаго! Ранальда вельмі добра ў заапарку. За ім там даглядаюць адмыслова навучаня людзі... Давай, бяры луканку. Праўда, яна яшчэ не да канца высахла... Падвешваеш зараз яе на паветры, каб сохла, а праз два тыдні п'еш віно і дабраслаўляеш мяне! Выдатная закуска!

Патрыша выйшла на вуліцу — відаць па ўсім, урок скончыўся.

— Джон, час гарбаты!

Джон накіраваў запрашэнне і Нотынгему:

— Запрашаю на гарбату. І місіс Мару таксама!

. . .

Патрыша разлівала «Эрл грэй» у кубкі з кітайскай парцаляны. На стол яна паставіла цукарніцу і гарлачык з малаком — хто як любіць.

— Нашто піць гарбату? — запытаў Нотынгем. — Я ж не хворы. Джон, дзе ў цябе патэльні?

Ён падышоў да печкі і наклаў на патэльню пальцам пханай каўбасы, якую прынёс у пакеце. Вельмі

хутка каўбаса вымавіла першае «цыр-пыр» і напоўніла англійскую гасцёўню нацыянальным балгарскім водарам чабору.

— І я не хачу гарбаты! — адмовіўся Скін. — Для мяне «Тычарс» — настаўнік я ці не?

— Ес, цічар! — усміхнулася яму Патрыша, паказаўшы роўныя зубы, і прынесла бутэльку.

— І мне кроплю налі! — папрасіла баба Мара. — Але я і гарбату вып’ю, не вылівай яе!

Так на сталае побач з кубкамі гарбаты з’явіліся шклянкі з віскі, а праз кароткі час да малака і цукру далучылася талерка з гарчай каўбасой. Да каўбасы Джон нарэзаў некалькі памідораў са свайго гарода.

— Ваш «файв о’clock» не ідзе без закускі! — падсумаваў Нотынгем. — Мы, балгары, п’ём пад добрую закуску!

Патрыша адпіла гарбаты і па-англійску падхапіла размову пра надвор’е:

— Сёння быў сонечны дзень! А ў Лондане заўтра па прагнозе дождж...

Джон пераклаў.

— Халера з гэтым надвор’ем! — адказаў Нотынгем. — Лепш хай твая жонка агучыць прагноз для дэрбі «Арсенал — Ліверпуль»...

Скін яго перабіў:

— Патрыша, ты была на канцэрце «Айран Мэйдан»?

Так, слова за слова і «файф о'клок» ператварылася ў «тэн о'клок», а вечаровыя госці ператварыліся ў начных. Калі гаспадары выйшлі правесці суседзяў, баба Мара ў цемры паказала Патрышы на нешта ля сцежкі.

— Партулак... — сказала яна. — А гэта — шыпшына!

— Шып... шып... на... — англічанка паспрабавала паўтарыць слова і разгледзець у цемрадзі тое, на што паказвала старая.

У цемрадзі Джон не пабачыў шыпшыны, але заўважыў на вуліцы ў святле лямпы знаёмую постаць. Былая Ванчава жонка. Яна таксама яго заўважыла і не ўпусціла мажлівасці ткнуць у яго пальцам:

— Вот інастранец! Он у меня украл!

Па яе інтанацыі Патрыша зразумела, што пахне скандалам.

— Джон, што ты зрабіў?

— Пазней табе патлумачу...

— Жанчына настроеная агрэсіўна...

— Так толькі здаецца! — Джон абняў яе за плечы. — Бо яна замежніца. А так балгары вельмі гасцінныя людзі...

Пятая частка
Козы ностры

Ноч была ціхая і бязмесячная. Пікап з выключанымі фарамі пад'ехаў да будынка «Вінпрама» і спыніўся ля самых дзвярэй. Шчарбатаў выключыў рухавік, а Скін пачаў выносіць скрыні і састаўляць іх у кузаў. Пры кожным яго падыходзе чуўся ціхі звон шкла. Тавар быў крохкім і далікатным — змяшчаў скотч і бурбон.

— Засталося тры скрыні... — аб'явіў грузчык.

— Пакінь іх! — загадала камандаванне. — Здымі краны з труб! Выключальнікі і разеткі! Электралічальнік! Разбі лямпачкі!

З вялікай асалодай вялікай дубінай Скін выканаў апошні загад. Больш за ўсё ён любіў крышыць, таму ўклаў усю сваю стараннасць, ператвараючы асвятляльныя прыборы ў дробную соль.

— Шэф, давай і чарапіцу паб'ём! — прапанаваў ён. — Як тады на ферме.

— Падарваць бы будынак — вось чаго заслугоўвае брытанец! — адказаў палкоўнік Шчарбатаў. — Але я падрыхтаваў яму іншае! Схавай тры скрыні за дзвярыма! А побач пакладзі бутлю ўкраінскага спірту!

Скін завагаўся:

— Як такое яму пакідаць!

— Дзейнічай і не разважай! Я паехаў! Ты зачыні дзверы і выкінь ключ, згодна з інструкцыяй!

— Будзе зроблена, шэф! — сказаў Голены. — Дзейнічаем дакладна як «коза ностра»...

Шчарбатаў сеў у пікап і ціха паехаў з выключанымі фарамі. За вёскай ён з'ехаў з дарогі і дастаў мабільны.

— Ало, паліцыя...

Скін зачыніў дзверы «Вінпрама» і кінуў ключ далёка ў калючкі. Так было напісана ў інструкцыі. Пасля, ужо не па інструкцыі, дастаў з кішэні балончык з фарбай і напісаў на белай сцяне лозунг «BG для балгар!»

. . . .

Як звычайна, рэпарцёр тэлеканала «Антэна» першым даведаўся пра гарачую навіну і цяпер трансляваў яе ў медыйную прастору. Стоячы перад раённым аддзелам міліцыі, рэпарцёр перадаваў: «Учора падчас міліцэйскага рэйда быў знойдзены цэх па вырабе кантрафактнага алкаголю ў вёсцы Урадлівая. Канфіскаваныя тры скрыні віскі вядомых марак з фальшывымі этыкеткамі. Таксама выяўлена бутля з украінскім спіртам. Па справе быў затрыманы брытанскі грамадзянін Джон Д., у якога быў знойдзены ключ ад цэха... Вядзецца следства...»

Пакуль рэпарцёр распаўсюджваў навіну, з будынку раённага аддзела паліцыі выйшлі Старшыня Урадлівай і брытанскі грамадзянін Джон Д. Абвінавачанне супраць апошняга толькі што было знятае, і ён быў вызвалены.

— Вось жа касарукія! — злаваўся Старшыня. — Спачатку затрымліваюць, а пасля думаюць! Яны дачакаюцца ад нас справы ў Страсбургскім судзе!

— Зноў памылка, — сказаў англічанін. — Прыняў выбачэнні...

— Памылка! Рыба з галавы гніе!

— Якая рыба? Якая галава?

— Народная прыказка! — патлумачыў Старшыня. — А мы з парламента гніём! Лепей бы гэты парламент распусцілі да чорта!

Брытанскі грамадзянін спыніўся.

— Без парламента няможна! — сказаў ён. — Парламент патрэбны для дэмакратыя!

— Ат, хопіць! — махнуў рукой Старшыня. — Якая тут у нас дэмакратыя...

— Дэмакратыя кепска, але лепшае яшчэ не прыдумаць!.. — пераканана адказаў англічанін.

— Вой, вой, Чэрчыль знайшоўся! — абарваў яго вясковы лідар. — Многа ты знаеш! А пасля мне хадзі цябе з малпоўні выцягвай!

Малпоўня... Джон дадаў гэтае новае слова да свайго слоўнікавага багажу. Як ён зразумеў, балгары хацелі

б пабачыць шмат бізнесменаў і палітыкаў у малпоўні, але трапляюць туды ў асноўным дробныя зладзюжкі...

Пасля тлумачэння значэння слова Старшыня перавёў тэму размовы са «злачынства і пакаранне» на іншую, больш актуальную:

— Ты мне, Джон, лепш скажы, калі твае людзі з Манчэстэра адпрацяць нам двухпавярховы аўтобус? Хутка пачынаецца вучоба, а нашым дзецям трэба 5 кіламетраў узімку шкандыбаць пехатою!

Джон ужо вырашыў набыць мікрааўтобус на ўласныя грошы. Ён абмеркаваў з жонкай гэтае рашэнне, і яна была не супраць. Яна нават узялася шукаць сярод аб'яў у інтэрнэце самую выгадную прапанову, але пакуль не спынілася на нечым адным.

— Яшчэ ёсць час, — няпэўна адказаў ён.

— Няма часу!

— Аўтобус не воўк, не збяжыць!

Старшыня ўважліва паглядзеў на Джона:

— Глупствы! Твая галава напоўнілася тутэйшымі глупствамі!

. . .

— Мат табе, Скін, халера бяры! — аб'явіў Шчарбатаў і перасунуў свайго каня, каб адрэзаць усе шляхі белаю каралю.

Мужчыны гулялі ў шахматы ў бары «Лондан», і стары палкоўнік ірваў свайго маладога суперніка, як Тузік грэлку. Скін паваліў свайго караля і здаўся.

— А я ўсё адно паскідаў чарапіцу ззаду! — сказаў ён. — Нічога яму не пакіну!

— Не распыляйся на драбязу, хлопча! — павучыў яго стары. — А цяпер слухай маю новую ідэю... — Шчарбатаў дастаў з кішэні блістар з адной таблеткай і паклаў яго на чорны шахматны квадрат.

— Гэта што? — запытаў Скін.

— Ты пра віягру чуў?

— Ды я сам віягра! — відаць, Голенага зачাপіла. — Я зроблены з жалеза! А ты? Ці не даеш асечак?

Шчарбатаў хутка прыбраў таблетку, бо на бары з'явілася прыгажуня Глорыя.

— Ёсць рынкавая ніша... — ціха сказаў ён. — А там, дзе на рынку ёсць ніша, Шчарбатаў яе запаўняе!

. . .

Вясковая грамадскасць бавіла час гутаркамі і жартамі ў чаканні афіцыйнай часткі. Па загадзе Старшыні жыхары Урадлівай прыйшлі да сельсавета для ўдзелу ў мілай урачыстасці. Старшыня паглядзеў на гадзіннік.

— Ён можа прыехаць у любы момант! — сказаў вясковы лідар. — А гэтых ёлупняў з тэлебачання яшчэ няма!

— Яны не прыедуць, — сказала прыгажуня Глорыя, якая для ўрачыстасці зрабіла сябе яшчэ больш

прыгожай. — Тэлебачанне прыязджае, калі ёсць згвалтаванне, наркатыкі, трафік белых рабынь...

— Давай я цябе куплю ў белыя рабыні, — падміргнуў Шчарбатаў. — Плачу наяўнымі!

— Ага, падстаўляй кішэнь! — адрэзала Глорыя. — Стары казёл!

Вяскоўцы засмяяліся з жарту.

— Стары конь баразны не папсую! — адказаў Шчарбатаў.

— Гэта Джон баразны не папсую! — падхапіў нехта. — Мае трактар!

У гэты момант з акна вясковай канцылярыі загучалі цяжкія гукі хэві-металу. І праз імгненне там мільганула фізіяномія спадара Форэста, перакошаная ўсмешкай.

— Стоп! — крыкнуў Старшыня знізу. — Нотынгем, балгарын, не глядзі на мяне так тупа! Ты што такое паставіў, га?

— «Айран Мэйдэн!» — адказаў Скін. — Гэта я яму даў касету. А што, хіба кепска? Мы ж за балгара-англійскую дружбу! Ці не?

— Харо! — загадаў Старшыня. — Пастаў харо!

Цяжкі рок абарваўся. Прылада крыху патрашчала і выдала духавую музыку Дзіка Іліева.

У гэты момант здалёк плошчы пачуўся аўтамабільны клаксан. Чырвоны мікрааўтобус зрабіў кола і спыніўся дакладна ля вясковага лідара. З мікрааўтобуса выйшлі Джон і Патрыша. Міла пасміхаючыся,

англічанка дала ключы вясковаму кіраўніцтву. Яе жэст суправаджаўся апладысмантамі, якія вельмі хутка сталі вялымі і заціхлі.

— Што гэта? — запытаў Старшыня.

— Аўтобус... — адказаў Джон.

— Гэта? — вяскковы кіраўнік быў бязмежна расчараваны. — І вось гэта адарвалі ад сэрца англічан?.. Мы размаўлялі пра двухпавярховы, а яны мне дасла-лі гэтага клапа! Ну і куды мне тут дзяцей саджаць?

— Месцаў дванаццаць, — патлумачыў Джон. — Дзяцей у вёска — сем.

— Мэта была іншай! — кісла адказаў Старшыня. — Двухпавярховым мы б, па-першае, пабілі б гэтых з Горышта з іхным Браўншвайгам! А па-другое, выхаваўчы эфект! На верхнім паверсе выдатнікі, на ніжнім — двоечнікі! Каб быў стымул узняцца наверх!

— Тэлебачанне! — крыкнула баба Мара і паказала на рэпарцёрскую машыну канала «Антэна», якая спяшалася да натоўпу.

— Дзе омнібус? — выскачыўшы з машыны і азіраючыся, запытаў Рэпарцёр.

Старшыня паказаў на мікрааўтобус.

— Вось...

Рэпарцёр пасумнеў.

— Гэта не навіна... Звычайна мікрааўтобус... б/у... А мы яшчэ шукалі шырокавугольны аб'ектыў, каб з-сняць омнібус буйным планам...

— Ну, калі вы ўжо прыехалі, здымайце гэты! — сказаў Старшыня.

— Здыму яго знізу! — дадаў аператар. — Так на экране будзе здавацца большым!

Пакуль яны расстаўлялі апаратуру, Рэпарцёр не пераставаў мармытаць:

— Ніякая гэта не навіна!

Пасля раздаў загады, як галівудскі рэжысёр, які арганізуе сваю суперпастаноўку:

— Грае музыка.... Усе на плошчы! Аўтобус выязджае знізу! Спыняецца тут, кіроўца ўручае ключы... Па месцах! Рыхтуемся!

Замест хора Дзіка Іліева з вясковай канцылярыі грымнуў металічны гук «Айран Мэйдэн». Джон сеў у аўтобус і зрабіў кола па плошчы — павольна, каб тэлевізійнае вока паспела прасачыць за ім.

. . .

Увечары ўсе сабраліся ў бары «Лондан», каб паглядзець рэпартаж пра сябе па тэлебачанні. Навіна з іх вёскі была апошняй перад прагнозам надвор'я. Рэпарцёр з'явіўся на экране і пачаў сюжэт: «Сёння вёска Урадлівая атрымала дар — з англійскага горада-пабраціма Манчэстэра быў адпраўлены аўтобус, які будзе вазіць вясковых дзяцей у горад. Сувязі паміж кіраўніцтвам Урадлівай і Манчэстэра ўзмацняюцца і, па словах Старшыні, хутка дадуць добры ўраджай...»

Гэта і была навіна, а камера не паказала ніяка-га аўтобуса. Яна ўзяла агульным планам вясковую плошчу з усімі прысутнымі і індывідуальна спынілася толькі на прыгажуні Глорыі. Асабліва аператар сфакусаваўся на яе глыбокім дэкальце.

— Ты.... Ты па тэлевізары! — узрадавалася баба Мара. — Ты вельмі прыгожая, Глорыя... Фотагенічная!

— Не атрымалася нічога спець, — надзьмулася Глорыя. — Не пасавала да нагоды...

— І я сябе бачыў! — заззяў Скін. — Я вельмі круты! Спадар Шчарбатаў, толькі цябе не было ў кадры...

Стары кадр спецслужбаў адказаў:

— Шчарбатаў заўжды застаецца за кадрам!

Джон і Патрыша таксама прыйшлі ў бар, каб адсвяткаваць падзею. Яны нават замовілі сабе шопскую салату і піва. Старшыня падсеў да іх стала і сказаў англічаніну:

— Забудзем пра гэтую справу з аўтобусам... Цяпер нам трэба ажывіць «Вінпрам»!

— Ажывім! — адказаў Джон і расшпіліў каўнер кашулі, які ціснуў яму шыю.

Пакуль усе весяліліся, Шчарбатаў незаўважна прабраўся за бар і ўвайшоў на кухню. Глорыя стаяла спінай да ўвахода і рэзала салату. Палкоўнік ціхенька падышоў да яе і затуліў вочы рукамі.

— Скінок, не зараз... — сказала яна.

— У мяне ёсць нешта для цябе! — прашаптаў ёй голас, які дакладна належыў не Скіну.

Яна адхіліла мужчынскія далоні ад свайго твару і павярнулася.

— Ты? Табе што трэба?

— Цс... Усяго-ткі маленькі падарунак!.. — прашаптаў Шчарбатаў і павесіў ёй на шыю залаты ланцужок.

— Сэрца? — паглядзела на яго Глорыя.

— Высакародны метал! — удакладніў палкоўнік. — Дваццаць два караты!

Барменка ад падарунка не адмовілася.

. . .

Джон зрабіў сабе шапку з рэкламных старонак англійскай «Гардыян», пасля чаго замазаў вапнай надпіс «BG для балгар». Затым ён залез на дах «Вінпрама». Там нечая варварская рука скінула вялікую частку чарапіцы, а астатнюю пабіла. Англічанін заняўся ліквідацыяй пашкоджанняў. З самай раніцы балгарын Нотынгем па загадзе кіраўніцтва вёскі прывёз яму на сваім асліным возе цэлую чарапіцу, хутка падзяліўся ўражаннямі ад матча «Уіган» — «Фулхэм» і пайшоў пасвіць коз.

Стаяў цудоўны восеньскі дзень, ідэальны для ўкладвання чарапіцы. Седзячы на даху, Джон падняў галаву да неба. Над ім разліўся бяскрайні блакіт, пранізаны чародамі журавоў, якія ляцелі ў вырай. «Куды яны лятуць? — падумаў ён. — Дзе яны знойдуць

месца, лепшае за гэта?» Англічанін удыхнуў свежае паветра, паглядзеў на таполі з пафарбаваным у ярка-жоўты колер лісцем, і на душы ў яго стала таксама ж сонечна, як было сонечна ў гэты дзень. Яму стала так лёгка, што захацелася спяваць. І ён заспяваў песню «Бітлз», хаця зусім не ўмеў пець:

— Естэрдэй, усе мае праблемы здаюцца такімі далёкімі...

І нават пачаў насвістваць, хаця зусім не ўмеў свісцець, бо ў Англіі ніколі не рабіў такога.

— Гэй, Джон! — крыкнуў голас знізу. — Адпачні! Праца канца не мае!

Гэта быў Дзенча, дырэктар-вартаўнік школы, які падаваў знізу знакі, каб той злез з даху.

— Слухай, спадар Джон! — пачаў ён, яшчэ калі англічанін спускаў па лесвіцы. — Давай з табой правернем адну махінацыю, га?

Толькі пачуўшы слова «махінацыя», брытанскі грамадзянін спыніўся і палез назад наверх па лесвіцы.

— Лато? — і ён паставіў нагу на наступную прыступку.

— Стой! — Дзенча схапіў яго за нагу. — Біржа! Анлайн!

— О!

— А я пра што! Я ў курсе біржавога індэкса Доу Джонса... Сачу за акцыямі вялікіх кампаній... Мы купім акцыі, Джон! «Кока-калы», «Джэнерал Мотарс»...

Балгарын тузаў яго за нагу, цягнучы ўніз, нібы спяшаўся адразу зацягнуць у біржавыя гульні.

— Не хацець набываць акцыі, — сказаў англічанін. — Я дом купіў, не магу аправіцца... Справа чакаць. Падвешаны стан...

— Усе мы ў падвешаным стане! — сказаў Дзенча. — Вісім і чакаем, пакуль справы палепшацца. Вісім, як павукі! Як спайдэрмэны...

— Ес, спайдэрмэны... — пацвердзіў Джон, які ў гэты момант сапраўды быў падобны да чалавека-павука, які вісеў на драбінах — ні ўверх, ні ўніз.

— Але без грошай справы не палепшацца! — зноў тузануў яго ўніз балгарын. — А грошы на біржы! Сёння набываем, заўтра прадаём і становімся багатымі!

— Ты набывай, я — не...

— Дык я б лёгка купіў, — сказаў Дзенча. — Але не маю крэдытнай карты... Ты мне патрэбны. У цябе ж ёсць крэдытная карта? Дай мне нумар, бо па-іншаму не атрымаецца....

Джон убрыкнуў дырэктара нагой, каб адбіцца ад назолы, як конь, якому дапякае надакучлівы сляпень. Але сляпень трымаў яго моцна.

— Ты толькі крэдытуеш, спадар Джон... Я пасля ўсё вярну! Закладаю элітную камп'ютарную тэхніку! Ты ж бачыў мае камп'ютары? Хадзем пакажу!

З велізарным нежаданнем англічанін пакінуў сваю працу і спусціўся на зямлю.

. . .

На плошчы перад сельсаветам з'явіліся тры аб'ёмістыя скрыні — нечакана, быццам былі спушчаныя іншапланецянамі. Старшыня ў суправаджэнні свайго персанальнага асістэнта Нотынгема аглядаў новыя аб'екты.

— Патрэбныя праекты, Нотынгем! — казаў ён. — Без праектаў мы згінем!

— Мы ператварыліся ў народ праектантаў! — заўважыў асістэнт. — Ніхто не працуе, усе толькі пішуць праекты...

— Кожны балгарын павінен мець праект сваёй будучыні! — строга паглядзеў на яго Старшыня.

— Ці не лепей арганізаваць букмекерскую кантору? Калектыўную? З вясковага бюджэту. Узяць хаця б гэтую сустрэчу «Іпсвіч» — «Сандэрлэнд»...

— Змоўкні ты! — адрэзаў Старшыня і паспрабаваў аддзерці апакаванне з адной скрыні, але марна. — Хто іх даслаў?

— Не казалі... Выгрузілі і з'ехалі.

Старшыня зрабіў спробу расчытаць надпіс на замежнай мове, але зноў марна.

— Мо гэта з ФАР¹²? Ці з САПАРД¹³... Я ў абедзве вуду закідаў.

— Падобныя да лядоўняў... — сказаў Форэст. — Нешта кшталту маразілак.

— Напэўна, гэта маніторы, — выказаў здагадку Старшыня. — Для маніторынгу аграбізнесу! Распакоўвай!

Нотынгем накінуўся на скрыні з голымі рукамі, але апакаванне вытрымала напад. Раз’юшаны, ён выцягнуў сцізорык і пачаў ім рэзаць плёнку. З апакавання паказалася пластмаса...

Аднекуль па нейкай праграме ім вылучылі тры пластмасавыя кантэйнеры для смецця. Рознакаляровыя, як нацыянальны трыкалор: белы, зялёны, чырвоны...

Нотынгем голасна прачытаў надпісы:

— Папера! Шкло! Метал!

Тым часам Старшыня прачытаў паперу, якая выпала з раздзёртых кантэйнераў.

— Ад праекту «Прыгожая Радзіма»... Пластмасавыя кантэйнеры для сартавання смецця — тры штукі! Кляттыя бюракраты! Я ім такі праект падаў, а яны мне што даслалі!

— Ёсць бак і для Скіна з яго хэвіметалам, — заўважыў Нотынгем і паказаў на чырвоны кантэйнер з надпісам «Метал». — Але Скін надта габарытны, не ўлезе сюды!

. . .

Скін увайшоў у бар «Лондан» гатовы да скандалу:

— І што? — звярнуўся ён да прыгажуні Глорыі. — Адшываеш меня дзеля гэтага старога карча? Вось дык прыкол!

У бары не было іншых наведнікаў, таму можна было ўсчынаць паўнаўартасны скандал. Але на яго крыкі барменка з усмешкай Мона Лізы адказала рэфрэнам з песні сваёй цёзкі Глорыі:

— «Згас агонь у маім сэрцы... Праклінаю я цябе!»

— Каб цябе... — сказаў Голены. — А ведаеш што? Ён нічога не можа... Жарэ віягру!

У адказ Глорыя зноў толькі загадкава ўсміхнулася, чым толькі болей кальнула яго.

— Гэта вельмі тупа! — завішчаў ён. — Мегатупа! Змяняць жалезнага хлопца на нейкага старыкана, з якога ўжо пясок сыплецца!

— Ён высакародны! — ціха адказала барменка. — Мае высакародныя металы...

Гэтым аргументам яна ўсё праясніла. Ён зразу меў, што барменка канчаткова адшыла яго, і сеў за стол, цалкам разбіты.

— Каб цябе... Чаму ты яшчэ на трасу не выйшла!

Напэўна, ён бы сказаў яшчэ і іншыя паскудствы, калі б у бар не ўвайшла Патрыша. Яна, як заўжды, усміхалася:

— Добры дзень... — яна ўжо засвоіла балгарскія вітанні.

— Хэлоў! — адказала Глорыя, а Скін толькі змрочна зірнуў на яе.

Хаця яна і была жанчынай у гадах, але магнетычна прыцягвала вока: зграбная, падцягнутая, з натуральнымі русымі валасамі. Ва Урадлівай не было ніводнай натуральнай бландзінкі, таму мужчыны часта заглядаліся на яе.

— Я прыйшла на ўрок... — сказала Патрыша і зноў усміхнулася белымі зубамі.

У настаўніка не было аніякага настрою, але і дзесяць леваў не былі лішнімі. А пасля ўрока грошы будуць. Ён паказаў на месца ля сябе.

— Крэсла!

— Крэсла! — паўтарыла англічанка і села.

— Стол!

— Стол...

— Прынясі шклянку! — загадаў Голены барменцы.

— Шклянку... — паўтарыла Патрыша і запісала слова ў сшытак.

Глорыя прынеслі шклянку і бутэльку віскі. Скін наліў сабе.

— Наліваць...

— Наліваць... — вымавіла вучаніца гэты асноўны дзеяслоў.

— Жлукціць! — сказаў настаўнік і выліў шклянку сабе ў рот.

— Жлукціць! — паўтарыла Патрыша запісваючы.

— Стоп! — спыніў яе Скін. — Не «жлукціць»! Ле-
пей напішы «піць»...

— П'еш, а плаціць калі будзеш? — уклінілася Глорыя.
Скін паглядзеў на яе з нянавісцю:

— Пасля ўрока! Скін заўжды плаціць!

Глорыя адышла за бар, не ўпусціўшы моманту
пракаментавачь:

— Ага, асветнік знайшоўся!

. . .

— Вось наша альма-матар! — Дзенча паказаў на
жоўты будынак, прапускаючы Джона на школьны
двор.

Англічанін не аднойчы праходзіў міма гэтай трох-
павярховай пабудовы, але не разумеў, чаму яна пустуе.

— Зачынілі! — каротка патлумачыў дырэктар. —
Дзевяць класаў, кабінет фізікі, хімічная лабарато-
рыя і сем дзяцей... Накіравалі іх вучыцца ў горад!

Яны прайшліся пустым школьным калідорам, па
сценах якога віселі партрэты невядомых Джону лю-
дзеяў. Ідучы, ён паспеў расчытаць толькі адзін над-
піс: «Наперад, веды — гэта сіла!»

— Вітаем вас, сэр, у царстве камп'ютараў! — ска-
заў дырэктар, адмыкаючы дзверы. — Вэлкам!

Кабінет быў тэхнічна абсталяваны. Англічанін
нават здзівіўся. Ён не чакаў пабачыць у гэтай за-
бытай богам вёсцы такіх камп'ютараў, якіх, можа,
і ў школах Выспы не было.

— Іх даслалі па праекце, — патлумачыў Дзенча. — Галандскі фонд. Пяць камп'ютараў, сканер, лазерны прынтар... Бэушных няма! Усе новенькія... Толькі іх прывезлі якраз тады, калі міністэрства зачыніла школу... Прыязджаў праграміст, каб дзяцей навучыць, але ж дзяцей няма, то ён мяне навучыў... Валодаю бэйсікам другога ўзроўню...

З вялікім гонарам дырэктар паказаў на самы блізкі камп'ютар:

— Во, прыгажун! Ведаеш, якая ў яго мацярынка?

— Маці на рынку?.. — азадачана сказаў Джон. — Я разумець, што маці цяжка...

— Ды ну! — адмахнуўся Дзенча. — Пра што ты кажаш? У нас яшчэ ўсё вельмі няблага!.. Я ж табе пра матчыну плату кажу! На гэтым камп'ютары я магу ўзламаць базу даных Пентагона!

Англічанін не здолеў зразумець, якой такой працай займаецца Дзенча, што яму даводзіцца карыстацца базай Пентагона.

. . . .

Баба Мара ўвайшла ў кабінет да Старшыні па працы. Яна заспела кіраўніка за сядзеннем на стале ў позе лотаса ў стане медытацыі.

— Еўрафонды... Еўрафонды... — мармытаў вясковы лідар і вагаўся туды-сюды.

— Табе не кепска? — занепакоілася старая, якая толькі нядаўна паглядзела па спадарожніку фільм

пра манастир «Шаа Лінь». Там манахі вагаліся так-сама ж і не здаваліся ёй здаровымі.

— Маўчы, а! — раззлаваўся на сваю падначаленую кіраўнік. — От ты разбіраешся ў медыцыне! Што ў цябе?

— У В'етнаме паводка, — сказала старая. — Цэлую ноч думала пра тваю Пену. Яна званіла?

— Званіла, добра ўсё! Глядзіць унукаў, сябе беражэ...

Старшыня прыпыніў медытацыю і саскочыў са стала. Абняў за плечы старую жанчыну.

— Табе няма чаго за яе непакоіцца. В'етнам — спакойная краіна, упарадкаваўшая... Не тое, што ў нас — хаос!

— А дачка, зяць... Маюць працу?

— Дачка — зубны, зяць — горла-нос... Адзін кабінет на дваіх трымаюць: яна да яго пасылае кліентаў, а ён да яе...

— Галоўнае, каб кахалі адно аднога, — падсумавала баба Мара. — Каб не было, як у майго з нявесткай....

Старшыня сеў за стол і прыняў начальніцкую позу:

— Мара, ты па якім пытанні?

Толькі зараз жанчына згадала, што прыйшла па грамадскай справе:

— Пытанне ў мяне такое: цяпер, калі я мяту двор, у які кантэйнер мне выкідаць смецце? Іх жа цяпер тры.

— Напісана ж на іх! Папера, шкло, метал... Чытаеш і выкідаеш! А раней ты куды смецце выкідала?

— У раку, як і ўсе...

— З гэтым скончана! — ударыў Старшыня кулаком па сталё. — Цяпер для смецця ў нас ёсць кантэйнеры ад «Прыгожай Радзімы»!

— Лепш бы «Радзіма» ўпарадкавала нашыя могілкі! — узяла сваю ўлюбёную тэму баба Мара.

— Мара! — перабіў яе кіраўнік. — Пра могілкі паворым іншым разам! Бяжы сустракаць коз!

. . .

Пасля ўрока балгарскай Патрыша спяшалася дадому, каб сустрэць коз. Месяц таму Джон купіў дзвюх белых рагатых жывёлак, якія, аднак, рогі не паказвалі, а паказвалі добры характар і высокія надоі. Напачатку англічанка не магла толкам іх даіць, але хутка набіла руку, а яшчэ навучылася квасіць малако і рабіць казіны сыр. Толькі яна зайшла на двор, як вярнуліся козы.

— Суседка! — пачуўся голас пастуха. — Сустракай сваю скаціну...

Сусед Нотынгем Форэст сядзеў перад брамай у сваім пастухоўскім строі з палкай у адной руцэ і транзістарам у другой.

— Камон! — ветліва запрасіла Патрыша дваіх сваіх козачак дадому.

— Яны вельмі выхаваныя! — пахваліў іх Нотынгем. — Заўважна англійская школа... Іншыя губляюцца па кустах, а гэтыя дзве пасвяцца сабе ля аднаго кусціка. Раздзельнае харчаванне!

Ён быў пайшоў праводзіць астатніх жывёл, але пра нешта згадаў і вярнуўся:

— Суседка, ледзь не забыўся... Ужо і Джону час коз пасвіць...

Патрыша не зразумела яго:

— Час? Уот іс зіс?

Нотынгем кінуў палку з транзістарам на зямлю і прыклаў два ўказальныя пальцы да лба, як рагаты д'ябал. Рагаты д'ябал замэкаў: «Мэээ, Мэээ!» Патрыша засмяялася. Нотынгем стаў крыўляцца і размахваць рукамі, нібы падганяючы коз... Англічанка зноў засмяялася, але нічога не зразумела.

— Каза! — сказаў балгарын. — Коза ностра!.. Гэта нястрашна, трэба пасвіць толькі два разы на месяц!

. . .

— Працэс пасьбы камп'ютарызаваны праз ДЫСПАС! — тлумачыў Дзенча, стоячы пасярод камп'ютарнага класа, а Джон спрабаваў сачыць за яго думкай. — Сістэма дыстанцыйнай пасьбы коз. Аб'ект «каза» не можа згубіцца. У вуха ўжыўляецца чып, сігнал перадаецца на спадарожнік, а пасля тут, на маім маніторы, адбіваецца дыслакацыя кожнай жывёлы...

Сядзіш, назіраеш, пасвіш... Не цёгаешся па пагорках, як дурань.

Тут Джон згубіў яго думку.

— Але козы губляюцца, — працягнуў рацыяналізатар. — Бо маем слабы спадарожнікавы сігнал... Урадлівая знаходзіцца крыху ў цені. Падчас дэманстрацыі згубіліся чатыры казы...

— Коз знайшлі? — запытаў англічанін.

— Скуры знайшлі!.. Адна група тут свавольчы... Этнічная група... Ну, ты ўсё адно не разбіраешся, гэта нашы ўнутраныя справы. Спадар Джон, давай вернемся да справы.

— Вернемся...

— Я хачу гэтую сістэму ўкараніць у вас. У вас жа авечак амаль усіх ужо паелі. Ці ёсць яшчэ авечкі ў Англіі?

— Ёсць авечкі... — адказаў англічанін. — Коз меней...

— ДЫСПАС — універсальная сістэма! Пасуе і для коз, і для авечак, і для кароў... Хоць качак з ёю пасві! Знайдзі сувязі, каб укараніць яе ў Англіі, у цябе будзе адсотак!

Джон зірнуў у свой арганайзер.

— Я пайшоў... Маю работа...

— Ат, Джон, работа...

— Ведаю, — апырэдзіў яго англічанін, — не заяц — не ўцячэ... Ад работы коні дохнуць... Ад работы становіцца не багатым, а гарбатым...

— Брава! — пахваліў яго Дзенча. — А ты не такі і безнадзейны...

Калі Джон сышоў, дырэктар-вартаўнік школы сеў за камп'ютар і перасяліўся ў віртуальную рэальнасць...

. . .

Пасля лекцыі па віртуальнай пасьбе, якую прачытаў Дзенча, увечары Джону давялося выслухаць яшчэ і практычныя парады ад Нотынгема.

— Пасвіць коз — нескладана, але гэта занятак не для дурнога чалавека! — пачаў сусед прамову, абапіраючыся на плот. — У цябе торба цераз плячо ёсць? Калі няма, дам табе сваю!.. Палку маеш? Возьмеш маю рагаціну... У торбу кладзеш хлеб і брынзу, рагаціну на плячо і пайшоў... Вось і ўся праца!

— Ніколі не пасвіў... — няўпэўнена сказаў Джон. — Я плачу, іншы пасвіць замест я...

— Э, не, братка! — адрэзаў Нотынгем Форэст. — Чарга за грошы не прадаецца! Вы, капіталісты, думаеце, што ўсё можна купіць за грошы, але тут гэты нумар не пройдзе!

Англічанін зразумеў, што яму давядзецца засвоіць новую прафесію. Ён кінуў галавой — «дабра-нач» — і пайшоў адказна рыхтавацца да пастуховай пасады.

— Чакай! — спыніў яго Нотынгем. — Ледзь не забыўся. У цябе ВЕФ ёсць?

І патлумачыў невядомае слова. «ВЕФам» аказалася марка савецкага транзістара, які Джону не было адкуль мець.

— Дам табе свой... — сказаў сусед. — Без транзістара там ніяк... Коза ностра, каза наша, слухае «Гарызонт». Калі іх завядзеш вышэй да Паўдзённай скалы, проста пусціш «Гарызонт наперадзе», і яны будуць пасвіцца там. А калі пачнецца «Дваццаць плюс тры», яны самі пойдучь на Караў пагорак... Там будуць пасвіцца ажно да цэнтральных навінаў. А як пройдзе прагноз надвор'я і навіны спорту — козы самі будуць ведаць, што час вяртацца ў вёску... Невялікая навука!

. . .

Джон не быў чалавекам навукі, а быў чалавекам працы. Да любой працы ён падыходзіў сумленна і з ахвотай.

Наступнай раніцай яго арганайзер празвінеў на самым досвітку. Англічанін укамплектаваўся згодна з балгарскімі ўказаннямі: торба праз плячо з хлебам і брынзай і рагаціна ў руках. Нотынгем падаў транзістар праз плот.

— Накруціў яго на сярэднія... У нас не ловіць укавэ...

На вуліцы паказаўся казіны статак.

— А вось і яны. Ану пакажы, як будзеш імі камандаваць!

— Камон! Гоў! — крыкнуў англічанін.

Козы паглядзелі на яго, як на дурня, і ніяк не адрэагавалі на яго словы.

— Стоп! Чаму на чужой мове! — абурыўся Нотынгем.

— А як?

— Ты ж не імператар, каб размаўляць па-нямецку са сваімі коньмі! Па-балгарску з імі трэба размаўляць! Коза ностра не ведае замежных моў!

— Што дакладна казаць? — запытаў Джон.

— Глядзі сюды! Калі балгарыну трэба зрабіць нейкую справу, што ён кажа?

— Кажа: «Адкладзі на заўтра!»

Нотка строга паглядзеў на яго.

— Кажа: «Тваю маць!» Паўторыш некалькі разоў «твую маць!» — і справа не зможа не заладзіцца!

— Тваю маць! — крыкнуў Джон.

Козы спыніліся і ўслухаліся.

— Вось такая табе гульня! — задаволена сказаў Нотынгем. — І казой так кіраваць можна, і нашым чалавекам!

— Тваю маць! — паўтарыў Джон.

Статак выхавана пачакаў, пакуль ён стане на чале групы, і паслухмяна пайшоў за сваім англійскім пастухом. Калі яны дайшлі да Паўдзённай скалы, з транзістара пачуўся сігнал «Гарызонта наперадзе», і козы кінуліся пасвіцца па кустах. Дзве самыя

свавольныя паспрабавалі адасобіцца, але адно «Вашу маць!» вярнула іх на месца.

Асвойшы новы занятак, задаволены пастух з Манчэстэра прылёг на палянцы. Ён адчуў чароўны водар нейкай кветкі і паспрабаваў сарваць яе, але толькі пакалоў сабе пальцы. Гэта быў чартапалох.

. . .

— Чартапалох! — сказаў палкоўнік і паказаў кветку свайму маладому памочніку. — Гэта нашая віягра!

Двое вялі сакрэтную размову ў паўзмроку бара «Лондан». Акрамя іх, больш нікога не было, нават барменка ад'ехала ў горад па прадукты.

Скін кіўнуў. Яшчэ з дзяцінства ён ведаў ліловы колер гэтай расліны, якой багата расло на вольных землях Урадлівай.

— Тэхналогія элементарная... Бярэш калючку, ва-рыш, дадаеш крухмал, перамешваеш і сушыш! Робіш таблеткі і прадаеш... — так каротка Шчарбатаў выклаў свой бізнес-план.

— А каналы для збыту ў цябе ёсць?

— Ёсць канал на сталіцу... Там віягра патрэбная... У вялікім горадзе людзі маюць сексуальныя праблемы... А мы тут — не...

— Толькі б нам не патруціць нікога, шэф...

— Абсалютна бяшкодны прадукт! Нават у вялікіх дозах не дае пабочных рэакцый!

Тады Голены ўзяў пад сумнеў эфект:

— А дапамагае?

— Ну ты ж бачыў аслоў¹⁴! — сказаў Шчарбатаў. — Чаму ў іх такі вялікі? Толькі ад калючкі...

Пасля даў больш навуковае тлумачэнне:

— Некаму дапамагае, некаму — не. Секс, Скін, — гэта псіхалагічны працэс! Усё тут, у галаве...

— У мяне ў іншым месцы, шэф! — выскаліўся Скін. — Апошняе пытанне: дзе будзем варыць?

— У Дзенчавай лабараторыі.

. . .

Старшыня патэлефанаваў Дзенчу ў лабараторыю спытаць, чаму козы вяртаюцца ў вёску без пастуха. Дырэктар-вартаўнік школы адразу пабег да сельсавета. Там ён знайшоў бабу Мару, якая супакойвала англічанку Патрышу.

— Галоўнае, каб на яго не напалі гэтыя, з этнасу... Так тут няма дзе згубіцца!

Але Патрыша не выглядала расхвеляванай:

— Джон не мог згубіцца...

Больш расхвеляваным быў Старшыня. Ён лаяўся на Нотынгема, што той адправіў англійскага грамадзяніна па балгарскіх пагорках без суправаджэння.

— Я патлумачыў, дзе іх пасвіць... — апраўдваўся Нотынгем. — Як толькі пачуе цэнтральныя навіны — час вяртацца! Ён і ВЕФа ў мяне ўзяў!

— Трэба было яму ўжывіць чып у вуха для маніторынгу... — падхапіў Дзенча.

— Каб толькі ён у прорву не зваліўся! Ля Паўдзёнай скалы... Трэба ісці на пошукі! З ліхтарамі... Нотынгем, арганізуй выратавальную групу — і пойдзем...

Моцны электрычны ліхтар прарэзаў цемру, і выратавальная група рушыла за яго промнем. Ідучы лясной сцежкай, трое выратавальнікаў — Старшыня, Нотынгем і Дзенча — крычалі па чарзе:

— Джон! Джон!

Яны спыняліся, услухоўваліся і зноў крычалі наўдачу. Раптам Дзенча спыніў групу:

— Ціха! Здаецца, нешта стукае!

— Якое! — сказаў яму Старшыня. — Хто што будзе рабіць у такой цемры...

— Ну я нешта раблю толькі ў цемры! — пажартаваў Нотынгем.

— Нотынгем! — асадзіў яго Старшыня. — Супакойся! Становішча сур'ёзнае!

Тут стук паўтарыўся, гэтым разам дастаткова моцна і ясна. Гук чуўся з боку Крывога мастка. Трое заспяшаліся туды і накіравалі ліхтар у змрок. Промень асвятліў нахіленага Джона, які каменем прыбіваў дошку мастка, падсвечваючы сабе слабым святлом арганайзера.

— Джон! — крыкнуў Старшыня. — Мы галаву зламалі, дзе ты падзеўся! Што ты тут робіш?

— Мост быў паламаны, — сказаў Джон. — Нага правалілася... Вырашыць паправіць... Каза можа зламаць нага...

Старшыня схапіўся за галаву.

— Ну куды ты наперад бацькі ў пекла! Я гэты мост упісаў у адзін экапраект... Ён будзе часткай экасцяжыны! Чакаю фінансавання ад ФАРу!

— Ага, і фару таксама пачыніць трэба! — у сваю чаргу згадаў пра трактар Нотынгем.

. . .

Праз дзень у абед Нотынгем запрог асла Майкла Оўэна ў воз і прыпаркаваўся на плошчы ля сельсавета.

— Пррр, Майкл... Пррр, Оўэн! — ён ласкава паляпаў па спіне сваю асліную сілу.

Нотынгем адчыніў вечкі новых кантэйнераў для раздзельнага збору смецця і паглядзеў на іх змесціва. Пасля па чарзе смецце з кожнага кантэйнера выкінуў у воз. Узлез на калёсы і націснуў газ на сваім асле:

— Но, Майкл! Но, Оўэн!

Воз хутка знік, а да плошчы пад'ехаў мікрааўтобус, які вазіў дзяцей у гарадскую школу. Разам з сямю дзецьмі вылезла і адно вялікае дзіця — Джон. Старшыня якраз выйшаў з сельсавета і спыніўся, каб перакінуцца з ім парай словаў.

— Джон, ездзіў па справе?

— Адкладзена... Суддзя не прыйшоў...

Як вялікае дзіця, брытанец дадаў, што з англійскім суддзёй такога здарыцца не магло.

— Напэўна, у чалавека былі іншыя справы, — паціснуў плячыма Старшыня, успрымаючы гэта як абсалютную норму. — Нашто яму губляць свой час на вашу справу...

— Для мяне справа важная... Я хачу, каб суд выправіць памылка...

— А адвакат у цябе ёсць?

— На мой бок праўда, не патрэбны адвакат... Ёсць акт... Натарыяльны акт...

Да плошчы з грукатам пад'ехаў воз пад кіраваннем Нотынгема. Ён нацягнуў лейцы і спыніў Майкла Оўэна роўна перад нагамі свайго начальніка.

— Спададар Старшыня! — пачаў ён рапартаваць, не злазячы з воза. — Заказ выкананы, смецце выкінутае, кантэйнеры гатовыя да эксплуатацыі...

— Выдатна, баец! Куды ты выкінуў смецце?

— У раку...

— Што?!

— А куды мне яго выкідаць? — пачаў апраўдвацца Нотка.

— Нотынгем, балгарын! — ускрыкнуў Старшыня. — Я табе галаву адарву! Не глядзі на мяне такімі тупымі вачамі!

— Старшыня, я па-іншаму глядзець не ўмею... — сказаў Форэст і даў газу хутканогаму Майклу Оўэну.

Воз загрузкатаў, а вясковы лідар азірнуўся. Англічанін па-ранейшаму стаяў ля яго і не сыходзіў.

— Што яшчэ, Джон?

— Натарыус вінаваты! Павінен быць пакараны!

— А, ты зноў па сваёй справе.

— Натарыус некампетэнтны... Падвесці іншых...

— Ды халера з ім... Хай сабе, як ёсць!

— Я звярнуся ў пракуратуру! Зло павінна быць пакараць!

— Цццц... Гляджу на цябе і дзіўлюся... — махнуў са злосцю Старшыня. — Дзе гэтае вашае знакамітае па-чуццё гумару. Ты, пэўна, не сапраўдны англічанін!

Шостая частка
Ві-аграрны раён

Джон стаяў насупраць дзвярэй, абабітых штучнай скурай. Перацягнутая лёскай, скура нагадвала парэзаную на ромбікі пахлаву. «К. Тэрзіеў — адвакат, вядзе справы ў т.л. у Страсбургу», — было напісана на шыльдзе. Адвакат Тэразіні ласкава прыняў госьця ў сваіх пакоях, якія, аднак, не былі вялікімі і складаліся з аднаго кабінета, забітага папкамі. Па паліцах, па крэслах і на падлогу ляжалі сотні папак са справамі, некаторыя з якіх пыліліся тут гадамі.

— Я шмат пра вас чуў! — дзяжурна ўсміхнуўся адвакат. Ён пераклаў заляжалыя справы з аднаго крэсла на падлогу, каб вызваліць месца для сядзення. — Ведаю, што вы джэнтльмен, таму прапаную вам джэнтльменскае пагадненне. Але спачатку кава ці гарбата?

Пабачыўшы ля сябе некалькі кававых кубкаў са старой заваркай і недакуркамі, Джон адмовіўся ад абодвух напояў.

— З балгарынам немагчыма заключыць джэнтльменскае пагадненне, — працягнуў Тэразіні. — Ён увесь час думае, як цябе абскакаць...

— Абскакаць? — не зразумеў англічанін. — Як скакаць козы па мост?

— Абскакаць, — патлумачыў адвакат, — азначае... абысці цябе... надурыць... Ная... Усё, не трэба, каб ты вучыўся ад мяне кепскім словам!

Ён зрабіў паўзу і прыклаў указальны палец да лба, што, верагодна, азначала працэс мыслення:

— Пяць тысяч! — сказаў ён, падумаўшы. — Даеш пяць тысяч маёй падапечнай, і мы спыняем справу! Паціскаем адзін аднаму рукі, як джэнтльмены, і адзначаем канец справы!

— Пяць тысяч! — ускрыкнуў Джон. — Леваў?

— Еўра, — выправіў яго Тэразіні.

— Вы хацець абскакаць мяне! — зразумеў англічанін. — Ноў! Гэта не джэнтльмен!

— Ну, што такое для цябе пяць тысяч еўра! — сказаў адвакат. — Плаціш за маёмасць і забываеш!

— Я ўжо плаціць! — сказаў Джон, перакананы, што мае рацыю. — Плаціць фірма, фірма даць на тарыяльны акт, я ўласнік! Права на мой бок! Суд пацвердзіць мае права!

Адвакат паглядзеў на яго кпліва:

— Права-лева! Тут табе не Англія! Значыць, хочаш суд! Як не хочаш міру, то трымай сякіру!

Ён устаў і вымавіў, як рымскі імператар перад сваім Рубіконам:

— Выбар зроблены! У суд, братка, ідзём у суд!

Пачуўшы, што яму аб’явілі вайну, Джон проста ўстаў і выйшаў з кабінета.

. . .

Патрыша ўвайшла ў бар «Лондан» дакладна ў час урока. Гэтым разам урок быў не па балгарскай, а па англійскай, і яна была не вучаніцай, а настаўніцай. Пераканаўшыся, што прыгажуня Глорыя ёй не суперніца, англічанка прыняла барменку ў якасці сваёй сяброўкі. І пачала вучыць яе англійскай бясплатна.

Але бясплатнае не цэніцца, таму барменка звала не столькі на ўрок, колькі на тэлевізар. Там перадавалі заезд «Формулы 1», аўтагонкі на балідах — улюбёнае відовішча жыхарак Урадлівай, у тым ліку і старой бабы Мары.

Баба Мара прыйшла ў бар адмыслова дзеля ралі, села за стол ля тэлевізара і з бутэлькай піва сачыла за рухам машын па трасе.

— Ай эм, ю ар.. — павольна казала Патрыша, даючы магчымасць сваёй вучаніцы паўтарыць.

— Ай эм, ю ар... — павольна паўтарыла Глорыя, глядзячы на экран.

— Ай эм Патрыша, ю ар Глорыя... — сказала настаўніца, спачатку паказаўшы на сябе, пасля на Глорыю.

— Ай эм Патрыша, ю ар Глорыя, — даслоўна паўтарыла вучаніца.

— Ноў! — спыніла яе Патрыша і зноў паказала пальцам на сябе. — Ай эм Патрыша...

— Чакай! — перабіла яе Глорыя. — «Ферары» Філіпэ Маса зараз абыдзе «Макларэн» Алонса... Зараз, зараз яго абыдзе! Ну давай, «Ферары»!

— Ён не змог яго абысці на павароце, а ты кажаш тут! — адгукнулася баба Мара, якая разбіралася ў тонкасцях аўтаспорту. — Філіпэ падціснулі з усіх бакоў! «Ферары» ягонае выдыхлася... Глядзі, як на паваротах ледзь цягнецца!

— Не «Ферары» вінаватае, — заспрачалася Глорыя. — Маса памыліўся! Рана пайшоў на піт-стоп мяняць шыны! Трэба было рызыкаваць, ехаць з шынамі для сухога надвор'я, не страшна, што дождж.

— І Кімі так зрабіў! Райканен, — патлумачыла баба Мара нават больш кампетэнтна за каментатара. — Мой улюбёнец... Але ў яго праблемы з гідраўлікай... Патрыша, — звярнулася яна да англічанкі, — а ты за каго? За Алонса ці за Кімі? Ці табе падабаецца Джанкарла Фізікела?

Патрыша пахістала галавой.

— Не ведаць... Не глядзець... Не ведаць...

— Ты не глядзіш «Формулу»? — здзівілася Глорыя. — Дык гэта ж на вашай трасе, на Сільверстоўн, Патрыша! Якая ты англічанка, калі не глядзіш «Формулу»!

Пакуль жанчыны каментавалі заезд, трое змоўшчыкаў шапталіся за сталом у цёмным куце бара.

— Пакажы ўзор! — загадаў Шчарбатаў выканаўцу Дзенчу.

Той перадаў бліскучую лекавую ўпакоўку. Палкоўнік агледзеў блістар. Дастаў з кішэні падобны. Перамяшаў іх за спінай і зноў паклаў на стол.

— Які сапраўдны?

Скін угледзеўся і паказаў:

— Гэты!

— Выкусі! — Шчарбатаў паказаў яму непрыстойны жэст. — Не ўгадаў!

І дадаў Дзенчу:

— Брава, брава — ювелірная работа! Нават немец з Баера не адрозніць...

Трое сербанулі піва і зірнулі на жанчын ля тэлевізара.

— Шэф! — сказаў Скін. — Табе, канешне, больш пасуе баба Мара, але калі глытнеш такую віягру, з Глорыяй дасі рады?

— Завалі зяпу!

— Я з Глорыяй і без віягры даю рады, — пахваліўся Скін, — але для англічанкі мне спатрэбіцца адна таблетка.

— Сказаў табе: завалі зяпу! — прыкрыкнуў Шчарбатаў.

— Ці палова, — працягнуў Скін. — Палова пляшкі ракіі!

Аглушаныя рыканнем матораў, жанчыны не чулі, што размова вялася пра іх.

. . .

— Я думаю... — сказаў Нотынгем, але Старшыня паказаў знак, каб той перастаў думаць.

Удвох яны ішлі праз пустазелле, якое даходзіла ім да калена. Нібы шукальнікі моцных пачуццяў тэлевізійнага «Сурвайвар». Адны сярод калючак, бузіны ды крапівы...

— Джунглі! — сказаў Старшыня. — Сапраўдныя джунглі!

— Уся краіна — джунглі! — пацвердзіў Форэст і дадаў: — Таму тут дзейнічае закон джунгляў!

Старшыня паглядзеў на яго строга:

— Нотынгем! Балгарын! Менш шпрэхен, больш арбайтэн! Надта шмат ты балбочаш! Каб гэтага зарасніку заўтра тут не было!

Выпадковы мінак пабачыў іх сярод бузіны і памахаў ім, гатовы прыйсці на дапамогу.

— Гэй, спадар Джон! — крыкнуў яму Старшыня. — Хадзі сюды! Хадзі!

Англічанін пайшоў па траве, перастаўляючы свае даўгія ногі, як цыруль.

— Спадар Джон, паглядзі на гэты ўчастак! Як табе?

— Не бачу ўчастак. Не хачу набываць! — на ўсялякі выпадак замахаву рукамі Джон. — Не хачу іншыя разбіральніцтва з маёмасць...

— Пачакай ты! Хто яго табе прадае? — абурыўся Старшыня. — Гэта грамадская тэрыторыя! Паглядзі, пасуе ён для парку?

— Парку?.. — не зразумеў Джон. — Які парк?

— Гайд-парк! — пераможна паглядзеў Старшыня. — Я зраблю тут Гайд-парк! Як у вашым Лонда-не... Маю вылучаныя сродкі ад Усходнееўрапейска-га цэнтра па развіцці дэмакратычных працэсаў!

Англічанін паглядзеў на непраходны бур'ян і раз-рослую бузіну і падумаў, што зноў нешта не зразумеў:

— Гайд-парк?

— Ты не быў у Гайд-парку? — у сваю чаргу за-пытаў Старшыня. — А яшчэ англічанін!

— Я быў у Гайд-парк! — кіўнуў Джон. — Там па-іншаму!

— Ну вось зробім гэтаксама ж і тут! У мяне для за-сваення дзве тысячы еўра! Прарэджваем бузіну, ро-бім алеі, ставім трыбуну, і кожны можа казаць з тры-буны, што захоча! Дэмакратыя ўдзяенні, спадар Джон! Мы сталі галінай дэмакратычнай Еўропы...

— Галінай... — паўтарыў задумліва Джон.

У гэты момант адна галіна алычы, што расла тут жа, з трэскам зламалася, і на матухну-зямлю зва-лілася дзябёлае цела Нотынгема Форэста. Пачуліся стогны, але не з нетраў матухны-зямлі.

— Нотынгем, балгарын! — перахрысціўся Стар-шыня.

Нотка нахіліўся і пагладзіў свой пабіты азадак.

— Уф, як гэта я так праваліўся ... Проста як учора Фулем у гульні з Болтанам!

Ён падышоў і працягнуў жменю алычы.

— Есці іх не з'ясі, але для ракіі выдатна!

. . .

— Для ракіі выдатна! — сказала баба Мара і ткнула відэльцам проста ў рот англічанкі Патрышы.

Па старадаўнім жаночым звычаі яны размаўлялі каля плота, які раздзяляў іх двары.

— К'ёпаалу!¹⁵ — баба Мара паўтарыла жэст з відэльцам. — Глытай! Не атручу я цябе!

Яшчэ не паспеўшы праглынуць першы, Патрыша з'ела другі відэлец стравы, і на твары яе змянілася адразу некалькі выразаў. Спачатку было відаць здзіўленне, пасля з'явілася няпэўная грымаса і, нарэшце, задавальненне. Яна пахістала галавой «так» па-балгарску, чым дала прадукту высокую ацэнку.

— Падабаецца, га? Еш! Я табе цэлую талерку прынясу...

— К'ё... плу... — паспрабавала вымавіць англічанка.

— Не к'ёплу! — выправіла яе баба Мара. — К'ёпаалу! Паўтары: к'ё-па-алу! О, Патрыша, а чаму б нам не зрабіць бартар: я цябе вучу балгарскай, а ты мяне англійскай! Куды цяпер без англійскай!

Патрыша замялася:

— Я вучыць Глорыя... Мяне балгарская вучыць Скінхэд...

— Ведаю, — перапыніла яе баба Мара, — ведаю, чаму ён цябе навучыць... А я цябе чаму навучу: к'ёпаалу, імамбаялда¹⁶, міш-маш¹⁷...

— Міш-маш! — паўтарыла Патрыша.

— Ну вось, ужо нешта па-балгарску запомніла, — задаволена сказала баба Мара. — Давай, скажы што-небудзь па-англійску, каб і я запомніла. Давай, ну!

— Хэлоў! — сказала Патрыша.

— Хэлоў! — паўтарыла баба Мара. — Ну і хопіць, бо ўжо няма памяці... Будзем браць па адным слове на дзень!

Правёўшы ўрок, Патрыша ўзяла мятлу і пачала месці двор. Пасля выйшла, каб падмесці і вуліцу. Там яе сустрэла нечаканка. Нехта балончыкам напісаў на плоце «BG для балгар!»

— Місіс Мара! — крыкнула яна і, калі суседка прыйшла, паказала ёй на надпіс. — Што значыць?

— Значыць... — прамармытала суседка. — Азначае, што тут праходзіла скаціна!

Яна пайшла назад дадому і вярнулася з вядром вапны і валікам. Яна ўручыла валік Патрышы — замазаць надпіс, каб яго не было відаць.

. . .

— Не відаць парк! — пераконваў Джон. — Тут не месца для Гайд-парк!..

— Чаму не месца, а? — абурыўся Старшыня. — Што, вы, англічане, можаце мець Гайд-парк, а мы, простыя балгары, не? Што такога ў вашым Гайд-парку?

Джон зноў паспрабаваў патлумачыць, але не знайшоў патрэбных слоў і проста пахістаў галавой:

— Няможна... Тут не месца...

— А я кажу, што можна! — адрэзаў Старшыня. — Мы ўжо ў Еўропе, і нам не трэба самім грэць вадуду... Мы будзем браць яе ў вас! Вось скажы, спадар Джон, ты ў Гайд-парку выступаў супраць кансерватараў?

Джон зноў разгубіўся.

— Ці выступаў супраць лейбарыстаў? Супраць вашага Гордана?.. Га? Сёння і ў нас можна выступаць супраць каго пажадаеш, і ніхто не будзе біць за гэта па руках! Гэй, спадар Джон, быў час, калі білі па руках! Але сёння — можна! Усё можна... Таму і ў нашым Гайд-парку я дазволю казаць што заўгодна! Калі захочуць выступаць супраць мяне — хай выступаюць!

— Старшыня! — адгукнуўся Нотынгем. — Ты мне не плаціў два месяцы...

— Пачакаеш! — адрэзаў Старшыня.

— Я пачакаю... — прамармытаў пакрыўджаны. — Але калі ў нас будзе Гайд-парк, я ўсё скажу!

Яго непасрэдным начальнік падаў знак, каб той змоўк і ўзяўся за працу.

. . .
Праца машынкi па вырабе таблетака была наладжана ідэальна. Дзенча ўсталяваў яе ў кабiнеце фiзiкi, і вытворчасць разгортвалася на вачах у Ньютана, Эйнштэйна і Майкла Фарадэя. Іх вочы на партрэтах акругліліся, калі яны пабачылі круглыя таблеткі віягры. Як быццам яны і самі жадалі б атрымаць прадукт для асабістых патрэб.

Дзенча паглядзеў на гадзiннiк і засек час...

— Хуткасьць, — адрапартаваў ён, — дванаццаць таблетака у хвiліну!

— Ідэальна! — усмiхнуўся Шчарбатаў, які назiраў за працэсам з задавальненнем.

— За колькі іх аддаеш, шэф? — запытаў Дзенча. — Па дваццатцы? — і пачаў разважаць уголас: — Дваццаткі мала... Па трыццаць... Хм, ці не задорага? Калі аддасі трыццаць за ежу і пітво, трыццаць за віягру і леў за прэзерватыў — што застанецца? Толькі на раз грошай і хопіць, халера бяры!

— Замкніся ты! — перабіў яго Шчарбатаў. — лепш скажы, калі тэстуем прэпарат?

— Я гатовы! — паглядзеў на яго вытворца і паказаў на жменю таблетака... — Ты толькі скажы, на чалавеку ці на жывёле? Напэўна, лепей на жывёле... Ці на англічанiне?

— Знайдзі жывёлу! — загадаў Шчарбатаў. — Маеш каго на прыкмеце?

— Майкл... — пачаў ён.

У гэты момант партрэт Майкла Фарадэя адарваўся ад сцяны і зваліўся на падлогу.

— ...Оўэн! — скончыў сваю думку дырэктар і падняў партрэт з зямлі. — Цвік заржавеў...

Шчарбатаў паглядзеў на яго з пазіцыі галоўнакамандуючага:

— Я ж сказаў, што не на англічаніне, а на жывёле!

— Майкл Оўэн — жывёла! — усміхнуўся Дзенча. Не зводзячы вачэй з машыны для вырабу таблеток, ён знайшоў новы цвік, каб павесіць партрэт.

. . .

Без дапамогі машыны, з адным валікам у руках Джон мазаў фасад былога «Вінпрама». Як толькі валік замазаў надпіс «BG для балгар» пластом белай вапны, з'явілася баба Мара.

— Джон! — сказала яна. — Я табе нешта прынесла!

Англічанін зняў з галавы папяровую шапку, зробленую з рэкламнага дадатку «Гардыян», і абцёр пот. Баба Мара агледзела сцяну і заўважыла:

— Гэты надпіс і тут праявіўся...

— Я ўдзень замазаць, — сказаў Джон. — Уначы нехта пісаць...

— Ведаю я гэтага некага, але трэба праверыць! — пахістала галавой жанчына. Пасля падала яму пластыкавы пакет.

— Мусака¹⁸... А ў другім кантэйнеры таратор¹⁹, не разлі!

— Дзякуй, місіс Мара! — збянтэжана сказаў англічанін. — Не трэба было!..

— Як не трэба? Твая Патрыша не падумала табе абед прынесці... Пайшла ў бар на ўрок.

Баба Мара паглядзела на «Вінпрам».

— Халера, Джон! Ты амаль скончыў работу... Балгарын бы за гэта і не ўзяўся б...

— Даў слова — зрабі! — сказаў англічанін.

— Ат, слова! — махнула рукой балгарка. — Хто сёння трымае сваё слова? Але ты, Джон, — іншая справа! Ведаеш, тут адзін мой сваяк з іншай вёска хоча, каб ты яму ўзараў участак. У яго невялікі — паўгектара... Ён заплаціць!

— У іншая вёска няма трактар?

— Ёсць... Але трактарыст — п'яніца! То сёння абяцае, то заўтра — так і год мінуў! Сваяк мне і гаворыць: «Скажы свайму англічаніну, што чакаю яго з трактарам!» Ну што, Джон?

Джон дастаў з кішэні арганайзер і зірнуў у яго.

— Заўтра, дзесяць гадзін! — сказаў ён.

— Вось гэта называецца дакладны чалавек! — задаволена адказала баба Мара. — Ну што, хіба я не стала тваім піярам? Ай эм піяр!

— Што? — не зразумеў ён слоў на ўласнай мове.

— Піяр, — удакладніла жанчына. — Патрыша мяне навучыла «ай эм», «ю ар», а пра «піяр» даведалася з тэлевізара... Ты ездзіш і арэш на трактары, а я цябе хвалю і шукаю кліентаў... Пасуе, Джон?

Джон надзеў шапку з «Гардыян» і палез на рыштаванне.

— Падыходжу я для піяру? — запытала ў яго знізу баба Мара.

— Падыходжу... — адказаў ён.

— Ну, і ты ж трымай сваё слова!

. . .

— Я трымаю сваё слова! — сказаў Нотынгем. — Даведаемся пра два вынікі і дзелім фіфці-фіфці!

Патрыша на сваім двары загарала ў купальніку, лежачы на шэзлонгу. Яна нават зняла верх, але заўважыўшы, што на вуліцы круціцца сусед, зноў яго надзела. Абапёршыся на агароджу, Нотынгем размаўляў з ёю па справе — пра букмекерскія стаўкі.

— Фіфці-фіфці, — паўтарыла Патрыша.

— Мне патрэбныя вынікі дзвюх гульняў! — працягваў Форэст, паглядаючы на жаночае цела на шэзлонгу. — «Вулверхэмптан» — «Саўтгэмптан» і «Портсмут» — «Мідлсбыро»...

— Мідлсбро! — выправіла яго англічанка.

— Што так, што гэтак... Дык вось, суседка, ведаеш, што я думаю! — ціха сказаў балгарскі сусед

і дадаў больш гучна: — Набяры там сваім, запытай якога букмекера і ўвечары дай мне інфармацыю! Шукай мяне ў «Лондане»!

. . . .

У бары «Лондан» трое вытворцаў віягры занялі стол у цёмным куце. Яны паклікалі да сябе Нотынгема і замовілі яму вялікае віскі. Пасля агучылі свой план.

— А з Майклам Оўэнам нічога не здарыцца? — недаверліва паглядзеў Форэст.

— Трэба, каб здарылася! — выскаліўся Дзенча. — Гэта ж і ёсць мэта: пабачыць, ці стане з ім нешта ад таблеткі!

Тут аўтарытэтна ўмяшаўся Шчарбатаў:

— Я бяру ўсе выдаткі пры пашкоджаннях! Ты мяне ведаеш — я больш надзейны за Балгдзяржстрах!

Нотынгем пагадзіўся:

— Окей, спадар Шчарбатаў! — пасля ўсміхнуўся. — Значыць, што, віягра, а? Раней былі аграрным раёнам, а цяпер становімся ві-аграрным! Я на цябе гляджу і думаю, мо спачатку лепш на табе было б паспрабаваць таблетку...

— Нотынгем! — ускочыў палкоўнік, нібы апараны. — Ды каб я табе...

І пацягнуўся да сцягна, туды, дзе заўжды вісеў яго законны «макараў». У гэты момант дзверы бара «Лондан» адчыніліся, і ўнутр зайшоў невядомы.

Уся ўвага адразу накіравалася на яго. Хаця ён і быў незнаёмым, у наведніку было і нешта вельмі знаёмае.

— Ванча? — першая ўсклікнула Глорыя пасля хвіліннай ідэнтыфікацыі.

Гэта сапраўды быў Ванча. Ён вярнуўся з лякарні здаровым, цвярозым — іншым чалавекам... Іншы чалавек меў зусім іншы знешні выгляд, ён скінуў палову вагі і быццам бы памаладзеў.

— Гэта я, правільна! — адказаў падцягнуты Ванча. — Што ты робіш, Глорыйка, мая дзеванька... Вой, якая прыгожая ты стала... — ён паглядзеў на Нотынгема і Шчарбатава, якія стаялі надзьмутыя, як пеўні. — Што вы зноў дзеліце?

— Сусед... Ты паправіўся? — запытаў Нотынгем.

— Я — агонь! — адказаў госць. — Трохі кульгаю на левую нагу, але ў астатнім я агонь!

Шчарбатаў падаў загад барменцы:

— Віскі для героя!

Яна пацягнулася наліваць.

— Стоп! — спыніў яе Ванча. — Я не п'ю... Я цяпер непітушчы!

Нават калі б у бар уляцела шаравая маланка, яна б уразіла меней.

— Опа! — сказаў Форэст. — Опа! Ану паўтары!

— Не п'ю, Нотынгем! Не п'ю ўжо тры месяцы! І я вегетарыянец.

Апошні факт ім вельмі спадабаўся. Да гэтага моманту ва Урадлівай не было непітушчых. А зараз з'явілася мадэль два ў адным — і непітушчы, і вегетарыянец.

— І як ты трымаеш? — здзівіўся Скін. — Яшчэ кажаш, што ты добра... Якое добра? Гэта лекары цябе напалохалі? Ты лекараў не слухай, гэта іх праца — пужаць!

— Кінуў! Адмовіўся! — заявіў Ванча, паказаўшы на бутэльку на іх сталe.

Надышла Дзенчава чарга паглядзець на яго са шкадаваннем:

— Табе не добра... Чаго цябе выпісалі з лякарні, калі табе яшчэ не добра?

Але ў Ванчы быў выгляд чалавека, які пачуваецца не проста добра, а вельмі добра. З яснай свядомасцю і цвярозым розумам, кульгаючы, ён падышоў да бара і замовіў:

— Вады!

Глорыя замітусілася. Замова яе збянтэжыла. З моманту, як яна прыняла бар «Лондан», упершыню нехта замовіў ваду.

— Няма... З раніцы адключылі, а мінеральнай няма...

— Што-небудзь безалкагольнае? — спытаў Ванча. Выявілася, што і гэта ў дэфіцыце.

— Не маю нічога безалкагольнага, бо не прадаецца... — сказала барменка. — Але, відаць, трэба замаўляць, калі з'явіўся попыт...

Як фолк-спявак на канцэрце, Ванча завалодаў залай. Знямелая аўдыторыя сачыла за кожным яго жэстам. Ён засунуў руку ва ўнутраную кішэню і дастаў разарваную капэрту...

— Чытай, Глорыя, мая дзяўчынка! Ты ж пісьменная!

Глорыя ўзяла ліст.

— Ён па-англійску... — сказала яна.

— Дык ты ж вучыш! — адгукнуўся з месца спадар Шчарбатаў.

— Я вучу размоўную, — стала апраўдвацца Глорыя. — Літары пачну ў наступным месяцы...

— Тут што напісана? — паказаў на капэрту Ванча.

Да яго наблізіўся Дзенча. Як дырэктар школы, ён адзначаўся больш высокай пісьменнасцю.

— Гінэс, — прачытаў ён.

— Менавіта так, Дзенча! Гінэс! Гэты Гінэс прызнаў мой рэкорд!

. . . .

— Рэкорд! — былі першыя словы Джона, калі яму далі ліст для перакладу.

Англічанін стаяў пасярэдзіне бара і чытаў уголас перад вясковай грамадскасцю:

— Выдавец «Кнігі рэкордаў Гінэса» прызнае рэкорд балгарына Івана Васільева Іванова — узровень

алкаголю ў крыві ў памеры 9,4 праміле... Рэкорд будзе надрукаваны ў «Кнізе рэкордаў Гінэса» ў наступным годзе...

— Ура! — выгукнула вясковая грамадскасць і пачала пляскаць у ладкі.

— Жыве Урадлівая! — перакрываў іншых Старшыня. — Наша ўрадлівая зямля нараджае не толькі гарбузы, але і рэкорды!

Вясковы лідар кінуўся да рэкардсмена. Ён абняў яго гэтак жа моцна, як прэзідэнт рэспублікі абдымае спартсмена, які атрымаў медаль на алімпіядзе. Перад усімі прысутнымі ў бары «Лондан» двое мужчын ушчаперыліся адзін у аднаго і, здавалася, не было сілы, здольнай іх раз'яднаць.

— Восьдык рэкорд знайшлі! — прамармытаў Скін. — Што гэтыя 9,4! Зараз сяду і паб'ю яго!

— Заткніся! — піхнуў яго Нотынгем. — Ванча ведаеш колькі год трэніраваўся... Хатняй ракіяй трэніраваўся, першаком трэніраваўся, чарнілам... Рэкорд не так і лёгка паставіць!

У гэты момант двое ў цэнтры паслабілі абдымкі перш, чым паспелі задушыць адзін аднаго і вёска асірацела адначасова і на старшыню, і на рэкардсмена.

— Яны нешта заплацяць, Джон? — запытаў запыханы Ванча і паказаў на аркуш.

— Не напісаць, — адказаў Джон.

— Павінныя плаціць! — пакачаў галавой Ванча. — Англічане дакладныя людзі, джэнтльмены! Заплацяць, куды падзенуцца!

Шчарбатаў голасна крыкнуў, так, каб пачулі ўсе:

— Заплацяць, але іншым разам! Столькі ж, колькі брытанец заплаціць Ванчавай!

— Замоўкні, Шчэрба! — крыкнула на яго Мара. — Чаго ён павінен плаціць гэтай гадзіне!

— Можа, і гадзіна, але выклікае яго ў суд! — адказаў ёй палкоўнік. — Незалежны балгарскі суд вырашыць, хто гадзіна, а хто — джэнтльмен...

У гэты момант Старшыня загаварыў гораца, быццам яго зноў чакалі выбары:

— Наш аднавясковец, рэкардсмен кнігі рэкордаў Гінэса Іван Іваноў, будзе аб'яўлены ганаровым жыхаром ва ўрачыстай абстаноўцы!

— Гэта калі, Старшыня? — запытаў Ванча.

— Недзе ў тых днях, калі будзем адкрываць Гайд-парк! А зараз, Глорыя, па адным для кожнага — вёска частуе!

Нотынгем прыняў дармавое пітво, але не ўпусціў моманту сказаць:

— Хутка вёсцы не будзе за што частаваць, Старшыня!

— Ціха, Нотынгем! — адказаў яму непасрэдны кіраўнік. — Змоўкні, каб цябе!

— Усё, змоўкні! — сказаў Скін. — Скончым з гэтым!

Сказаў ён гэта нікому іншаму, як прыгажуні Глорыі. Яна пазірала на яго спадылба, лежачы на ка-напцы і прыкрыўшыся толькі прасцінай. Ён сядзеў з аголеным торсам на крэсле і гартаў часопіс. Апошнім часам барменка стала назалюць яму з тым, што яму трэба займець якую-небудзь пастаянную працу. А гэтыя дзве рэчы — калі яму нечым назалюць і праца — Скін ненавідзеў больш за ўсё пасля цыган, турак і замежнікаў.

— Ты паглядзі, якія яны ідыёты! — ускрыкнуў Голены і прачытаў напісанае ў часопісе: — «Сама гучная адрыжка — брытанец Пол Хан мае сусветны рэкорд па самай гучнай адрыжцы ў 118 дэцыбелаў. Гэта можа параўнацца з шумам пнеўматычнай бор-машыны або самалётам на ўзлёце». Матка мая, гэты англійскі ідыёт жорсткі! Але і я так магу!

Ён выпрастаўся, заглянуў паветра і гучна адрыгнуў. Пасля зірнуў на Глорыю.

— Ну як?

— Свіння! — адказала яна.

— Хай сабе свіння! — пагадзіўся Скін. — Але за-тое патраплю ў Гінэс! А як патраплю ў Гінэс, стану знакамітым, а разам са мною і ты! Станем элітаю!

Ён працягнуў гартаць часопіс.

— Жыхарка Лондана Ізабэль Варлі, — прачытаў ён, — патрапіла ў новае выданне «Кнігі рэкордаў

Гінэса», нягледзячы на свае 68 год. Яна самая татуіраваная жанчына ў свеце... Вось як!

Голены згарнуў стракатыя старонкі і паўтарыў:

— Самая татуіраваная жанчына ў свеце!

Глорыя паглядзела на яго:

— А хто самы татуіраваны мужчына?

— Хутка пабачыш!

. . .

Хутка свет павінен быў пабачыць у тэлевізійным эфіры адкрыццё вясковага Гайд-парку. Аб'ект быў пабудаваны ў сціслыя тэрміны дзякуючы творчаму тандэму Старшыня-Нотынгем. Першы ахвотна падаваў ідэі, другі неахвотна іх рэалізоваў. У рэшце рэшт зарослы вясковы ўчастак расчысцілі і пасярэдзіне ўсталявалі трыбуну. А што яшчэ, апроч трыбуны, трэба для Гайд-парку?

Старшыня, апрануты ў строгі касцюм, мітусіўся ў чаканні медыйнага партнёра. Тэлебачанне, як заўжды, спазнялася.

Пакуль вясковая грамадскасць, сабраная на афіцыйнае адкрыццё, у чаканні бавіла час за гутаркамі і жартамі, баба Мара зачытала памятную шылду, якая павінна была інфармаваць наступныя пакаленні:

— «Гайд-парк, — было напісана на ёй. — Пабудаваны на сродкі Еўрапейскага саюза. Час працы — пятніца з 18 да 20...» Але я ў гэты час даю казу!

Нарэшце з'явіўся задыханы рэпарцёр канала «Антэна». Ён толькі што падрыхтаваў сюжэт пра дзве крымінальныя навіны з суседняй вёскі: крадзеж курэй і бойку суседзяў праз незаконнае спраўленне патрэб. Па загадзе начальства крымінальныя навіны мелі прывілеяванае становішча перад станоўчымі.

— Паважаныя гледачы, — ён сходу пачаў свой рэпартаж, — нашыя камеры зробіць вас саўдзельнікамі грандыёзнай падзеі — адкрыцця першага балгарскага Гайд-парку... Гэта была ідэя Старшыні вёскі Урадлівая, які засвоіў сродкі праграмы «Дэмакратычная ініцыятыва», узвёўшы гэты слуп дэмакратыі. Тут, на гэтай трыбуне, кожны вясковец можа выказаць сваё грамадзянскае меркаванне. Такім чынам, у нашай краіне Урадлівая стала першай вёскай з грамадзянскай супольнасцю!

Рэпарцёр накіраваў мікрафон да Старшыні.

— Як вам прыйшла ў галаву гэтая ідэя?

— Ідэя гэтага парку прыйшла мне ў галаву па аналогіі з лонданскім Гайд-паркам, — адказаў Старшыня. — Я падзяліўся ідэяй з англічанінам Джонам — ганаровым жыхаром вёскі Урадлівай, і ён падтрымаў мяне... Цяпер у нашай вёсцы — поўная свабода слова, і любы можа свабодна крытыкаваць! Можна пачынаць крытыку!

Першым сваім правам на выказванне скарыстаўся Шчэрба Шчарбатаў. Ён узняўся на трыбуну,

паглядзеў у аб'ектыў камеры, які ўважліва сачыў за ім, і пачаў:

— Мы ўжо пятнаццаць год жывём у так званай дэмакратыі! Але ці добра мы жывём зараз і ці не лепей мы жылі раней? Тады не было бамжоў і наркаманаў, кожны меў права на бясплатную адукацыю і медыцыну... Дзяржава забяспечвала людзей працай, і не было бедных і галодных... А цяпер галодныя — на кожным кроку, і ніхто не падасць ім нават скарынкі хлеба!

— Гэта ты галодны, Шчэрба! — крыкнула знізу баба Мара. — Я тут пякла аладкі, магу цябе пакарміць!

Васкоўцы засмяяліся і засвісцелі.

— Мы сталі служкамі чужых інтарэсаў! — працягнуў Шчарбатаў. — Замежныя агенты швэндаюцца па нашай краіне! Амерыканцы збіраюцца адкрываць базы! Мы прадалі свой суверэнітэт і ператварыліся ў амерыканскі штат!

— Гэта лепей, чым у савецкую рэспубліку! — перабіў яго Нотынгем, засунуў два пальцы ў рот і засвісцеў.

Пачуўся і іншы свіст і воклічы «Уууу!». Шчарбатаў паспрабаваў перакрычаць іх, але яго голас быў заслабым для гэтага. Былы палкоўнік закашляўся і вызваліў трыбуну. Яго месца адразу заняў дырэктар школы.

— Колькі яшчэ народныя прадстаўнікі будуць галасаваць з чужымі картамі? — запытаў ён. — Я рас-

працаваў камп'ютарную сістэму, якая можа сачыць за тым, хто як галасуе ў парламенце. Я напісаў Старшыні Нацыянальнага сходу пра сваё вынаходніцтва, але ўжо два месяцы не маю адказу... А па маёй сістэме кожнаму дэпутату за вухам імплантуецца чып, каб кожны мог галасаваць сваёй галавой...

— Як у коз! — крыкнуў Нотка. — Давай, злазь адтуль, Дзенча! Козы разумнейшыя за дэпутатаў!

— Патрабую слова! — расштурхаў людзей Скін і залез на трыбуну, каб усе яго пабачылі.

Усе пабачылі яго і ахнулі. Да сваіх старых татуіровак ён дадаў новыя. Цяпер на яго твары і голенай галаве не было і сантыметра скуры, не пакрытай татуіроўкамі. Нават язык у яго быў размаляваным. З трыбуны Гайд-парку ён высунуў яго перад вясковай грамадскасцю і тэлевізійнай камерай:

— Замежныя прыхадні раскупілі балгарскую зямлю да апошняга сантыметра! — прамовіла Татуіраваная Галава татуіраванымі вуснамі. — Гэтыя прыхадні зробіць з нас сваіх прыгонных! Браты, прагонім замежных паскуд!..

У гэты момант побач запрацавала бензапіла, якая заглушыла яго словы. Усе ўслухаліся і пачалі аглядацца. Пранізлівы шум ішоў з суседняга з Гайд-паркам двара. Там англічанін Джон распілоўваў дровы па ўчорашняй заяўцы гаспадара. Ашалелы, Скін саскочыў з трыбуны і ўварваўся ў суседні двор. Ён

выхапіў пілу з рук брытанскага дрывасека і адкінуў яе ўбок. Застаўшыся без кіравання, блэкэндэкер пагудзеў некалькі секунд і змоўк.

— Гэй, брат! — крыкнуў Голены. — Ты чаго мяне глушыш, га? Чаго разводзіш шум, калі вырашаецца лёс радзімы?

У гэты момант падбег Нотынгем і, карыстаючыся інерцыяй, заехаў Скіну ў вока. Роўна туды, дзе рука татуіроўшчыка-прымітывіста намалявала зоркі. Голены адхіліўся ўбок і пабачыў зоркі сярод белага дня. Гэта паслужыла сігналам для масавай заварушкі. Вясковая грамадскасць распачала абмен поўхамі і аплявухамі. Са слупа дэмакратыі Гайд-парк ператварыўся ў арэну баявых дзеянняў.

Некаторы час Джон назіраў за бітвай, пасля падняў пілу з зямлі і пусціў яе ў справу. Ён працягнуў пілаваць дровы, бо пазней яго чакала іншая праца.

У мітусні Рэпарцёр атрымаў ад некага кулаком па спіне, а тым часам нехта скраў дрот ад мікрафона. Але ўсё адно ён паспеў сказаць фінальную рэпліку:

— Паважаныя гледачы, мы перарываем наш сюжэт па тэхнічных прычынах...

. . .

З тэхнічных прычын медыйны партнёр не перадаў сюжэт у эфір. Старшыня ашалеў ад злосці:

— Варвары! — ударыў ён кулаком па сталае. — Дзікуны! Зробіш для іх Гайд-парк, а яны яго затопчуць!

Пастаў ім трыбуну — разаб'юць на трэскі! З калгаснікаў грамадзянскую супольнасць не зробіш!

— Не зробіш, Старшыня, — пагадзіўся Ванча, які ціха слухаў яго, прысеўшы на канапу для гасцей у яго кабінёце. — Калгаснікі дурныя! Але ж ты зробіш мяне ганаровым жыхаром, праўда?

— Калі я цябе зраблю? Яны распачалі бойку, я паспрабаваў іх разняць, але яны і мяне ўцягнулі — праваліўся сцэнар! Па сцэнары напрыканцы ўрачыстасці я павінен быў уручыць табе Ключ ад Урадлівай. На, трымай яго зараз...

Старшыня адчыніў шуфлядку і дастаў адтуль ключ, падвешаны на трохкаляровую стужку. Кінуў яго Ванчу.

— Мерсі! — сказаў Ванча, злавіўшы ключ у паветры. — Гэта вельмі важна для мяне...

— Ён ад Вінпрама, — удакладніў Старшыня. — Толькі ў цябе і ў Джона ёсць такія ключы...

. . .

Рэпарцёр дастаў ключы, каб зачыніць гараж, у якім размяшчаўся тэлеканал «Антэна». У гэты момант нечая рука схапіла яго за плячо, і бясстрашны журналіст замёр у чаканні ўдару. Пасля таго, што здарылася ва Урадлівай, ён ужо не ведаў, адкуль можа прыляцець удар. Аднак гвалту не адбылося. Адбылося сяброўскае паляпванне:

— Гэй, ціві мэн! — сказаў яму нейкі тып з голенай татуіраванай галавой і фінгалам пад вокам. — Чакай!

— Табе што трэба?

— Глядзі! — і ён паказаў свае татуіраваныя рукі. Пасля ён падняў штаніны, каб прадэманстраваць свае татуіраваныя ногі...

— І што? — запытаў Рэпарцёр.

— Я самы татуіраваны мужчына! Прэтэндую трапіць у кнігу Гінэса... А ваш канал можа першым мяне паказаць! Як гарачую навіну!

— А-ну, пакажы, што там, — зацікавіўся Лавец навін.

Ён задраў чорную цішотку кандыдата ў знакамітасці, агледзеў вопытным вокам спіну і грудзі. Пасля нахіліў яго галаву, каб пабачыць патыліцу, шыю і вушы. Загадаў адкрыць рот і высунуць язык. Не прамовіўшы ні слова, ён развярнуўся і пайшоў па вуліцы.

— Ну дык што, мэн? — запытаў татуіраваны тып.

— Ты не падыходзіш! — адказаў Рэпарцёр. — Пару дзён таму мы паказвалі аднаго, які забіў сабе татуіроўкамі і вушы знутры, і горла ажно да гландаў... Табе яшчэ далёка!

Скін застаўся ні з чым. Ён засунуў палец у рот, у самае горла, каб пашукаць, дзе знаходзяцца глан-

ды. Ён залез настолькі глыбока, што яго ледзь не званітавала.

— Канкурэнты, тваю маць! — вылаяўся ён.

. . .

— Наша мэта — перамагчы канкурэнтаў! — сказаў палкоўнік Шчарбатаў, кіраўнік аперацыі.

Скін і Дзенча ведалі мэту і разлічвалі на сродкі. На грашовыя сродкі, якія ім паабяцаў палкоўнік, толькі таму яны і прыйшлі на двор Нотынгема.

Сам Нотынгем пагадзіўся правесці эксперымент над Майклам Оўэнам таксама праз недахоп фінансавых сродкаў.

Форэст вывеў асла з хлява. Можна было пачынаць.

— Доза для чалавека — адна таблетка, таму скаціне дамо тры... — загадаў Шчарбатаў.

— Слухай, Шчарбатаў, — занепакоіўся гаспадар скаціны. — Каб мы не нашкодзілі Майклу... Дарагі мне...

— Няма чаго хвалявацца, брат! — ляпнуў яго па спіне Скін. — Ты паглядзі, які ў яго апарат! На такое дзіва і трох таблетаў мала будзе!

— У Шчарбатава дакладнасць гарантаная! — сказаў Шчарбатаў. — Калі нешта здарыцца, плачу выдаткі ў падвойным памеры! Дзенча, твой выхад!

Дзенча з трыма падрыхтаванымі таблеткамі на далоні падышоў да асла.

— Давай лепей я! — выказаў жаданне Нотка. — Майкл — мой чалавек!

Ён узяў таблеткі і, пагладзіўшы асла між вушэй, пхнуў пігулкі яму ў рот.

. . .

Насвітваючы мелодыю «Естэдэй», Джон ішоў да будынка «Вінпрама». Там яго ўжо чакаў надпіс «BG для балгар!», напісаны свежай фарбай і нават большымі літарамі, чым напярэдадні.

Джон не здзівіўся, а ўзяў валік і вядро з вапнай, каб яго замазаць.

Знізу па вуліцы загрымеў грузавік, гружаны мэбляй. Грузавік спыніўся ля «Вінпрама», і з кабіны выйшаў Ванча. Кіроўца застаўся за стырном, каб дапаліць цыгарэту.

— Здароў, спадар Джон! — сказаў Ванча і ўвайшоў у будынак.

Праз хвіліну выйшаў і свіснуў кіроўцу:

— Гэй! Разгружай!

На вачах агаломшанага Джона кіроўца і Ванча пачалі заносіць матрацы, шафы і крэслы ў будынак «Вінпрама».

— Чаму? — запытаў азадачаны Джон, стоячы з валікам у руках.

— Таму што я ганаровы жыхар вёскі! — патлумачыў яму Ванча. — Запісаны ў кнігу Гінэса! — ён пака-

заў ключ, які вісеў на яго шыі. — У цябе такі самы... Мы ўдвох ганаровыя жыхары, я і ты! Але цябе няма ў кнізе Гінэса!

— Але тут не дом... — зноў не зразумеў Джон.

— А для мяне дом... — сказаў Ванча. — Я свой дом прадаў табе і цяпер не маю куды пайсці. Таму пераяджаю сюды!

Удвох з кіроўцам яны ўзялі стол і панеслі яго ўнутр.

. . .

У бары «Лондан» вялікі стол быў накрыты, як для банкету, але гэта быў не банкет, а памінкі. Скін, Дзенча і Шчарбатаў маўчалі. Для іх Нотынгем, аправаны ў сваю афіцыйную сінюю цішотку лонданскага «Чэлсі», нема плакаў. Слёзы выцякалі адна за адной з яго вачэй, беглі па трохдзённым шчацінні, скотваліся ніжэй па шыі і ўвільгатнялі сінюю цішотку. На грудзях у яго ўжо была мокрая пляміна, быццам бы ён цэлы матч праліваў пот на полі ў гульні англійскай Прэм'ер-лігі.

Прыгажуня Глорыя прынесла талерку гарачых катлет...

— Першая порцыя! — сказала яна і пакінула талерку.

Нотынгем разрыдаўся — гэтым разам больш моцна і ўголас:

— Майкл, Майкл!.. Што я буду рабіць без цябе!

Шчарбатаў строга паглядзеў на яго:

— Змоўкні, Нотынгем! Будзь моцным, балгарын! Хопіць эмоцый! Купіш сабе новага Майкла. Я пакрыў усе выдаткі з лішкам!

— Чаму, спадар Шчарбатаў, чаму? — працягваў румзаць Форэст.

— Ат, ну хопіць ужо, брат! — перабіў яго Скін. — Калі б спадар Шчарбатаў не ўклаў яго сваім легальным «макаравым», гэты Майкл такога б табе нарабіў!

Дзенча ўзняў чарку:

— Але ж віягра выдатная! — сказаў ён. — Вы бачылі? Ад трох таблетаў нават асёл, як леў, заскочыў на бабу Мару!

Палкоўнік абдумваў наступны крок:

— Трэба выпрабаваць яе на чалавеку... — ціха сказаў ён. Накалоў катлету на відэлец і адкусіў кавалак: — Ммм, на Майкла падзейнічала!.. А, хай Бог яму даруе! — ён узняў чарку.

Нотынгем не выпіў — ён праглынуў сваё пітво. Зноў наліў і зноў адправіў у глотку. Іншыя закусвалі катлетами, але ён нават не зірнуў на ежу. Ён не мог паверыць у тое, што здарылася з ягоным верным сябрам.

— Заўтра куплю новага Майкла... — сказаў ён праз слёзы. — Паеду ў горад і куплю! Але ён не будзе

Майклам... Назаву яго Марцінам. Марцін Пятроў, як наш хлопец, які грае ў «Манчэстэр сіці».

Ён зноў напоўніў чарку і адліў кроплю на зямлю, каб памянуць свайго загінулага сябра.

. . .

Каб памянуць Майкла Оўэна, у бар «Лондан» таксама прыйшлі Джон з Ванчам.

— Глорыя, прынясі гэтым непітушчым па «швэпсе»! — скамандваў Шчарбатаў з-за банкетнага стала.

— Яна смажыць катлеты! Я прынясу! — сказаў Скін.

Ён пайшоў на бар, туды, куды з раніцы даставіў некалькі скрыняў безалкагольных напояў для непітушчых кліентаў, якія з'явіліся ў Глорыі апошнім часам. Ён адкаркаваў дзве бутэлькі «швэпсу» і не заўважна ўкінуў у адну таблетку. Пасля прынёс іх да банкетнага стала.

Бутэльку з таблеткай падаў Джону.

— Кубкаў няма! — сказаў ён. — Піце з бутэлькі па старой балгарскай традыцыі! Хай аслу зямля будзе пухам!

Джон і Ванча ўзнялі бутэлькі. За цэлы дзень працы Джон вельмі засмяг, таму выпіў свой напой амаль нагбом.

Праз некалькі хвілін Глорыя прынесла другую талерку, поўную духмяных гарачых катлет. Але замест

катлет Джон загледзеўся на вузкія джынсы барменкі... Некуды туды, дзе паміж таліяй і сцёгнамі прамалёўваюцца тонкай лініяй карункі бялізны. І не змог адарваць погляд ад гэтай тонкай лініі...

— Табе падабаюцца балгаркі, спадар Джон? — паддражніў яго Скін, гледзячы ўслед Глорыі, якая пайшла на кухню, каб працягнуць смажыць катлеты.

— Ес! Вельмі прыгожы жанчына! — сказаў Джон і неспакойна закруціўся на сваім месцы.

— Ну, будзьма! — сказаў Шчарбатаў. — Дай божа, каб было гожа, а што не гожа — не давядзі божа... Ванча, Джон, частуйцеся катлетами! З Майкла, хай Бог яму даруе!

— Я дапамагчы міс Глорыя! — сказаў Джон і пайшоў на кухню, апантаны нечаканым жаданнем.

Памінальнікі жавалі катлеты і запівалі іх віном, таму не звярнулі на яго ўвагі.

Глорыя не чула, як ён увайшоў, таму таксама не звярнула на яго ўвагі. Яна пераварочвала катлеты на гарачай патэльні. Англічанін падышоў да яе і абхапіў за талію. Яна схамянулася.

— О, Джон! — адштурхнула яна яго ў здзіўленні. — Што ты робіш?

— Вы вельмі прыгожы жанчына, міс Глорыя! Я вас жадаць!

— Не, Джон! Не трэба гэтага! — быццам бы рванулася барменка, але не зусім. Хутчэй засталася ў ягоных руках. Ён прыліп да яе вуснаў.

Катлеты прыліплі да патэльні.

На дыбачках Дзенча падышоў да дзвярэй кухні і пракаментываў:

— Таблетка дакладна дзейнічае! Ніякай асечкі!

— Усё, хопіць! — саскочыў са свайго месца Скін. — Спыні іх! Я гэтаму англійскаму ідыёту галаву адарву!

— Заткніся! — асадзіў яго Шчарбатаў сваёй камандзёрскай рукой. — Гэта эксперымент!

— Эксперымент, але гэта сапраўднае скура... — Скін не дагаварыў.

Англічанка Патрыша мела талент з'яўляцца ў неадпаведны час у неадпаведным месцы. Усміхаючыся да вушэй, яна ўвайшла ў бар «Лондан»:

— Бачыць Джон?

— Я яго бачыў! — апярэдзіў усіх Скін. — Зайдзі на кухню — ён там!

Патрыша паслухмяна пайшла да кухні сваёй вучаніцы Гларыі. Яна зазірнула і спынілася ў дзвярах:

— Оў! — усклікнула яна, як сапраўдная англічанка. — Соры!

. . .

— Соў соры! — пазней сказаў Джон Патрышы, калі вярнуўся дадому і заспеў жонку з распухлымі ад слёз вачыма.

Ён паспрабаваў патлумачыць сітуацыю:

— Дарлінг, на мяне нешта нечакана найшло! Нешта мацнейшае за мяне падштурхнула мяне на гэта! Бо я вельмі кахаю толькі цябе!

Патрыша сцюдзёна зірнула на яго:

— Джон, будзь ласкавы, пакінь мой дом! — сказала яна цвёрда, як сапраўдная англічанка.

Як сапраўдны англічанін, Джон сабраў свае рэчы ў валізу і пакінуў дом. Толькі ён выйшаў на вуліцу, з цемры насупраць яго ўзнік цень:

— Пашол вон с маіво дома! — буркнуў цень.

Голас разбудзіў вясковых сабак.

Сёмая частка
Прапойца Джон

Джон пераехаў да Ванчы ў будынак Вінпрама. Там двое бабылёў, ганаровых жыхароў вёскі, без лішняга пафасу абставілі сабе адзін пакой: два ложка, шафа і стол з некалькімі крэсламі. Дасталі сабе і печку з дровамі, на якой пастаянна стаяў гарбатнік з зёлкамі. Каля гэтага гарбатніка яны і прабавілі зіму.

Некалькі месяцаў яны рыхтаваліся да запуску чана для ракіі. Спачатку яны набілі медныя часткі, якіх бракавала на чане. Пасля адрамантавалі механізм і распачалі эксперыменты. Ванча выдатна ведаў таямніцы дыстыляцыі, а Джон, як былы работнік хімізавода, хутка разабраўся ў тэхналогіі. Пасля пятнаццацігадовага бяздзеяння падчас пераходнага перыяду чан зноў запрацаваў.

— Пайшло! — сказаў Ванча і паказаў на трубочку ахаладжальніка. Па ёй спускаўся ўніз гарачы струменьчык. — Пяршак!

Ён падставіў кубак і падаў яго Джону.

— Пакаштуй, цёзка!

— Ты, — сунуў яму кубак цёзка.

— Я не п'ю! — сказаў Ванча. — Ужо шэсць месяцаў, тры тыдні, два дні, дзевятнаццаць гадзін і шаснаццаць хвілін...

Ён зірнуў на гадзіннік і дадаў, як футбольны судзя дадае дадатковыя хвіліны напрыканцы матчу:

— І сямнаццаць хвілін...

Англічанін узяў кубак, адпіў і закашляў.

— Ну, агонь жа! — задаволена сказаў балгарын. — З такой вогненнай вадой твае дзяды скарылі Дзікі Захад, а зараз мы з табою з гэтай вогненнай вадой скорым горды Альбіён! Прыродны прадукт!

Джон кінуў на знак згоды.

— Табе званілі з вострава?

— Не! — пахістаў галавой астраўлянін. — Я даслаў ім узоры, але адказу няма...

— Ты ім толькі ракію даслаў? — запытаў Ванча.

— Ракію... «Родную-лагодную...»

— Гэта памылка! — пляснуў у далоні суквата-рант. — Трэба было даслаць ім і закуску! Наша ракія не ідзе без закускі!

— Думаў адправіць шопскую салату... Але ж сапсуецца па дарозе...

— Ну Джон! Якая шопская! Лютэніцу трэба было адправіць, к'ёпаалу! У слоікі з-пад дзіцячага харчавання! Вазьмі ў бабы Мары два слоікі і адпраў у Англію разам з бутэлькамі!

— Адпраўлю! — кінуў галавой Джон.

Ванча ўстаў, каб падкінуць у агонь паленца.

— Цёзка Іван! — сказаў англічанін. — На наступным тыдні справа!

Разам з вясной, як ластаўка, прыляцела і позва ў суд. Па сутнасці, ластавак-позваў было дзве. Па адной для кожнага з цёзак. Для Джона як падсуднага, для Івана — як сведкі. Справа была прызначана на першага красавіка.

— Ведаю... Не нагадвай мне, у мяне няма склерозу! Я не пайду!

— Але ты мой сведка!

— Табе патрэбная тактыка, цёзка!.. Заўтра я не прыходжу, і справа адкладаецца!

— Як не прыходзіш? — здзівіўся Джон.

— А вось так! — Ванча дастаў са свайго партфеля позову. — Мяне няправільна выклікаюць... Гэта бачыш? Я яе не атрымаў!

Ён кінуў позову ў агонь.

— Агонь, Джон, вырашае справы лепш за суд!

. . .

Перад тым як увайсці ў суд, Рэпарцёр кабельнага канала перадаў з калідора перад залай:

— Сёння разглядаецца справа па маёмасным падмане, у якой задзейнічаны брытанскі грамадзянін Джон Сцюарт Джонс з вёскі Урадлівай... Наш канал будзе аператыўна інфармаваць вас пра ход працэсу...

І паляцеў разам з мікрафонам і камерай асвятляць іншую гарачую навіну раёна: праз тры вёскі ў чацвёртай нарадзілася ягня з пяццю нагамі.

У зале суда было душна, таму Джон адчыніў акно. Праз акно ўвайшло свежае красавіцкае паветра разам з некалькімі мухамі. Адна з іх прызямлілася на нос адваката Тэразіні і пачала прагульвацца па ім, як па пешаходнай алеі.

Суддзя, строгі і аўтарытэтны мужчына, з вышынні кафедры паглядзеў на два бакі, якія збіраліся судзіцца:

— Ну і што? Сведка Іван Атанасаў Іваноў адсутнічае?

Цішыня ў залі.

— Наступным разам ён будзе прыведзены па ліцыяй! — сказаў суддзя так рэзка, што муха з носа адваката ўзнялася і паляцела прэч. — Адкладаю справу да трыццатага лютага!

— Эта будзет у следуюшчэм гаду! — голасна абурылася былая Ванчава жонка. Яна пачала лічыць па костках рук і раптам здагадалася: — Трыццатава лютава нету!

— Цішэй ты! — націснуў на яе адвакат, каб яна змоўкла. Ён быў навучаны аспрэчваць судовыя рашэнні толькі законным шляхам.

Суддзя паглядзеў строга і пацвердзіў:

— Я сказаў трыццатага лютага!

Пасля павярнуўся ў бок адказчыка:

— Вы англічанін?

— Так, — кіўнуў Джон.

— Адкуль вы?

— З Урадлівай... Дакладней, з Манчэстэра...

— Прайдзіце ў мой кабінет! — загадаў суддзя.

. . .

Кабінет суддзі быў забіты папкамі нават болей за адвакацкую кантору Тэразіні. Папкі ляжалі і пад сталом, і на стале, і пад канапай, і на канапе, і на бібліятэцы, перад маніторам камп'ютара і за прынтарам. Калі Джон уступіў у гэтае сховішча спраў і дакументаў, першае, пра што ён падумаў, што ён трапіў на склад старой паперы, і яму захацелася выйсці.

— Праходзь! Праходзь, спадар Джон! — ветліва сустрэў яго суддзя. Ягоная ранейшая строгасць ператварылася ў ласкавасць. Ён перасунуў стос папак, каб вызваліць госцю месца на канапе. Пасля сеў за стол, але іншы стос дакументаў замінаў ім бачыць адзін аднаго. Жрэц багіні Феміды згроб іх і засунуў за шафу, дапамагаючы сабе ў гэтым нагамі.

— Тут ляжаць справы яшчэ з часоў заснавання балгарскай дзяржавы! — сказаў ён. — Розныя.... Вісячыя, тэрміновыя, адкладзеныя... Справы, справы і толькі справы! Шмат судзяцца балгары! Не ведаю, вы, англічане, судзіцеся столькі?

— Ну так, судзімся... — адказаў Джон.

— Ну, дык вы ж судзіцеся не так, як мы тут! Ведаю я. Маю інфармацыю! Мая ж дачка ў Англіі і інфармуе мяне!

Суддзя залез рукой пад стол і, як фокуснік дастае труса з цыліндра, дастаў за вушы бутэльку віскі.

— «Ханкі Баністр»! — паказаў ён марку. — Любімае пітво вашага Чэрчыля! Вялікі палітык! Цяпер такіх няма...

Каля дзвярэй стаяў занядбаны рукамыйнік. Гаспадар памыў два кубкі для кавы і выцер іх нейкім дакументам. Наліў віскі.

— Не хачу, — сказаў Джон. — Яшчэ няма абеду... Не п'ю да абеду!

— Як ты не вып'еш?! — вярнуў сваю строгасць суддзя. — Ты хочаш мяне пакрыўдзіць? А-а-а, не трэба гэтага! Суддзі не адмаўляюць, бо незалежная судовая ўлада можа раззлавацца! Ну, будзьма!

. . .

— Будзьма! — сказаў у гэты самы час Скін, уздымаючы піва ў бары «Лондан».

Сказаў гэта ён двум шахматыстам, Дзенчы і Шчарбатаву, якія перасоўвалі фігуры за сталом у схаваным куце. Шчарбатаў зрабіў намечаны ход і строга паглядзеў на яго:

— Замест таго каб тут з бутэлькі жлукціць, лепш занясі скрыні з півам!

Скін паказаў ягонай спіне татуіраваны язык, але падпарадкаваўся камандзе і пайшоў насіць скрыні.

— Не падабаецца ён мне! — сказаў яму ўслед Шчарбатаў. — Ён пачаў шмат гаварыць... А новая справа не трывае размоў...

— Новая справа? — здзівіўся Дзенча. — А віягра?

— Замарожваем віягру... Не ідзе!

— Так і ведаў... Балгарыну віягра не патрэбная! Што-што, а гэта балгарын можа і без віягры! Ты ж ведаеш, што казалі немцы, калі пабачылі, як працуюць нашыя будаўнікі... Казалі: «Цяпер зразумела, чаму ў вас, балгар, прыгожыя дзеці... Бо толькі іх вы робіце не рукамі!»

— Віягра застаецца на складзе. Пачынаем з новым таварам... — сказаў Шчарбатаў.

Ён нахіліўся і праз стол нешта прашаптаў Дзенчу на вуха.

— Шэф, за такое ж вышка можа быць! — схамянуўся Дзенча і, каб прагнаць стрэс, глынуў піва са сваёй бутэлькі.

. . .

Бутэлька віскі падыходзіла да сярэдзіны, а суддзя заходзіў усё далей у сваіх развагах пра жыццё і палітыку:

— Вось я вашага Чэрчыля вельмі паважаю! Але з адным я не згодны: з тым, чым нас, балгар, пакрыўдзіў... Сказаў, што мы раз на тыдзень ходзім мыцца,

а пасля адно адному кажам «Віншую»... Але нельга так абагульняць! Гэта ўсё адно, што я скажу, што вы, англічане, тупыя, бо не ведаеце, што такое змешвальнік! Дачка мне кажа: «Тата, у іх тут асобныя краны для халоднай і гарачай вады, і яны змешваюць ваду ў ракавіне!» А як так змешваць ваду ў ракавіне? Што, гэты ваш Чэрчіль не ведае пра гігіену? Ну, будзьма! Пі, як гэта ты не будзеш піць! Гэта судовое рашэнне! Пі за народ!

Джон не змог адмовіцца ад тоста за народ. У ад-розненне ад свайго земляка Ёнстана, ён паважаў балгарскі народ. Таму ён узяў кававы кубак... Пасля зноў узяў, гэтым разам за балгара-англійскае сяброўства. Трэці раз яны выпілі за Еўрапейскі саюз, пасля чаго стукнулі чаркі за здароўе кіраўнічай каманды «Даўнінг-стрыт», 10.

«Ханкі Баністр», улюбёны віскі дзядулі Чэрчыля, набліжаўся да дна.

— Цяпер слухай, спадар Джон... — сказаў суд-дзя. — Ты можаш мне дапамагчы з адной спра-вай? Мая дачка ў Англіі. Вывучае менеджмент і біз-нес-адміністраванне ў Шэфілдскім універсітэце...

— Вельмі добра, — кіўнуў цяжкой галавой Джон.

— Якое там добра! — раптам засмуціўся суддзя. — Разарыла мяне! За адну кватэру колькі аддаю што-месяц! Вельмі ў вас дарагія кватэры, спадар Джон! За адзін пакой трыста фунтаў! Залаты гэты пакой ці што!

— Не ведаю...

— Ты павінен ёй знайсці танную кватэру!

Англічанін здзівіўся:

— Як? Я жыву ў Манчэстэры, яна — у Шэфілдзе, дзе шукаць кватэра?

— Ну што, у цябе няма ніякага брата ў Шэфілдзе? Стрыечнага? Ці сваякоў жонкі?

Джон паціснуў плячыма.

— Няма!

Гэта яшчэ болей засмуціла суддзю:

— Якія ж вы, англічане, людзі... Халодныя! Мы, балгары, зусім іншая справа... Зараз, калі запытаеш у мяне пра кватэру ў Варне, здыму слухаўку і пазваню тамтэйшаму суддзі, каб вырашыць справу! І мы вырашаем! Дапамагаем адзін адному між судамі, як сазлучаныя сасуды! Ты, спадар Джон, вучыў у школе закон сазлучаных сасудаў, праўда?

Суддзя разліў рэшту з бутэлькі па кубках.

— Маеш цэлую вінакурню! — сказаў ён Джону. — Наступным разам ты частуеш! А зараз я...

Ён узяў папку са справай Джона і падышоў да печкі. Адчыніў засланку...

— Агонь, спадар Джон, — сказаў суддзя, — лепш за ўсё вырашае справы...

Ён адарваў першы аркуш ад справы і чыркануў запальнічкай. Агонь лізнуў дакумент, старанна падрыхтаваны адвакатам Тэразіні, і ператварыў яго

ў попел. Наступнае чыркканне запальнічкай — і наступны дакумент патануў у печцы. Адзін за адным аркушы складанага маёмаснага казусу вылецелі, як з коміна дым.

— Справа скончана, — сказаў суддзя, дапаліўшы і кардонныя вокладкі. — Не падлягае абскарджванню...

Джон глядзеў на яго адначасова агаломшана і ўражана. Агаломшана праз хуткую судовую працэдуру і ўражана праз алкаголь.

— А ты параспытвай наконт кватэры ў гэтым чортавым Шэфілдзе! — нагадаў яму суддзя на развітанне і папляскаў яго па плячы.

. . .

Старшыня папляскаў Нотынгема па плячы і паказаў поглядам, дзе яму трэба стаць. Форэст ціха падышоў да нары, нахіліўся і раскрыў мех... Яго непасрэдны кіраўнік запаліў дымавую шашку... Падагнаная дымам, нейкая жывая істота заскочыла ў мех і заёрзала...

— Злавіў цябе, паскудзіна! — ускрыкнуў Нотынгем і пераможна ўзняў торбу з уловам.

Двое сталі збірацца па дамах. Яны ішлі вясновым букавым лесам і дыхалі свежым паветрам, якое на раджала ў галаве Старшыні свежыя ідэі.

— Занясеш яе да сябе і зачыніш добра, каб не збегла! — загадаў ён.

— Старшыня, каб яна не падавіла маіх курэй!

— Нотынгем, балгарын! — пачаў злавацца кіраўнік. — Вясковае кіраўніцтва ставіць табе важную задачу, ад якой залежыць дабрабыт раёна, а ты стогнеш!

— Ды не, старшыня! Але ж тое ўсё ж дзікі звер, яму няма даверу...

— Эх, каб жа нам займець яшчэ пяць-шэсць такіх жывёлаў! — летуценна сказаў Старшыня. — Стратэгічныя звяры...

Форэст узяў мех і паглядзеў на яго. Свежае лясное паветра нарадзіла і ў яго галаве свежую ідэю:

— Назаву яе Клазэ... Гэты Клазэ — сапраўдны ліс, цэлы матч робіць выгляд, што спіць, але, калі яму прылятае мяч, не прапускае!

— Які яшчэ Клазэ? — не зразумеў Старшыня.

— Нямецкі нападаючы, — удакладніў Нотка. — Міраслаў Клазэ...

— Падыходзіць! — узрадваўся начальнік. — Англічане не любяць немцаў яшчэ з часоў вайны, а адна нямецкая ліса іх нацкуе яшчэ болей...

На ўездзе ў вёску яны пабачылі гару смецця: аўтамабільныя шыны, жалеззе, цэлафан...

— Гэтага тут не было! — здзівіўся Старшыня. — Адкуль яно тут з'явілася?

З канавы паказаўся пластмасава бітон для капусты. За бітонам выпаўзла і англічанка Патрыша... Яна была апранутая ў працоўны камбінезон, да казен запраўлены ў гумовыя боты, з перавязанымі

стракатай хусткай валасамі. На руках у яе таксама былі гумовыя рукавіцы.

— Вырашыць чысціць рака! — сказала Патрыша амаль выбачальным тонам. — Вясна...

— Выдатна! — адгукнуўся старшыня. — Вітаю гэтую экаініцыятыву! Я закладаў такую эка-ініцыятыву і нават падрыхтаваў праект, але мне не перавялі сродкі!

Англічанка дапхала бітон да гары смецця і запытала:

— Чаму ў вас людзі кідаць смецце ў рака?

— Адсталая свядомасць, місіс... — патлумачыў Старшыня. — Быццё развілася, але свядомасць адсталая!

Ён увайшоў у ролю рашучага кіраўніка і выдаў загад:

— Нотынгем, бяжы па воз! Завязеш гэтае смецце на сметнік за Ілчавым узгоркам!

— А яшчэ далей нельга? — паспрабаваў запыраць Форэст, але яго пярэчанне не было прынятае.

. . .

Дырэктар школы з недаверам прыняў імпартны грыб.

Палкоўнік Шчарбатаў прыйшоў у кабінет хіміі, каб асабіста распавесці пра ўсе дэталі новага прадукту. Ён паказаў нешта вельмі цікавае. Настолькі цікавае, што выклікала інтарэс нават у сусветна вя-

домых хімікаў. Мендзялееў, Лавуазье і Марыя Кюры на сцяне вылупілі вочы, каб лепей разгледзець сухі грыб, названы псілацыбэ і прывезены з Францыі.

— Шэф, каб нам не патруціць людзей, — завагаўся Дзенча.

— Тынэйджараў лёгка не патруціш! — заспакоіў яго палкоўнік. — Ён не атрутны... Толькі выклікае галюцынацыі. Чалавеку становіцца добра... Моладзь мае патрэбу ў галюцынацыях, і мы ім іх дамо! Сушым, пераціраем, робім таблеткі... Усё адно што экстэзі!

Здалося, што экстэзі было патрэбным і мёртвым хімікам, бо партрэты на сцяне быццам бы схамянуліся.

— Шэф...

— А, ледзь не забыўся, — сказаў Шчарбатаў і дастаў з кішэні пачак дзесяцілевак. — Гэта за віягру, тут мы ў разліку... А гэта аванс за новую вытворчасць, — і падаў яму тры соткі. — Дзейнічай!

— На мяне бабкі дзейнічаюць, як экстэзі! — сказаў Дзенча і паторкаў банкнотамі па барадзе.

Нейкае экстэзі, відаць, падзейнічала і на Марыю Кюры, бо яе партрэт адарваўся ад сцяны і з грукатам зваліўся на падлогу.

— Цвічок заржавеў! — вызначыў дырэктар школы і, забіўшы новы цвік, вярнуў старую хімічку на яе месца. — Заставайся там, баба Мара!

. . .

Баба Мара пагрукала ў дзверы «Вінпрама».

— Гэй, ёсць хто?

Ёй адчыніў Ванча.

— А Джон дзе?

— Дрыхне!

— Як дрыхне?

— Ну так! Як пшаніцу прадаўшы!

Старая сялянка зазірнула ў пакой і пабачыла англічаніна, які расцягнуўся на ложку і хроп з адкрытым ротам.

— Глянь, храпе, як балгарын! — здзівілася баба Мара. — А чаго ён спіць у такі час? Ён не захварэў?

— А-ха, захварэў! — усміхнуўся Ванча. — Быў па сваёй справе ў судзе і вярнуўся дазвання стомленым...

— Аёй-аёй, як ён так, бедненькі... — прашаптала баба Мара, але яе шэпт разбудзіў Джона. Ён прыўзняўся на ложку і заморгаў мутнымі вачыма...

— Я, Джонку... Прынесла табе сяго-таго паесці... Падумала сабе, вы з Ванчам самотныя, няма каму вам згатаваць...

Пакуль Джон умываўся, баба Мара паставіла патэльню на печку.

— Яечня з салам... Падобна да вашага англійскага сняданку, хаця ўжо час не для сняданку, а для падвячорку... Ванча, ты будзеш есці?

— Я не галоды, пайду заскочу ў краму, — сказаў сукватарант і выйшаў.

Джон сеў за стол і пачаў павольна есці. Баба Мара глядзела на яго заклапочана і ўжо збіралася яму нешта сказаць, але ёй, як у англійскай песні, было «цяжка падабраць словы...» Калі англічанін сабраў апошнія рэшткі яечні кавалачкам хлеба, баба Мара сабрала сваю смеласць:

— Джон... Гэта не мая справа, але чаму ты не вернешся да Патрышы? Цяжка ёй, учора гляджу на яе — плача... Цэлую зіму пакутуе без цябе...

. . .

З выгляду Патрыша не падавалася змучанай. Наадварот, жанчына была ў гуморы і прамяніста ўсміхалася, пакуль Нотынгем закідаў смецце на воз. У гэты час Старшыня казаў ёй:

— Чуў, у вас у Англіі забаранілі паляванне на ліс... Гэта сапраўды так?

— Сапраўды... Паляванне на ліс кепска... Гэта варварства...

— Варварства! Але тут дазволена! Калі не могуць паляваць у вас, хай твае землякі прыязджаюць сюды! Я і паляванне арганізую, і ліс знайду!

— Не, не трэба! — замахала рукамі Патрыша, і яе сонечны настрой знік. — Гэта кепска...

— А грошы — гэта кепска? — у сваю чаргу запытаў Старшыня. — Кепска, што мы будзем атрымліваць

фунты? З паляваннем прыйдуць інвестыцыі... Інвестыцыі, Патрыша, інвестыцыі патрэбныя Урадлівай, як паветра і сонца кожнай жывой істоце!

Старшыня і англічанка ішлі да вёскі, працягваючы спрацацца наконт таго, дабро ці зло паляванне на ліс... Балгарын Нотынгем глядзеў ім услед некаторы час, пасля працягнуў складаць смецце. Калі ён сабраў усё смецце ў воз, сам упрогся ў яго. Ён быў сам сабе асёл, бо з адпушчанай Шчарбатавым кампенсацыі за смерць Майкла Оўэна ён не купіў сабе новую скаціну, а ўклаў грошы ў касу таталізатара.

— Майкл, Майкл, калі б ты, братка, мяне зараз пабачыў! — уздыхнуў Форэст, згадаўшы свайго нябожчыка-сябра.

Пасля азірнуўся, пабачыў, што вакол няма людзей, і выкінуў воз смецця ў раку. Шыны пакаціліся па канаве, за імі загрузкатаў і пусты бітон для капусты.

Задаволены добрай працай, Нотынгем, пасвістваючы, пацягнуў пусты воз дадому...

Пабачыла яго толькі плачучая вярба, і ёй хацела заплакаць яшчэ болей.

. . .

І бабе Мары хацелася плакаць, пакуль яна спрабавала склеіць разбітую англійскую сям'ю. Такой ужо яна была, што заўжды плакала нават пад тэлевізійныя серыялы, калі мужы і жонкі разыходзіліся.

У адрозненне ад мыльных опер, калі яе слёзы цяклі двума ручаямі, зараз каля яе вачэй з'яўлялася толькі вільгаць, якую яна выцірала незаўважна ад Джона. Ён стаяў ля акна, гледзячы, як на вуліцы ўсё квітнее, і думаючы пра сваё сямейнае становішча, якое ніяк нельга было назваць квітнеючым.

Баба Мара працягвала за яго спінай:

— І кажу ёй, жонцы тваёй: «Патрыша, ну чаму ты прагнала Джона? Такого мужа ты дзе яшчэ сабе знойдзеш? Не п'е, не б'е, а працавіты які...» А яна мне кажа: «Соры, місіс Мэры! Вельмі выбачаюся...» Так і кажа: «Вельмі соры!»

Джон павярнуўся і ўзяў з вешалкі сваю верхнюю вопратку. Выйшаўшы на вуліцу, ён убачыў, што на сцяне зноў з'явіўся надпіс «BG для балгар!». Ён вярнуўся назад, узяў валік і вапну і накіраваўся яго замазаць. Раптам ён прыдумаў нешта лепшае. Ён адкінуў валік і ўзяў тонкі пэндзаль. Макнуў яго ў алейную фарбу і дадаў: «і англічан»...

Цяпер было напісана: «BG для балгар і англічан» — надпіс на белай сцяне займеў новы сэнс.

. . .

Сапраўдны сэнс жыцця, на думку Патрышы, заключаўся ў захаванні навакольнага асяроддзя. Пачысціўшы вяскowy роў, на наступны дзень яна занялася ўласным дваром.

Без запрашэння на яе двары з'явіўся сусед Нотынгем.

— Як маешся, суседка? Думаю, дай зайду, пагляджу, як ты! Можа, нальеш ракійкі...

Патрыша прынесла з дому бутэльку ракіі і дзве чаркі. Запрасіла суседа сесці на вуліцы ля ганка. На закуску яна прынесла казіную брынзу. Наліла ракіі і сабе — стукнуліся:

— Будзьма!

Нотынгем выпіў ракію нагбом, сам наліў сабе другую і пачаў размову:

— Ты не крыўдуй, але ты не сур'ёзны партнёр... Я спадзяваўся, што ты будзеш мне пастаўляць інфармацыю пра Лігу, што мы разарым «Еўрафутбол»! Ты здабываеш інфармацыю, я аддаю табе адсотак! Колькі табе буду казаць знайсці якога-небудзь знаёмага букмекера, які будзе падкідваць табе зліўныя матчы...

— Зліўныя матчы? — не зразумела Патрыша.

— Ну, дагаворныя, — удакладніў Форэст і паказаў жэст, быццам бы ён лічыць грошы. Самы актуальны на сёння балгарскі жэст. — Ты мне, я табе... Ці ты хочаш сказаць, што ў вас такога няма... У Італіі ёсць, у Іспаніі ёсць, толькі вы, англічане, надта сумленныя... Ведаю я вас...

Нотынгем зноў пацягнуўся да бутэлькі.

— Калі хочаш ведаць, мы з табой можам ставіць і на англійскіх коней! Я ў конях добра разбіраюся, ты ж ведаеш, што ў мяне быў асёл! Ты мне толькі да-

еш здымкі коней, а я па здымках змагу сказаць, які конь будзе першым!

— Оў! — нечакана прاپішчала Патрыша.

Адурэлая аса, якая рана прачнулася гэтай вясной, залезла да яе ў дэкальтэ.

— Не рухайся, суседка! — ускочыў Нотынгем. — Галоўнае, каб не шэршань! Дзе яна?

— Тут! — паказала пальцам Патрыша на сваё дэкальтэ і засталася сядзець не варушачыся.

— Спакойна, зараз мы яе ліквідуем! Але мне трэба, суседка, залезці сюды, пад гэтую...

Ён стаў за ёю і, крыху абдымаючы, залез да яе ў дэкальтэ.

— Не тут! — сказала Патрыша.

— Пашукаем і пад другой... Спакойна, намацаў яе...

У гэты момант на двор увайшоў Джон, які нарэшце знайшоў словы, якімі хацеў папрасіць прабачэння ў сваёй жонкі. Пабачыўшы, як сусед корпаецца ў дэкальтэ Патрышы і абмацвае яе прывабныя часткі, ён далікатна развярнуўся і ціха па-англійску сышоў.

— Вось яна! — Нотка пераможна дастаў асу з дэкальтэ. — Натуральная балгарская аса! Напэўна, мужчынскага полу, калі забралася туды, куды і я хачу! Ам! — ён з'еў насякомае і выліў у рот ракію.

Патрыша з жахам паглядзела на яго. Ён патлумачыў:

— Тут мы ямо іх у якасці закускі!

. . .

Джон адмовіўся ад закускі і ўзяў толькі ракію. Яшчэ не надышоў час ракіі, таму ў бары адсутнічала пастаянная публіка. Толькі прыгажуня Глорыя на бары фарбавала пазногці. Замова англічаніна збіла яе з панталыку:

— Табе? Ты ж не п'еш!

— Ужо п'ю!

Джон сеў за стол і стаў піць ракію маленькімі глыткамі. У бар увайшоў мужчына з суседняй вёскі.

— Спадар Джон, ты тут, аказваецца! А я чакаю, калі ты мне ўзарэш трактарам... Дык калі ты мне ўзарэш?

— Работа не заяц — не ўцячэ! — сказаў Джон і глынуў ракіі. — Цябе няма ў спісе...

— Паглядзі ў свой арганайзер! — настаяў мужчына. — Можа, зможаш мяне ўпісаць куды...

Джон раззлаваўся. Ён дастаў электронную машынку, названую арганайзерам, і кінуў яе ў сцяну. Пластмаса разламалася, і ў бакі разляцеліся чыпы ды інтэгральныя схемы.

— Арганайзер выйшаў з гульні! — сказаў англічанін.

Мужчына схапіўся за галаву і выйшаў з бара. Глорыя схапілася за мятлу і пачала змятаць чыпы і інтэгральныя схемы.

— Міс Глорыя, — сказаў Джон. — У мяне просьба... Можна паставіць Элтан Джона, калі ласка?

— Можна, чаму не! — адказала барменка. — Але нашто табе Элтан Джон, ён жа па хлопцах!

Яна падышла да прайгравальніка і паставіла дыск Элтана Джона. Па бары «Лондан» разнеслася сумная песня, прысвечаная смерці Лэдзі Дзі.

— Як свечка на ветры! — прапеў Джон разам са сваім цёзкам Элтанам, і яму стала вельмі шкада Лэдзі Дзі. Неяк раптоўна ягоная рацыянальная англасаксонская душа ператварылася ў эмацыянальную славянскую. — Міс Глорыя... Яшчэ адну ракію!

. . .

— Часова замарозьце ракію! — сказаў Старшыня Ванчу. — Вёска будзе жыць за кошт палявання на ліс!

Ён паклікаў Ванчу ў сельсавет, каб патлумачыць свае новыя творчыя планы.

— Адкуль мы возьмем столькі ліс, Старшыня? — вылупіўся Ванча.

— Ёсць! Заўчора з Нотынгемам злавілі адну...

— Ну ты... Адной лісой збіраешся англічан лавіць? Я ж кожны дзень у лесе — па нашых лясах няма ліс!

Вясковы лідар не любіў, калі яму пярэчылі. Ён ударыў кулаком па сталe:

— Калі трэба, прывязём з Малдовы! Галоўнае, каб Урадлівая стала цэнтрам палявання для англійскіх паляўнічых! Лісы могуць быць хоць з Грузіі...

Хоць з В'етнама... Ты ж ведаеш, што ў мяне ёсць бізнес-кантакт з Індакітаем!

— Мне здаецца, мы мусім націснуць на зёлкі! — сказаў Ванча. І ў яго быў уласны бізнес-план.

— Зёлкі можна збіраць дзе заўгодна! — не ўхваляў Старшыня. — Вунь у Роўным полі летась высадзілі плантацыю зверабоя, і што? Не купіў ніхто, халера! А я вось размаўляў з калегам з Гарадзішча — там яны пабудавалі слімаковую ферму! Дык дваццаць пяць тысяч зарабілі! Лісы, Ванька, лісы — будучыня Урадлівай...

У дзверы пагрукалі, і амаль адразу ўвайшла баба Мара.

— Спадар Старшыня, гэтая гадзіна задавіла мне чорную нясушку!

— Баба Мара, вясковая адміністрацыя не можа ўмешвацца ў суседскія сваркі! — сказаў вясковы лідар. — Ну, судзіцеся з суседкай!

— Ды не суседка, а ліса з'ела маю лепшую нясушку!

— Не можа такога быць! — падскочыў Старшыня.

— З'ела! Праслізнула ў катух і схпіла, халера яе бяры, лепшую! Я паклікала Нотынгема, каб ён гэтую гадзіну забіў, а ён мне і кажа: «Не магу, яна пад патранажам Старшыні!» Дык што ты, Старшыня, прыкрываеш звера?

— Слухай, Мара! Гэтая ліса — стратэгічны звер для Урадлівай! Яна не для мяне, яна для ўсіх вас! Ка-

лі да нас прыедуць паляўнічыя з Выспы, будзе дабрабыт ва ўсіх!

— Не патрэбны мне дабрабыт, мне кура патрэбная!

— За куру табе будзе выплата з ФБК! Фонда па бедствах, аварыях і катастрофах! Ідзі ў бухгалтэрыю, складзіце пратакол!

Баба Мара выйшла.

— Ну што за народ! — сказаў Старшыня, калі жанчына выйшла. — Праз адну куру гатовыя заваліць глабальную ініцыятыву!

Раптам ягоны розум пераклучыўся на іншае, і ён запытаў Ванчу:

— А як твой сукватарант Джон?

— Стаў балгарынам! — усміхнуўся Ванча.

— Авалодаў балгарскай?

— Авалодаў ракіяй...

. . .

— Во як авалодаў майстэрствам! — сказаў Скін, паглядаючы на стол Джона. — П'е, як мы, балгары!

Ужо тыдзень, як англічанін бязвылазна піў у бары «Лондан». Ён сядзеў адзін за сталом, слухаў пра тое, як свечка гасне на ветры ў песні Элтана Джона, і куляў чарку за чаркай без закускі. Увечары Глорыя ледзь выводзіла яго з бара, каб замкнуць дзверы, а з раніцы зноў знаходзіла ля ўвахода яшчэ да адкрыцця.

— Колькі ён ужо не цверазеў? — запытаў Скін.

— Пакінь чалавека ў спакоі! — раўкнула барменка. — У яго душа баліць... Слухае Элтана Джона і плача...

— Элтан Джон спявае, Прапойца Джон плача! — выскаліўся Брытагаловы на свой жарт. — Між іншым Элтан Джон — гей!

— І што? — паглядзела на яго Глорыя.

— А я не гей...

— І што?

— А ты падыдзі, я пакажу...

Глорыя з пагардай адштурхнула яго:

— Ты мне не падыходзіш! Маю іншыя прыярытэты!

На словы «прыярытэты» Скін раскрыў рот. Глорыя дабіла яго:

— У мяне ёсць афіцыйны спонсар!

У бар увайшоў Шчарбатаў і сеў адзін за стол.

— Падай бутэльку кока-колы! — сказаў ён Глорыі і махнуў Скіну, каб той сеў ля яго. Глорыя прынесла кока-колу і хуценька адышла.

— Першая партыя! — ціха сказаў Шчарбатаў і дастаў з кішэні жменю таблетаў. — Не экстэзі, а золата!

— Дай, шэф! — драпежна працягнуў лапы Голены.

— Ану стоп! — пляснуў яму па руках Шчарбатаў. — Яшчэ не тэставанае... Трэба пабачыць, як дзейнічае...

— На чалавеку ці на жывёле?

— На чалавеку, каб зноў не забіць жывёлу... як тым разам з аслом...

Ён узяў адну таблетку і паклаў у руку Скіну.

— Кінь яе ў ракію брытанца!

. . .

Адвкат Тэразіні прыехаў з горада на аўтобусе і зайшоў у бар «Лондан».

— Спазняешся! — незадаволена сказаў Шчарбатаў. — На пятнаццаць хвілін! Урэжу твой ганарар!

Адвкат пачаў апраўдвацца і спісваць сваё спазненне на транспарт, але Шчарбатаў яго не даслухаў і адразу павёў у пакойчык за барам.

— Пачакаем Глорыю! — загадаў палкоўнік.

Скін таксама ўзняўся са свайго месца.

— Ты — не! — спыніў яго другі загад.

У пакойчыку за барам планавалася падпісаць пагадненне. Адвкат адкрыў свой скураны партфель і дастаў паперы, на якіх быў надрукаваны дробны машынны тэкст.

— Я падрыхтаваў спонсарскую дамову, як мы і агаворвалі...

Тым часам Шчарбатаў дастаў з кішэні залаты бранзалет і надзеў яго Глорыі на руку. А на другую руку — залаты гадзіннік. Раменьчык шчоўкнуў, быццам папра кайданкоў самкнула рукі барменкі.

— Высакародны метал! — удакладніў палкоўнік.

Глорыя не мела нічога супраць кайданкоў з высакароднага металу. Наадварот, яна разумела, што прыгажосць — тавар з кароткім тэрмінам прыдатнасці, таму яе трэба ў час прадаць. Барменка была вясковай прыгажуняй, але не была спячай

прыгажуняй, гатовай праспаць сваю ўдачу і ператварыцца ў былую красуню, красуню «сэксанд-хэнд». Таму яна даўно пазірала па баках, шукаючы спонсара. І нарэшце ён з'явіўся. Так, ён быў старым, б/у спонсарам, але меў перавагі перад маладымі. Перадусім фінансавыя.

— Прачытай самае важнае! — загадаў Шчарбатаў адвакату.

— Сёння такі і такі заключыў сапраўдную дамову пра спонсарства паміж Шчарбанам Геаргіевым Шчарбатавым, названым далей спонсарам, і Глорыяй Хрыставай Васільевай, пашпарт такі і такі, названай далей атрымальнікам спонсарскай дапамогі... Згодна з сапраўднай дамовай, спонсар абавязаны спансаваць атрымальнікам спонсарскай дапамогі штомесяц на суму... Тут я пакінуў пустое месца...

— Суму ўдакладнім дадаткова... — сказаў Шчарбатаў.

— Прымальнік спонсарскай дапамогі абавязаны... — працягнуў безэмацыйна Тэразіні.

Пакуль ён чытаў, Скін устаў з-за стала ў бары і ўпотаікі праслізнуў у пакойчык, каб трымаць пад кантролем дзеянні, якія там адбываліся. Голены бачыў усё, застаючыся незаўважаным.

— Ці ёсць штрафныя санкцыі? — запытаў Шчарбатаў.

— Калі нейкі з бакоў парушыць дамову... — прачытаў адвакат...

— Караецца смерцю! — апярэдзіў яго палкоўнік.

— Кары смерцю нельга! — запырэчыў Тэразіні. — Мы адмянілі смяротнае пакаранне пад ціскам Еўрасаюза!

— А я не адмяняў! — насупіўся Шчарбатаў. — «Патрыя о муэртэ!» — казаў таварыш Фідэль. «Глорыя о муэртэ!» — кажу я. Глорыя або смерць!

Глорыя легкадумка захіхікала, а спонсар пляснуў яе па дупцы са словамі:

— Гэта мая лепшая здзелка! Пяцьдзясят кілаграм выдатнага мяса!

Глорыя зноў захіхікала і падпісала пададзеную ёй дамову.

Пабачыўшы, як яна ставіць свой подпіс на дакуменце, Скін змяніўся ў твары.

. . .

Нотынгем выйшаў з дому, ззяючы тварам. Падпахай ён трымаў чорны поліэтыленавы пакет. Пабачыўшы на вуліцы Старшыню, Форэст адразу ж уключыў заднюю перадачу і шмыгануў назад у свой двор, каб пазбегнуць сустрэчы. Але голас ягонага непасрэднага кіраўніка не дазволіў яму гэтага зрабіць:

— Нотынгем! Стоп!

Вясковы персанал з цяжкасцю развярнуўся.

— Ты куды выкінуў смецце? — запытаў Старшыня.

— Якое смецце?

— Ну тое, якое англічанка дастала з ракі.

— На загаданае месца, — схлусіў Нотынгем, ні сёкунды не вагаючыся. — На сметнік за Ілчавым пагоркам!

Старшыня здзівіўся:

— Маць іх халера дзяры! Учора англічанка пачысціла раку, сёння зноў смецця накідалі! Гэты народ ніколі не стане еўранародам! Толькі штрафы, толькі штрафы змогуць нешта выправіць!

Нотынгем кінуў галавой, пагаджаючыся з ягонымі словамі. Старшыня нечакана змяніў тэму:

— А як ліса?

— Выдатна! — другі раз зманіў Форэст. — Вылізваецца! Але, Старшыня, вёска павінна вылучыць мне грошы! Надта шмат жарэ гэты звер!

— Будуць табе сродкі! З ФБК! Фонда па бедствах, аварыях і катастрофах! Суседка твая, англічанка, дома?

— Пайшла на рынак! — сказаў Нотынгем, і гэта была ягоная трэцяя хлусня.

— А Джона бачыў?

— Джон у бары...

— Колькі ўжо?

— Тыдзень...

І гэта была праўда, але Старшыня не паверыў і пайшоў далей сваёй дарогай. Нотынгем Форэст паглядзеў яму ўслед, а пасля праслізнуў у Патрышын двор, сціскаючы пакет падпахай.

Шчарбатаў абняў Глорыю за падпашкі, як асабістую ўласнасць, згодна з падпісанай дамовай. Задаволены дакументам, ён аб'явіў прысутным:

— Частую з нагоды здзелкі! Кожнаму па адной...

Агулам у бары было тры чалавекі: Скін, Тэразіні і Джон, які сядзеў за сталом, падпёршы галаву, і ў сто трыццаць другі раз слухаў сумную баладу Элтана Джона.

Адвакат Тэразіні хутка забраў свой ганарар і збег, а Скін сказаў, што яму не хочацца піць. Нагода для яго была непрыемнай.

— Як не будзеш піць?! — раззлаваўся Шчарбатаў. — Калі цябе частуе шэф, будзеш піць! Налі і брытанцу! — скамандаваў ён Глорыі.

Барменка прынесла чаркі.

— Будзьма! — крыкнуў спонсар. — Гэй, асоба для спансавання... Давай з табою стукнемся! Чаркамі...

Скін зноў змрочна паглядзеў на яго:

— Не так лёгка атрымаць экстаз, шэф!

Шчарбатаў не паглядзеў на яго. Як стары пітон аглядае малое зайчана, ён аглядаў цела Глорыі... Скін скарыстаўся момантам і кінуў у чарку старога пітона таблетку экстазі.

— Добра, шэф! Да дна! — падняў чарку Скін, і Шчарбатаў праглынуў пітво. «Да самай таблеткі!» — дадаў пра сябе Голены.

А прыгажуня Глорыя не забылася на свае абавязкі і прыбрала са стала Джона залішняе.

. . .

Жонка Джона дома расстаўляла стол, калі Нотынгем увайшоў на яе двор.

— Пакажыся, суседка! — крыкнуў ён.

— Што здарылася? — запытала Патрыша і паказалася на двары.

— Ды нічога не здарылася... — прамармытаў сусед. — Але я сабе падумаў, дай зірну, як там мая суседка...

Патрыша падала яму крэсла.

— Не, я не будусядаць... Я... Прыйшоў... Падарунак...

Нотынгем хутка і рашуча раскруціў плёнку і паказаў вырабленую лісіную шкуру...

— Аў! — жахнулася Патрыша.

— Яшчэ якое аў! — падхапіў Форэст і паспрабаваў абкруціць футра вакол як шыі.

— Ноў! Ноў! — запішчала англічанка.

— Чакай ты! Чаго крычыш? — адступіў балгарын. — Падарунак для цябе! Суперфутра! З раніцы сам вырабіў! Накінь сабе на плечы, як паненка!

— Ноў футра, не! — закрычала Патрыша. — Гэта варварства! Не трэба забіваць жывёлы дзеля футра!

Махаючы рукамі, яна заштурхала суседа на выхад.

— Не хачу футра! Ідзі, містар Нотынгем!

— Паглядзі на яе! — гаркнуў Форэст, закручваючы футра ў пакет. — Гэтых англічанак не зразумееш! Я для яе шкуру вырабіў, а яна мяне гоніць! А каб жа!..

З балгарскай лаянкай на вуснах Нотынгем накіраваўся на выхад.

. . .

Яшчэ на ўваходзе ў бар «Лондан» Старшыня адчуў, што ўнутры нешта адбываецца. Маленькая таблетка экстазі падзейнічала і выклікала ў Шчарбатава вялікія галюцынацыі. Вылупіўшы вочы, ён узіраўся некуды ў сваё цёмнае мінулае:

— Развіваецца чырвоны сцяг, напоены крывёю герояў... — казаў палкоўнік. — Вось... Набліжаецца таварыш Жыўкаў²⁰... Спыняецца ля мяне і падае руку! Таварыш міністр яму дакладвае: «Таварыш Жыўкаў, гэта падпалкоўнік Шчарбатаў, наш выдатнік адраджэнскага працэсу!» «Выдатна, падпалкоўнік, з заўтрашняга дня ты палкоўнік!» — кажа мне таварыш Жыўкаў. І ўзнагароджвае мяне асабістай стралковай зброяй з ягоным подпісам!

Абдзяўбаны Шчарбатаў адсалютаваў уяўнаму га-лоўнакамандуючаму. Пасля дастаў свой законны пісталет з задняй кішэні і стрэліў у столь.

У бары «Лондан» запахла порахам, як у салуне з каўбойскага вэстэрна.

— Забярыце ў яго зброю! — крыкнуў Старшыня.

— Я не аддам вам свой пісталет, капіталісты! — адказаў яму абдзяўбаны палкоўнік і замахаў пісталетам. — Я атрымаў яго ў час сапраўднага сацыялізму!

Скін схапіў Шчарбатава са спіны, моцна сціснуў і рэзка выкруціў яму руку. Пісталет упаў на падлогу, а Шчарбатаў расплакаўся ад бяссілля:

— І яго ў мяне забралі... Усё ў мяне забралі дэмакраты гэтыя... Званне палкоўніка забралі... Ордэны забралі... І пісталет мой забралі...

Глорыя абняла свайго спонсара і адвяла яго ў пакойчык за барам.

— Трохі экшэну! — выбачальна сказаў Старшыня перад тым, як сесці за стол Джона. — Некаторыя людзі не могуць прызвычаіцца да дэмакратычных зменаў...

Джон маўкліва адпіваў са сваёй чаркі, і тое, што толькі што адбылося, зусім яго не ўразіла.

— Спадар Джон, — пачаў Старшыня. — У мяне ёсць паляўніча-турыстычныя атракцыі для тваіх суайчыннікаў з Выспы...

І да гэтага Джон не праявіў цікавасці.

— Паляванне на ліс... — працягнуў Старшыня. — У вас яго забаранілі... А тут я адкрываю сезон!

Англічанін не слухаў, што яму казаў балгарын. Ён слухаў, што яму пеў іншы англічанін — сэр Элтан Джон. Сто трыццаць сёмы раз...

— Мне трэба, каб ты мяне звязаў з вашым саюзам рыбаловаў-паляўнічых... У вас у Вялікабрытаніі ёсць саюз рыбаловаў-паляўнічых?

Джон паглядзеў на самага першага чалавека ў вёсцы і прамармытаў:

— Містар Старшыня... чаму б вам... не пайсці на х...!

Пачуўшы сказанае яму наўпрост ў твар, Старшыня вылупіў вочы:

— Ого, ды ты стаў сапраўдным балгарынам!

Было ўжо позна, і Глорыя сабралася зачыняць бар. Хістаючыся з боку ў бок, але без скандалаў, прапойца Джон пакінуў «Лондан»-бар і пацягнуўся па пустой начной вуліцы. На вуліцы яго сустрэў цень:

— Спратал дзела... — крыкнуў яму цень. — Судзью купіл! Я цібя сама судзіць буду!

Джон адказаў ёй:

— Місіс... Ідзі... на х...!

— Абіжае! — крыкнула пакрыўджаная. — Людзі, он міня абіжае! У Страсбурге буду судзіць!

Але ніхто болей не адказаў. Вёска даўно спала. Джон ішоў па вуліцы і па сваім шляху нагой збіў сметніцу. Сметніца з металічным грукатам пакацілася па дарозе і абудзіла вясковых сабак.

Восьмая частка

Божа, барані каралеву!

Сталы ў бары «Лондан» былі засланыя белымі абрусамі і выстаўлены літарай «П». На іх стаялі рознакаляровыя гастронамічныя прысмакі, якія нібыта сышлі са старонак кулінарнай кнігі. Тут меў адбыцца не вясковы банкет, а кулінарны конкурс, першы такога кшталту ў рэгіёне. Бліснуў пражэктар, і ў яго святле з'явіўся Рэпарцёр кабельнага канала «Антэна», каб асвятліць падзею.

— У зале бара «Лондан» сабралася эліта вёскі Урадлівай... — пачаў ён рэпартаж. — Тут праводзіцца першы конкурс «Англійскі гарбузнік²¹ супраць балгарскага пая»... Дванаццаць гарбузнікаў мераюцца сілай з васьмю паямі... Слова мае старшыня журы — старшыня вёскі Урадлівай... Калі ласка, спадар Старшыня...

Старшыня стаў насупраць аб'ектыва тэлекамеры:

— Мне неверагодна прыемна аб'явіць вынікі конкурсу! Але перад гэтым хацеў бы падкрэсліць, што гарбузнік — гэта традыцыйны дэсерт на нашых землях... Пэўны час таму да нашага гарбузніка далу-

чыўся і англійскі пай... Такім чынам нарадзілася высакародная канкурэнцыя паміж гэтымі двума прадуктамі... Два прадукты, два пірагі так дапоўнілі адзін аднога, што мы ўжо не можам адрозніць пай ад гарбузніка... З гэтага пункту погляду журы было вельмі цяжка зрабіць выбар, але зрэшты мы маем імёны пераможцаў... У намінацыі «англійскі гарбузнік» першае месца займае Патрыша Джонс! Віншуем!

Англічанка Патрыша пляснула ў ладкі і зазьяла, быццам атрымаўшы статуэтку «Оскар». Вясковая грамада заапладзіравала, пачуліся воклічы «Брава!»

— Пераможца атрымлівае прыз «Залатая бляха»! — аб'явіў Старшыня. — Патрыша, жадаю табе шмат гарбузнікаў! — сказаў ён, абдымаючы пераможцу і ўручаючы бляху. — Гэтым годам гарбузнікі, наступным — тутманікі²²!

— Дзякуй... — расхваляваная англічанка шукала адпаведныя словы. — Сэнк ю, мая балгарская настаўніца па гарбузнік, місіс Мара!

З цёмнага кута бара адгукнуўся п'яны голас:

— Гэтыя гарбузовыя галовы ў Палаце прагаласваць за акцыз! Акцыз на віскі! У «Гардыян» напісана...

П'яны голас належаў Джону. Англічанін у самоце жлукціў піва, ізаляваны ў куце ля прыбіральні. Там ён сам сабе шапацеў нейкім старым нумарам газеты «Гардыян».

Старшыня зрабіў выгляд, што нічога не чуў, і працягнуў:

— У намінацыі «балгарскі пай» першае месца заняла Мара Нікалава, ці проста баба Мара...

Адзначаная балгарская гаспадыня падняла рукі, каб прыняць авацыі. Апладысменты пасыпаліся адусюль.

— Яна таксама атрымлівае «Залатую бляху», — аб’явіў старшыня журы і запрасіў пераможцу атрымаць узнагароду. — Віншую! Каб яшчэ шмат паяў было спечана на гэтай блясе! Гэтым годам пай, наступным — пудынг!

— Дзякуй! — збянтэжана прыняла бляху баба Мара. — Сэнк ю! Самы вялікі дзякуй Патрышы — гэта яна навучыла мяне гатаваць іх пай... Не толькі ж ім мець пай, у нас, балгар, таксама ёсць свой пай!

Апладысменты заглушылі яе словы.

— Наша каралева ездзіла за мяжа! — крыкнуў п’яны Джон і зноў ткнуў у газету «Гардыян». — Каралева лятае, народ галадае!

Усе павярнуліся ў яго бок:

— Божа, барані Каралеву! — прашаптала баба Мара, пераклала бляху ў левую руку, а правай перажагналася.

. . .

Палкоўнік Шчарбатаў перажагнаўся перад абразом святога Георгія, які дырэктар школы павесіў у кабінете з камп’ютарамі.

— Шэф, — здзівіўся Дзенча. — З якога гэта часу ты стаў вернікам? Ты ж казаў, што рэлігія — гэта опіум для народа!

— Опіум! — пацвердзіў палкоўнік. — Але трэба адаптавацца да новых рэаліяў.

Ён яшчэ раз перажагнаўся. Тут нават святы Георгій не вытрымаў і зваліўся са сцяны.

— І гэты цвік паржавеў, — канстатаваў дырэктар школы, падняўшы абраз з падлогі. Ён стаў корпацца ў шуфлядцы ў пошуку лепшага цвіка.

— Кінь гэтыя глупствы! — спыніў яго Шчарбатаў. — Лепей паглядзі на ўзоры! Вось што ад цябе патрэбна...

Ён паказаў дырэктару нейкія бланкі і рахункі. Дзенча ўважліва іх агледзеў.

— Складаны выраб! — сказаў ён. — Ды і тонер у мяне скончыўся...

Палкоўнік даў яму адну сотку.

— Гэта на матэрыялы! За працу — пазней!

— Патрэбная і рэальная рэгістрацыя...

— Гэта ўжо мая справа! — махнуў рукой Шчарбатаў. — За гэта не хвалюся...

І пасля гэтай кароткай размовы яны разышліся.

. . . .

Двое — Старшыня і Нотынгем — сабраліся пасярод роўнай паляны.

— За гольфам будучыня, Нотынгем! — сказаў безапеляцыйны вясковы кіраўнік. — Багаценькія за межнікі з тоўстымі гаманцамі прагнуць забаў! А мы павінныя іх імі забяспечыць!

— Дасюль вясковая тэрыторыя, а вунь ад таго каменя — маёмасць дзеда Дзелча, — патлумачыў Форэст. — Але стары тхор зямлю бясплатна не аддасць!

— Усе людзі — тхары! Толькі пра грошы думаюць! Вось такія тхары тармозяць прагрэс!

Нотынгем спыніўся пасярод паляны і вылаяўся:

— Краты тармозяць прагрэс! У які гольф ты пагуляеш з такімі норамі!

Старшыня агледзеў купкі зямлі, якія ўзвышаліся над травой, як маленькія месяцавыя кратары.

— Кратоў ліквідаваць лягчэй лёгкага! — сказаў ён. — Спачатку ліквідуем кратоў, пасля шукаем інвестара для праекта «Поле для гольфа 08»... Эх, каб у мяне быў свой крот у міністэрстве, адразу б нешта нарыў, але ж няма яго! Нотынгем, «Поле для гольфа 08», як табе? Гучыць як назва інвестыцыйнага праекта?

Форэст задумаўся, і на яго лбе з'явілася вертыкальная зморшчынка, якая паказвала ўзмоцненую разумовую дзейнасць.

— Як «Шальке 04»... — сказаў ён.

Старшыня паглядзеў на яго, нічога не разумеючы.

— Каманда з бундэслігі! — удакладніў Нотка. — Гулялі з нашымі, і мы б іх перамаглі, калі б не суддзя...

— Нотынгем, балгарын! — спыніў яго непасрэдна кіраўнік. — Засяродзься на гольфе!

— Мне неяк адзін зацеў уцюхаць «Фольксваген Гольф», але на бензіне... А мне дызель патрэбны, дызель!

Старшыня махнуў рукой — выпадак Нотынгема быў безнадзейным.

. . .

Іншы безнадзейны выпадак — той, што з голенай галавой, — прыйшоў на вілу да Шчарбатава па яго загадзе.

Палкоўнік сядзеў на тэрасе і чысціў пісталет. Па статуце зброю трэба было чысціць штодня, але апошнім часам кадравы разведчык рабіў гэта раз на тры дні.

— Клікаў мяне, шэф? — спытаў Скін.

Шчарбатаў знакам паказаў яму сесці і моўчкі працягнуў лашчыць стальную рулю. Пасля нацягнуў зваротную спружыну і шчоўкнуў рухомым затворам. Спусціў засцерагальнік і ўставіў абойму ў ручку. Раптам ён накіраваў пісталет на лоб Скіна.

— Скін, паскуда! Зараз заб'ю цябе!

Скін узняў рукі перад руляй.

— Рукі прэч ад Глорыі, інакш раструшчу да чорта твой чэрап!

— Чакай, шэф! — пачаў прасіць Голены. — Мае рукі ўзнятыя!.. Я...

Шчарбатаў ткнуў пісталетам яму пад носам.

— Ты чаго ашываешся ў маім перыметры?

— Не трэба! Як стаў тваім перыметрам, я і пальцам да яе не дакрануўся!

Палкоўнік прыбраў «макарава».

— Хм... Добра, Скін! Ты папярэджаны!

Скін апусціў рукі і ўздыхнуў:

— Шэф! Ну няўжо ты мяне заб'еш праз адну...

Шчарбатаў зноў наставіў зброю:

— Праз адну каго?.. Я гляджу, ты хочаш, каб я прабіў твой голены гарбуз!

— Не, шэф!

Былы разведчык схаваў пісталет у кабуру на поясе. Пасля ўзгадаў пра нешта і зноў яго дастаў...

— Ты мне калі прынясеш?

— Зараз, шэф!

— Патрэбная мне ўвечары... Сядай, згуляем партыю ў шахматы!

— Перасунем фігуры... — дагодліва ўсміхнуўся Скін.

— Скін, халера цябе бяры! Фігуры перасоўваю толькі я! Запомні гэта!

. . .

Баба Мара не помніла, дзе яна падзела карычневую кардонную каробку. Спачатку яна шукала ў падвале, пасля — на гарышчы. Там, сярод смецця, старых папер ды павуціння, яна знайшла тое, што ёй было

патрэбна. Баба Мара працерла каробку вільготнай анучай і прынесла ў дом.

Яе сын Нотынгем Форэст глядзеў матч, выпрастаўшыся на ложку.

— Пенальці! Чыстае пенальці! — крыкнуў ён і нервова саскочыў з ложка. — Не прызначыў, пі***! Я і па-англійску яму скажу: зіс іс інгліш гомасэксуал!

Баба Мара не звярнула ўвагі на крыкі, бо даўно прывыкла да іх. Яна падняла карычневае кардоннае вечка, дастала з каробкі сшытак з цвёрдай чорнай вокладкай і пачала чытаць.

Нотынгем падышоў да яе:

— Што чытаеш, ма? Зараз табе гэтыя літары як дадуць па галаве! Так казаў старшыня ў казарме...

Баба Мара паглядзела на яго паўзверх акуляраў.

— Тут твой дзед Мікола запісваў розныя рэцэпты з зёлак... Ён трохі займаўся лекаваннем...

Форэст грэблівa махнуў рукой і вярнуўся да тэлевізара.

— Лухта гэта ўсё! Рэцэпты! Лепш дай мне рэцэпт для лато!

Ён зноў выпрастаўся на ложку і ціха вылаяўся на адрас англійскага суддзі — відавочнага гомасэксуала.

. . .

Джон зноў ціха вылаяўся на адрас гомасэксуалаў з англійскага парламента. «Гардыян» пісала, што там адхілілі прапанову пра павелічэнне пенсій.

— Нізкія пенсіі... Кепска англійскі пенсіянер, вельмі кепска... Міс Глорыя, яшчэ адзін! — ён узняў пусты куфаль і махнуў у бок бара. — Напавер!

Ён не так даўно засвоіў гэтае мясцовае слова і вельмі часта паўтараў яго, замаўляючы кожнае новае піва.

— Надта шмат табе веры! — сказала прыгажуня Глорыя. — Ужо вінен мне пяцьдзясят два левы сорак тры стацінкі! Калі плаціць будзеш?

— Дом прадаць, доўг сплаціць!..

— Ага, ага! — паківала галавой барменка і, не затрымліваючыся, прынесла яму новае піва.

У бар «Лондан» увайшоў Скін.

— Налі яму адно ад мяне! — сказаў ён Глорыі. — Ты ведаеш, як я ненавіджу чужынцаў, але ён стаў чыстым балгарынам!

Глорыя адкаркавала бутэльку піва, і Голены прыняў бутэльку ў яе з рук. Падышоў да стала Джона і сказаў яму:

— Ну, давай «Мой родны кут»...

Джон працягнуў руку да бутэлькі і напружыўся, каб узгадаць нешта з верша. Раптам у яго п'янай галаве з'явіўся пробліск:

— Мой родны кут, як ты мне мілы... — і тут пробліск згас.

— Забыць цябе не маю сілы! — скончыў Скін.

Ён падаў бутэльку.

— На! Калі вывучыш далей, пачастую цябе яшчэ адной...

Джон прыклаўся да бутэлькі і выпіў адразу палову.

— Соры! — сказаў ён, адрыгнуўшы. — Іду ў туалет...

Ён устаў з-за стала, але яго ватныя ногі падагнуліся. Скін прысеў і схапіў яго за пояс. Паставіў на ногі і надаў правільны кірунак руху да туалета. Няўпэўнена Джон увайшоў у два нулі. Скін сеў на крэсла і засунуў рукі пад стол. У яго руках апынуўся гаманец англічаніна. Падчас сутыкнення Голены спрытна, як кішэннік, выцягнуў яго з кішэні п'янога. Ён цішком паглядзеў у яго пад сталом і паклаў сабе ва ўнутраную кішэню.

Пасля хутка выйшаў з бара «Лондан» і вярнуўся на вілу Шчарбатава. Там палкоўнік у самоце перасоўваў фігуры па шахматнай дошцы. Былы разведчык перагледзеў змесціва скрадзенага гаманца і ўзяў брытанскі пашпарт.

— Тут і крэдыткі! — сказаў Скін. — Трэба пазбавіцца ад іх!

— Пазней пазбавімся! — сказаў Шчарбатаў. — Спапатку здымем яго асабістыя дадзеныя.

Ён увайшоў у дом, каб зрабіць копію дакумента. Чакаючы яго, Скін перасунуў адну шахматную фігуру на дошцы.

Шчарбатаў вярнуўся задаволены і паклаў пашпарт у гаманец.

— Вярні яго брытанцу! — сказаў ён. — Так, каб ён нічога не адчуў!

Пасля паглядзеў на шахматную дошку і дадаў:

— Ты чаго перасоўваеш фігуры без мяне? Фігуры перасоўваю я!

. . . .

Старшыня прасоўваў праект поля для гольфа. Ён паклікаў Дзенчу і правёў яго па газоне.

— Трэба, Дзенча, каб ты зайшоў у інтэрнэт і спамаваў мне ўсю інфармацыю пра гольф! Гісторыя, сучаснасць, будучыня...

— Гэта цяжкая праца, Старшыня! — прамармытаў дырэктар школы. — Гольф не для нас, гольф — для сэраў!

— Дзенча! — раззлаваўся вясковы лідар. — Будзь больш ініцыятыўным! Я ж сачу за павевамі! Зараз у нас бум палёў для гольфа! І што, Урадлівая адстане ад буму? Я ў цябе пытаю: нам што, як заўжды цягнуцца ў хвасце?

Дзенча зноў скептычна скрывіў твар.

— Мы ж ні халеры не разумеем у гэтай гульні...

— Я разумею! — сказаў Старшыня. — Вось глядзі!

Ён пацягнуўся да арэха, які рос непадалёк, і адарваў тры цвёрдыя зялёныя шарыкі. Агледзеўся і пабачыў дзеда Стойка, які паблізу пасвіў коз, абапіраючыся на свой кіёк. Менавіта такі кіёк быў патрэбны

для прэзентацыі... Без тлумачэнняў Старшыня выхапіў кіёк з рук старога. Ён паклаў адзін зялёны арэх на зямлю і, моцна замахнуўшыся (дакладна, як бачыў у фільмах), паспрабаваў па ім патрапіць. Марна.

— У лапту гуляць будзеш, Старшыня? — запытаў дзед.

Стары ўзяў палку з рук Старшыні, замахнуўся і ўдалым ударам накіраваў арэх далёка ўверх...

— Выдатна, дзед Стойка! — запляскаў у далоні Старшыня. — Я ведаў, што гольф не чужы для нашага чалавека! Трохі патрэніруемся і англічан біць будзем!

— Старшыня, поле для гольфа — складаная праца! — працягваў стаяць на сваім Дзенча.

— Праца, Дзенча! Трэба не разважаць, а брацца за працу! Спачатку трэба вывесці кратоў!

— Кратоў я бяру на сябе! Ліквідую іх ультрагукам! — паабяцаў дырэктар школы.

. . .

Нотынгем паабяцаў сваёй англійскай суседцы, што яны схопяць джэкпот за вушы, але той зноў выслізнуў з іх рук.

— Вось тут мы паставілі ікс, а атрымалася двойка! — патлумачыў ёй Форэст.

Ён прыйшоў да Патрышы, каб паказаць бланкі Еўрафутбола...

— Не атрымалася ў нас адгадаць вынік «Манчэстэр Сіці» — «Ньюкасл»!

Патрыша сканцэнтравана ўзіралася ў бланкі і спрабавала зразумець сутнасць.

— Калі б угадалі, выйгралі б восемдзсят чытыры левы! Але халера! Гэтыя твае землякі з «Манчэстэр Сіці» прадулі сарокам!

— Сарокам? — не зразумела Патрыша.

— «Ньюкасл» завуць сарокамі! Ты што, не чула? А яшчэ англічанка!.. І нашто я звязаўся з табой, які з цябе кампаньён!

Патрыша зірнула на яго:

— Не губляй кураж — будзе наступны тыраж!

— Ого! — вылупіўся Нотынгем. — Калі ты паспела вывучыць слоган лато?

— Ну што, зноў кампаньёны? — запытала англічанка. — З невялікія стаўкі, але рэгулярна...

— Вось такая ты мне падабаешся, суседка! — прыйшоў у захапленне Форэст. — З цябе атрымаецца сапраўдная балгарка!

Ён абняў яе за плячо і дастаў з кішэні аркушык з новымі стаўкамі:

— Глядзі, вось тут усё зразумела: «Портсмунд» — «Тотнэм»! Цвёрдая двойка! За Бербачуся! Заб'е два галы! А ты, Патрыша, скажы мне, што думаеш пра гэты — «Манчэстэр Юнайтэд» — «Арсенал»? На-ва, манчэстэрскіх, можна разлічваць?

— Я пазваню сястра... Муж сястра глядзіць футбол... Скажа прагноз!

— Гіў мі файф! — Нотынгем ляпнуў па яе руцэ. — Патрыша і Нотынгем! Пара забойцаў... Як Боні і Клайд!

Пасля гэтай заявы балгарскі Клайд накіраваўся кульнуць куфаль у бары «Лондан», а яго англійская партнёрка нарэзала мяты і расклала ў цені сушыцца.

. . .

У «Вінпраме» Ванча развесіў сушыцца вялікія букеты зёлак. Мала таго, што непітушчы і вегетарыянец, з нядаўняга часу ён стаў яшчэ і траўнікам. Цэлымі днямі хадзіў па лугах і рэзаў травы.

— Глядзі! — сказаў ён бабе Мары, якая зайшла да яго ў гoscі, і пачаў хваліцца сваім зборам, як сапраўдны калекцыянер.

— Мацярдушка, чабор, зверабой...

— Святаяннік яго заведем, — кінула баба Мара.

— Кроп, чорны палын...

— Лясны палын ведаю, — удакладніла жанчына.

— Рута, якарцы, аленевы язык...

— Брава, Ванча! — пахваліла яго старая, праверыўшы ўласны язык. — Стаў чалавекам! Але колькі часу прайшло, як ты кінуў?

Непітушчы задумаўся і зірнуў на каляндар на сцяне:

— Адзін год, чатыры месяцы, тры тыдні і два дні...

— І нават піва?

— Нічога... Толькі вада і гарбата!

— Каб жа і Джон неяк кінуў піць! Кажу яго Патрышы, каб дапамагла, але яна... Глядзіць лато!

— Гэта твой яе падбухторыў... Зробіць з яе балгарку!

Яны сядзелі за сталом. Ванча наліў старой гарбаты з чабору, сабранага ім асабіста на Купалле. Зёлкі, сабраныя ў гэты дзень, самыя гаючыя.

— Ого, дык ужо фэйф о'клок! — здзівілася баба Мара. — Мы ад англічан навучыліся піць гарбату, а яны ад нас навучыліся піць ракію! Ванча, глянь жа, што я табе прынесла!

І яна дастала з-пад фартуха чорны сшытак з цвёрдай вокладкай.

— Ад майго бацькі... Ён таксама збіраў зёлкі... А сюды рэцэпты запісваў...

Ванча ўзяў сшытак і прачытаў:

— Пры кашлі... Зварыць настой з цвету бузіны, семак айвы і шкарлупіння арэха... Пры прастудзе — ліпавая гарбата з мёдам... Дык я ўсё гэта ведаю!..

— Глядзі, тут і ад запою ёсць...

Траўнік працягнуў:

— Пітушчаму з раніцы даваць па чвэрці гарбатнай лыжачкі цёртага кораня падалешніка... У ракію ці віно падліваць бабоўнік, але так, каб пітушчы не адчуў горычы... Рабіць кампрэс на живот з вады і воцату напалову, рабіць кампрэс з капуснага ліста, калі спіць...

Тут ён спыніўся і пракаментываў:

— Ну канешне, пакладзеш яму ліст на галаву, ён палічыць яго за закуску і захоча ракіі!

Удвох яны пасмяяліся з жарту. Ванча згарнуў сшытак і падаў бабе Мары.

— Не трэба, Ванька! Праца сур'ёзная! — сказала яна і сунула сшытак назад яму ў рукі.

— Ну добра, пакінь! Пагартаю калі! — паабяцаў ён.

. . .

А Дзенча абяцаў даць рады кратам. З гэтай мэтай ён змайстраваў адмысловую прыладу-забойцу «Кілер-1», якую зараз і ўсталёўваў на паляне.

— Нізкачастотны модуль, — патлумачыў ён. — Сігнал пранікае ў мозг крата і выклікае ў яго пачуццё панікі і страху... Я падзяліў паляну на дванаццаць квадратаў. Пачынаем з квадрата А...

— Каб не было бяды... — сказаў Старшыня, пазіраючы на Скіна, які нацягваў дроцікі «Кілера». — Драты гэтыя...

— У гэтым няма нічога страшнага! — запэўніў вынаходца і змясціў чатыры калонкі ў квадраце А.

У той самы час у тым самым квадраце мірна пасвіліся дзве белыя гусі.

— Гатова... Чатыры, тры, два, адзін... Старт!

Дзенча націснуў нябачную кнопку. Нешта пачало пішчаць — тонка і мязотна... Гэты піск, як тонкі,

доўгі цвік, забіваўся ў самы мозг. Старшыня закрыў вушы пальцамі, Скін і Дзенча — таксама. Але гусі не мелі пальцаў. Яны проста варухнулі крыламі, і іх душы паляцелі ў неба, а нерухомыя тушкі засталіся на зямлі. Вынаходца выключыў прыладу, але было ўжо позна.

— Халера! — сказаў Скін і паказаў на мёртвых гусей. — Яшчэ трошкі — і мы б таксама працягнулі ногі, як яны!

Старшыня зірнуў на мёртвых птушак.

— Два гусіныя трупы і ніводнага крацінага! — канстатаваў ён.

— Не той сігнал пайшоў! — паціснуў плячыма Дзенча. — Памылкі здараюцца...

— Райны Бочавай... — сказаў Старшыня. — Зараз і яна прыляціць...

Не паспеў ён гэта сказаць, як з суседняга двара прыбегла жанчына:

— Што вы нарабілі, Старшыня! Нашто задушылі Снежку і Сняжанку?..

Вяскowy кіраўнік авалодаў сітуацыяй:

— Спакойна, Райна! Яны былі хворымі на птушыны грип! Страты пакрывае Фонд барацьбы з прыроднымі бедствамі... Атрымаеш кампенсцыю за птушак у поўным памеры..

Не звважаючы на абяцанні Старшыні, Райна Бочава села ля двух гусіных трупікаў і заплакала.

. . .
У бары «Лондан» Джон расплакаўся праз смерць Лэдзі Дзі. Вялікія аб'ёмы піва і цёплы голас Элтана Джона, які разыходзіўся ад магнітафона, рабілі яго мяккім, як свежы сыр, і слёзы самі цяклі з ягоных вачэй.

— Ну, хопіць румзаць! — звярнуўся да яго грубы голас, які зусім не быў падобны да Элтанавага. — Пасунься крыху!

Скін расстаўляў сталы для банкета, і англічанін яму замінаў... Каб не замінаць, Джон узяў сваё піва і сам перасунуўся за самы далёкі стол у куце ля прыбіральні.

Голены прынёс некалькі скрыняў піва і паставіў іх за бар. Пасля зазірнуў на кухню, дзе Глорыя наразала салаты. Ён на дыбачках падышоў да яе, абняў са спіны і пачаў цалаваць у шыю.

— Не, не! — ірванулася барменка.

У гэты момант у Скіне абудзілася нейкае невядомае дасюль пачуццё.

— Я кахаю цябе! — сказаў ён, сам не разумеючы, як гэта адбылося.

Глорыя здзіўлена паглядзела на яго:

— Любоў дорага каштуе... — сказала яна. — Не кожны можа яе сабе дазволіць!

— Я кахаю цябе! — паўтарыў Скінхэд і паспрабаў зноў прыцягнуць яе да сябе.

— Нас убачыць гэты вар'ят і заб'е абаіх!

— Яшчэ пабачым, хто каго заб'е! — прыгразіў Голены. — Пакуль я трываю, але як толькі надасца выпадак...

У бар «Лондан» урачыста ўвайшоў Старшыня і перарваў драматычную сцэну.

— Ну як? — запытаў ён у Глорыі, якая папраўляла блузу. — Ці гатуюцца прысмакі?

— Праз гадзіну ўсё будзе гатова!

— Засталося, каб сабраліся людзі! — задаволена сказаў вясковы начальнік і прысеў за стол да Джона. — Спадар Джон, хачу ў цябе спытаць... Колькі лунак на полі для гольфа?

Англічанін выцер свае вільготныя вочы і здзіўлена паглядзеў на Старшыню.

— Для гольфа?

— Менавіта, для гольфа! Не толькі вам, англічанам, у яго гуляць! І мы будзем развіваць гольф! Ну, дык колькі лунак на полі?

Джон задумаўся. Ён ніколі ў жыцці не гуляў у гольф — праз працу ў яго ніколі не было вольнага часу.

— Дзевяць... — сказаў ён выпадковую лічбу.

— О-па! — выгукнуў Старшыня. — Як дзірак у кавале²³! Таму ў нас і кажуць «дзявятая дзірка кавала». Але не чуў такога выразу пра гольф...

— У нашага народа ёсць такі выраз, — сур'ёзна пацвердзіў Джон.

Пасля паказаў на сябе:

— Я — дзявятая лунка поля для гольфа!

. . .

Гэтым вечарам бар «Лондан» быў цалкам запоўнены. Навіна, што Старшыня дае бясплатную бізнес-вячэру, дайшла амаль да ўсіх жыхароў Урадлівай. Месцы за банкетным сталом былі занятыя, вяскоўцы расселіся нават па два чалавекі на крэсла. Баба Мара разносіла салаты, а прыгажуня Глорыя разлівала напоі.

Было весела, людзі гаманілі і абменьваліся жартамі, то там, то тут перыядычна выбухаў смех. Толькі Джон сядзеў у самоце за далёкім сталом у куце ля туалета, і ніхто не звяртаў на яго ўвагі. Калі барменка накладала салату Скіну, ён загледзеўся на яе кароткую спадніцу і летуценна аддаліўся ў эратычныя фантазіі. Палкоўнік Шчарбатаў, які сядзеў насупраць яго, адчуў, пра што думае Голены, і наставіў на яго ўказальны палец, быццам гэта пісталет:

— Бум! Скін, паскуда!

— Але, каб... — адказаў Скін, ужо гатовы вылаяцца, але ў гэты момант Старшыня падняў чарку для афіцыйнага тоста.

— Спадарыні і спадары! Я сабраў вас на гэтай бізнес-вячэры, каб падзяліцца сваім экшэн-планам будучага развіцця нашай роднай Урадлівай...

— Мара, а што такое экшэн, га? — запытала Райна Бочава, жанчына з мёртвымі гусямі.

— Нешта, як у кіно... — прашаптала баба Мара. — Фільм экшэн... Ты ж глядзела экшэны?

Старшыня паглядзеў на іх, пастукаў па чарцы нажом і працягнуў:

— Гэтым вечарам мы заснуём акцыянернае таварыства па будаўніцтве поля для гольфа... «Гольф энд кантры клуб» — Урадлівая А Тэ! Кожны з вас можа купіць акцыю... Адноўчы гэтыя акцыі стануць залатымі!

Прысутныя глядзелі на яго па-балгарску — з недаверам... Гэты народ чуў занадта шмат бізнес-хлусні, таму на кожны новы бізнес-план ён пазірае з недаверам.

— Гэта нармальна, што напачатку энтузіязму няма... Лепей давайце паямо і вып'ем... А праца будзе пасля! Будзьма! — узяў чарку Старшыня.

Тут ужо ўсе ажывіліся і ўзнялі чаркі. Джон, які да гэтага моманту драмаў, схамянуўся і ўзняў піўную бутэльку...

— Давай, Джон! — крыкнуў яму Старшыня. — Вып'ем за Каралеву! Калі будзе гатовае поле, запрасім яе, каб зрабіла першы ўдар!

— Дамо пад зад прыхадням! — праямліў Джон. — Не аддавай чароўную балгарскую зямлю чужаземцам!

Старшыня кісла зірнуў на яго:

— Калі ты паспеў стаць ксенафобам? Ад цябе я таго не чакаў...

З кухні выйшла прыгажуня Глорыя, якая несла кулінарны сюрпрыз — паднос з запечанай птушкай.

— Гусь нумар адзін! На падушцы з кіслай капусты! — аб’явіў Старшыня. — Далей ідзе гусь нумар два!

— Снежка... Сняжанка... З такіх во гусянятак вас гадавала!.. — праслязілася Райна Бочава і выцерла вочы.

— Спакойна, Райна! — супакоіў яе Старшыня. — Гусі выратавалі Рым, а твае гусі выратуюць Урадлівую!

Народ накінуўся на прысмакі, а Джон — на пітво. Яму наклалі птушкі, але ён не дакрануўся да ежы і працягваў куляць піва за півам.

— Еш! — загадаў яму Ванча. — Еш, табе ж кепска будзе!

— Парады мне не давай... Лепш грошай дай! — адказаў яму англічанін.

Ванча зірнуў на яго:

— Халера, навучыўся ўжо нашага!

. . .

— Халера! — сказаў нізкі чырвоны паліцэйскі, спрабуючы адамкнуць кайданкі. Але замок заядаў.

— Ды кінь ты іх! — сказаў яму калега, худы і даўгі, як більярдны кій. — Мо і не спатрэбяцца... Мы гэты

аб'ект ужо колькі разоў затрымлівалі, і ні разу ён не аказаў супраціву.

Двое паліцэйскіх — тоўсты і тонкі, якія быццам бы сышлі з экрана старой французскай камедыі, — рыхтаваліся ўвайсці ў бар «Лондан». Яны хутка прагаварылі патрабаванні статута, праверылі свае пісталеты і перайшлі да дзеянняў.

За іх спінамі зарыпелі тармазы. Усюдыісны рэпарцёр кабельнага канала «Антэна» выскачыў са службовай машыны амаль на хаду. Выскачыў і аператар з камерай на плячы, каб сачыць за рэпарцёрам. Удвох яны пабеглі ў бар.

. . . .

Як толькі органы правапарадку ўвайшлі ў бар, усе размовы сціхлі. Высокі і худы паліцэйскі дастаў аркуш і голасна прачытаў:

— Джон Сцюарт Джонс тут?

Погляды накіраваліся на стол у куце. Джон з цяжкасцю ўзняўся на сваім месцы.

— Мы маем загад на ваша затрыманне!

Англічанін не пратэставаў. Надзяваць кайданкі не спатрэбілася, але для стабільнасці і пэўнасці руху яго падхапілі з двух бакоў. Такім чынам арышт быў праведзены выдатна і ў адпаведнасці з патрабаваннямі паліцэйскага статута.

Рэпарцёр, хаця ён толькі што патрапіў на падзею, адразу злавіў навіну. Запыханы, ён выпрастаў спіну перад камерай з мікрафонам у руках:

— Проста зараз паліцыя затрымлівае брытанскага грамадзяніна Джона Сцюарта Джонса з вёскі Урадлівай. Названы абвінавачавацца ў незаконным звароце ПДВ у асабліва буйных памерах!

Пачуўшы падставы для арышту, Старшыня жахнуўся:

— Джон?.. Ты незаконна вяртаў ПДВ? Ад цябе я такога не чакаў!

— За піва вяртаў... — паспрабаваў апраўдацца англічанін. — А ПДВ не вяртаў!

— Ну... Ну... — падштурхнуў яго тоўсты паліцэйскі. — Маеш права захоўваць маўчанне...

— Інакш усё будзе выкарыстана супраць цябе! — дадаў тонкі.

І ўдвох яны павялі затрыманага ў адпаведнасці са статутам.

— Стойце! — раптам крыкнуў Скін са свайго месца. — Чакайце!

Ён ускочыў і падбег да паліцэйскіх.

— Не англічанін!.. Я ведаю, хто незаконна вяртаў ПДВ!

Закінуўшы гэтую бомбу, Скін падышоў да Рэпарцёра, узяў мікрафон з яго рук і стаў перад камерай. Так, схоплены аб'ектывам камеры, Голены сказаў:

— Шчарбан Шчарбатаў, палкоўнік запасу, незаконна вяртаў ПДВ ...

Усе павярнулі галовы да месца Шчарбатава. Яно было пустым.

Палкоўнік глядзеў на два хады наперад не толькі ў шахматах, але і ў жыцці. Таму ён хутка пакінуў «Лондан»-бар праз чорны ход.

. . .

Над уваходам Патрыша павесіла надпіс «Вэлкам!», пасля чаго разам з бабай Марай яны селі ў халасцяцкім пакоі «Вінпрама» і сталі чакаць.

— Вось яны! Ідуць! — баба Мара здалёк пабачыла, што яны набліжаюцца.

Патрыша паставіла прысмакі і кубкі для гарбаты на стол.

Двое ганаровых жыхароў вёскі Урадлівай, цёзкі Ванча і Джон, разам увайшлі ў «Вінпрам». Заўважыўшы ўнутры сваю жонку, англічанін узрушыўся:

— Ты? Ты тут?

— Так, Джон, — сказала Патрыша і абняла яго. — Я... Прыйшла, каб... Каб адвесці цябе дадому...

Сцэна была кранальнай, як у мыльнай оперы. Баба Мара заплакала. Яна плакала не толькі калі мужчыны і жанчыны разыходзіліся, але і калі сыходзіліся.

Ванча меў мужчынскі падыход:

— Ну годзе! Што тут такога!

Старая жанчына выцерла вочы:

— Давайце вып’ем гарбаты! — сказала яна. — Ужо файф о’clock...

Яна зняла гарбатнік з печы і наліла духмянай чабаровай гарбаты. Пасля адрэзала кавалак пірага.

— Патрышын гарбузнік... А я спякла пай з гарбузом...

Джон узяў кубак і пачуў, як ён пагруквае па сподачку... Рукі яго дрыжалі: ці зашмат было хвалявання, ці замала алкаголю.

— Пратрымалі яго дваццаць чатыры гадзіны і адпусцілі... — распавёў Ванча. — Усё высветлілася... На яго імя зарэгістраваныя дзве фірмы... Па фальшывых дакументах незаконна вывелі паўтара мільёна ПДВ...

— Але як? — здзівілася Патрыша.

— Вельмі проста... Узялі яго асабістыя дадзеныя, — патлумачыў Ванча.

— Халера бяры Шчарбатава! — вылаялася баба Мара. — Яго схапілі?

— Ага... Схопяць яго... Як яны яго схопяць, калі яго не шукаюць! — сказаў непітушчы і ўзяў гарбатны кубак з рук Джона. — Чакай! Табе зараз не патрэбная гарбата. Налью табе ракіі...

Ён дастаў з шафы бутэльку ракіі і, стоячы да ўсіх спінай, падліў нешта ў чарку.

— Кактэйль з падалешніка і бабоўніка, — падміргнуў ён бабе Мары, якая была адзінай, хто яго зразумеў.

Патрыша сур’ёзна занепакоілася:

— Містар Іван! Мой Джон не трэба піць...

— Пачынаем лячэнне, Патрыша! — сказаў траўнік. — Ідзі да сябе... Праз месяц вярну твайго Джона, як новенькага!

Як спакутаваны ад смагі пустэльнік, Джон паднёс чарку ракіі да вуснаў. Выпіў і скрывіў твар...

— Мярзота!

— Стане яшчэ большай мярзотай! — запэўніў яго Ванча. — Але павінен патрываць! Ты брытанец, патрываеш!

Ванча падышоў да брытанца і паклаў капусны ліст яму на галаву.

— А з гэтым будзеш спаць!

Эпілог
Глабальная вёска

Праз год маці-японка ў стракатым кімано накла-ла рысу на дзве талерачкі і паднесла сваім дзеткам-японцам. Дзеці ўзялі драўляныя палачкі і спрытна сталі есці імі рыс.

Яны елі рыс і з тэрасы двухпавярховага дома назіралі, як іх бацька-японец спрабуе пакасіць балгарскай касой зарослы двор. Бацька-японец, напэўна, лепш бы даў рады самурайскаму мячу, чым балгарскай касе. Ён старанна, але вельмі няўмела, замахваўся, ды вастрыё толькі блыталася ў высокай траве.

Па вясковай вуліцы праходзіў высокі русы мужчына. Ён спыніўся і загледзеўся на няроўную барацьбу паміж чалавекам і прыродай. Пасля моўчкі ўвайшоў на двор, падышоў ззаду да няўмелага касца і схопіў яго за локці. Паказаў яму, як трэба трымаць касу... І двое пачалі касіць адначасова.

«Бжжж — бжжж!» — запела балгарская каса.

— Сэнк ю, містар Джон! — усміхнуўся японец і пакланіўся.

— Навучышся, май фрэнд Накамура! — сказаў яму Джон па-балгарску.

Удзячны азіят зноў пакланіўся:

— Можна прыйсці з твой трактар, узараць мой двор, май фрэнд? — спытаў ён, усміхаючыся да вушэй.

Высокі бялявы мужчына дастаў з кішэні электронны арганайзер.

— Заўтра а дзявятай! — сказаў ён і пайшоў да брамкі. — Дзевяць о'клок!

— Чакай, містар Джон! — спыніў яго японец. — Частаваць цябе піва...

— Не п'ю, містар Накамура! — адрэзаў Джон. — Ужо год, адзін месяц і дваццаць дзевяць дзён...

Ён зноў дастаў з кішэні арганайзер і паглядзеў у яго для ўдакладнення:

— І пятнаццаць гадзін... — дадаў ён, перад тым як сысці.

Японскі касец нізка пакланіўся яму ўслед.

. . .

— Нізкі паклон гэтаму чалавеку! — сказала жанчына ў гадах іншым людзям, якія стаялі ў чарзе.

Чарга сыходзіла з чакальні і цягнулася ўздоўж будынка «Вінпрама». Але гэта ўжо быў не той «Вінпрам», які вырабляў «Родную-лагодную». На старым будынку вісела новая шыльда: «Прыродная лабараторыя «Чароўныя зёлкі» ў Івана-Лекара».

— Дапамагае з язвай... — сказала іншая жанчына. — І жаночым хваробам рады дае.

— Кажуць, што і астму лекуе... — адгукнуўся нейкі дзед. — Адзін з нашай вёскі астму вылекаваў...

— І супраць алгакалізму дапамагае! — дадаліся іншыя галасы. — Вунь як англічаніна на ногі паставіў...

Дзверы кабінета адчыніліся, і адтуль выйшаў пацыент. За ім паказаўся і сам лекар — чалавек сярэдняга росту, худы і сухі праз вегетарыянства і адсутнасць алкаголю. Добры, як Бог Айцец — з залысінай і белай барадой да пояса. Праводзячы пацыента, ён сказаў:

— І не напівайся, як для кнігі Гінэса! Рэкорд там трымаю я!

Пацыент паслухмяна заківаў.

— Толькі «Лекавыя зёлкі нумар пяць» па шэсць кропляў з раніцы і ўвечары нашча... — працягнуў лекар. — Наступны!

. . .

У наступныя хвіліны тэлебачанне рыхтавалася паказаць выманне шароў у лато.

Заняўшы сваю ўлюбёную позу — паўлежачы на канапе, — Нотынгем Форэст утаропіў погляд у экран. Ягоная маці, баба Мара, вярнулася з двума вядзёркамі кіслага малака і менавіта ў гэты момант вырашыла падзяліцца:

— Узяла ў японцаў... Кароўнік у іх, як аптэка... Японская тэхніка. Два чалавекі абслугоўваюць дзве-сце кароў...

— Ну і хай абслугоўваюць! — адказаў Нотынгем праз плячо. — Калі ў саміх у Японіі такіх няма...

— На, пакаштуй іх малако... Таннейшае за наша, — працягвала назяць старая. — Збіраюцца прадаваць на экспарт...

На экране закруціўся лататрон, шары ўнутры заскокалі:

— Шэсць... Чатырнаццаць... Дваццаць восем... — чуўся голас вядучай.

— Пяць! — крыкнуў Нотынгем і ўскочыў з канапы. — Маць мая! Пяць!

Ён узяў старую жанчыну, расцалаваў яе і закруціў вакол сябе, як фігурыст фігурыстку. Пасля адчыніў акно і крыкнуў на ўсю вуліцу:

— Пяааааааць!

У Бабы Мары закруцілася галава: ці тое ад навіны, ці тое ад кружэння ногі яе падкасіліся, і яна прысела на крэсла.

. . .

Дзенча прысеў на канапку для гасцей у кабінёце Старшыні.

— Замарожваем праект поля для гольфа і пачынаем рамонт школы! — сказаў вясковы кіраўнік. —

Прыйшоў дазвол з міністэрства... З пяццю японскімі дзецьмі хапае людзей...

— А ці дадуць настаўнікаў? — пацікавіўся дырэктар-вартаўнік школы.

— Няма кадраў. Але першы час ты будзеш выкладаць! Адначасовае навучанне!.. Нашыя будуць вучыць камп'ютар, япончыкі — налягаць на балгарскую... Праз некаторы час дагоняць.

— А дзве ўнучкі Джона? — запытаў Дзенча. — Чуў, што і яны прыедуць увосень...

— Яны будуць вучыць англійскай астатніх! — сказаў Старшыня.

Ён устаў з-за стала і паглядзеў у акно, быццам узіраючыся ў будучыню:

— Аднойчы і мае в'етнамчыкі будуць тут вучыцца... Эх, Дзенча! Якія часы! Сям'я англічан, тры сям'і японцаў... Наша Урадлівая ператварылася ў глабальную вёску!

Дзенча прамармытаў:

— Замежнікі прыехалі сюды, а нашыя разбрыліся па свеце...

— Свет, Дзенча, — гэта адна вялікая вёска! — сказаў Старшыня і падышоў да карты свету, якую не так даўно павесіў на сваёй сцяне. Там чырвонымі сцяжкамі ён адзначаў месцазнаходжанне сваіх аднавяскоўцаў у вялікім свеце...

Старшыня мацней замацаваў адзін чырвоны сцяжок.

— Нага нашых аднавяскоўцаў ступіла на чатыры кантыненты! — паказаў ён. — Еўропа, Азія, Амерыка... Паўднёвая Афрыка. У цябе ёсць новая інфармацыя з інтэрнэту?

— Скін мне пісаў. Пераехаў у Манпелье... Мые талеркі... У турэцкім рэстаране.

— Ён жа ненавідзіць туркаў!

— Зараз любіць іх! Больш не скінхэд... І татуіроўкі прыбраў...

Дзенча зрабіў паўзу і ўсміхнуўся:

— Старшыня, ты добра стаіш? Глорыя пераехала да яго!

Старшыня сапраўды ледзь не зваліўся:

— Ды ну! Яна ж была са Шчарбатавым у Ёханэсбургу! Тут прадалі вілу японцам, там купілі дом....

— Глорыя сышла... Шчарбан застаўся...

Старшыня зноў паглядзеў у будучыню:

— Шчарбатаў застаўся ў Паўднёвай Афрыцы... Адтуль яго не могуць экстрадзіраваць... У нас няма дамовы аб экстрадыцыі...

Вясковы лідар перасунуў два сцяжкі на карце свету:

— Два сцяжкі ў Манпелье... У Ёханэсбургу застаецца адзін.. І мае ў В'етнаме...

Дзенча зазбіраўся сыходзіць:

— Пабачымся ўвечары ў «Лондане», — сказаў ён. — Трэба ўважыць Нотынгема!

Нотынгем паклікаў у бар «Лондан» шмат людзей, каб яго ўважылі. Сярод гасцей была заўважана і азіяцкая прысутнасць — японец Накамура таксама быў тут, але не знаходзіўся ў цэнтры ўвагі.

У цэнтры ўвагі быў сам Нотынгем Форэст, валадар лататрона:

— Пяць лічбаў пазначыў у дзясятцы! — тлумачыў ён. — Калі б шостае было не трыццаць пяць, а трыццаць шэсць, зараз бы... Гэй, барменка, нясі чаркі!

— Нясу! — крыкнула яна з-за бара і адразу ж з'явілася з чаркамі на падносе.

— Патрыша, — сказаў ёй Нотынгем. — Чаму ты адмовілася ад партнёрства? Бачыш, як мне шанцуе!

— Мне шанцуе ў каханні! — шырока засмяялася Патрыша, якая ўжо паўгода як пераняла бар «Лондан», але ёй нават на розум не прыходзіла перайменаваць яго ў родны «Манчэстэр».

— Халера на гэтага твайго Джона... Я б цябе купіў цалкам, разам з барам! — працягваў пакепліваць Форэст. — Але праз адну лічбу разышоўся з мільёнамі!

— Нотынгем, балгарын! — умяшаўся Старшыня. — І пяць — вялікая ўдача! Гэта свежыя грошы ў эканоміцы вёскі!

— Вялікая пяцёрка! — выгукнуў Нотка. — Частую! Пяцёрка, каб яе!

Патрыша прынесла вялікую талерку.

— Фаршыраваныя перцы! Ад установы. Сёння фаршыравала... Ёсць і галубцы!

— Брава, Патрыша! — пахваліла яе баба Мара. — Калі б тут была Глорыя, былі б толькі гамбургеры!

У бар увайшоў Джон, несучы дзве скрыні піва.

— Джон! — крыкнуў яму Нотынгем. — Нясі піва сюды, бразэ, выпіць за ўдачу!

Джон паглядзеў на яго са здзіўленнем. Ён цэлы дзень быў з козамі і не чуў навіну.

— Мае пяцёрку... У лато... — патлумачыла Патрыша.

Джон паставіў піва ля ног пераможцы.

— Пяцёооорку! — крыкнуў Нотынгем Форэст у эйфарыі. — Ну, Накамура! Брат! Давай сваю чарку! Я вашага японскага лато не ведаю! Але калі надасца, і яго разару!

— Будзьма, містар Нотынгем! — усміхнуўся японец, пакланіўся і засняў валадара лататрона на лічбавы здымач.

Форэст прагна выпіў, адставіў куфаль і абняў японца з Джоном.

— Вось гэта я разумею, жыццё! — крыкнуў ён. — Англічанін табе налівае піва, японец квасіць малако! А Нотынгем плаціць!.. Плаціць свежымі грашыма! Гэй, Накамура, бразэ! Дай мне свой здымач!

Японец пакланіўся і паслухмяна зняў з шыі свой бліскачы фотаапарат. Форэст паглядзеў на яго і вярнуў назад.

— Ты ў гэтым лепш разумееш... Зрабі здымак! Каб усе запомнілі дзень, калі Нотынгем Форэст выйграў у лато!

Усе выйшлі на вуліцу да бара «Лондан» для групавага здымка. Менавіта ў гэты момант з'явілася Ванчава.

— Судзіць буду, інастранец! — крыкнула яна Джо-ну. — Да паследнева!

— Знікні! — крыкнуў Нотынгем і замахнуўся, каб нанесці ёй удар па задніх частках, як гэта робіць Бярбатаў у камандзе лонданскага «Тотнэма».

Але Ванчава апынулася спрытнейшай і пазбегнула ўдару. Яна пабегла праз плошчу, працягваючы лаяцца на балгара-рускай мяшанцы. Вясёлая група не звярнула ўвагі на лаянку і пачала выстройвацца для здымка. У сярэдзіне стаў балгарын Нотынгем. Каля яго — англічанін Джон. Японец Накамура падрыхтаваўся націснуць кнопку.

— Пяцёркааааа! — крыкнуў Нотынгем перад аб'ектывам, калі ўсе астатнія крыкнулі «Чыыыыз!»

Гэты вясёлы здымак на наступны дзень з'явіўся ў глабальным павуцінні на сайце Урадлівай — глабальнай вёскі, па адрасе: www.plodorodno.bg.

- 1 Еўрафутбол — самая вядомая букмекерская кантора ў Балгарыі.
- 2 ПКЗГ — Працоўная кааператыўная земляробчая гаспадарка.
- 3 АПК — аграпрамысловы комплекс.
- 4 РІНАІВ — Рэгіянальная інспекцыя па навакольным асяроддзі і вадзе.
- 5 Мізія, Тракія і Македонія — тры балгарскія гістарычныя вобласці.
- 6 Кючэк — народны, пераважна жаночы турэцкі танец з характэрным выгінаннем цела і шчоўканнем пальцамі.
- 7 Маецца на ўвазе вызваленне Балгарыі з-пад турэцкага ярма ў 1879 годзе.
- 8 Маецца на ўвазе перыяд паміж 1887-1894 гг., калі прэм'ер-міністрам Балгарыі з'яўляўся Стэфан Стамболаў.
- 9 Іван Вазаў — балгарскі паэт, празаік і драматург XIX-XX ст.

- 10 Гаворка пра балгарскі выраз «Честита баня!» (літаральна «віншую з лазняй»). У мінулым сярод гарадскіх жыхароў такі выраз выкарыстоўваўся для віншавання са станойчай падзеяй. Паводле легенды, на аб'яўленне Балгарыяй вайны Вялікабрытаніі і ЗША 13 снежня 1941 года Чэрчыль адрэагаваў фразай: «Спадарстава! Краіна, у якой людзі пасля лазні кажуць адно адному «Віншую!» толькі што аб'явіла нам вайну!»
- 11 Луканка — сухая пляскатая каўбаса.
- 12 ФАР — адна з трох праграм Еўрасаюза па дапамозе краінам Цэнтральнай і Усходняй Еўропы для іх падрыхтоўкі да далучэння да ЕС.
- 13 САПАРД (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) — праграма Еўрасаюза па дапамозе ў развіцці сельскагаспадарчай сферы і вясковых раёнаў у краінах Цэнтральнай і Усходняй Еўропы перад іх далучэннем да ЕС.
- 14 Балгарская назва чартапалоху — «магарешки бодил», ці літаральна «асліная калючка».
- 15 К'ёпаалу — страва з перамеленых запечаных баклажанаў і перца з часныком і цыбуляй.
- 16 Імамбаялда — страва з запечаных баклажанаў з морквай, цыбуляй і зелянінай.

- 17 Міш-маш — амлет са смажанай гароднінай і брынзай.
- 18 Мусака — традыцыйная страва з баклажанаў на Балканах і Блізкім Усходзе.
- 19 Таратор — халодны суп з кіслага малака, агуркоў, часныку і зеляніны.
- 20 Тодар Жыўкаў — генеральны сакратар ЦК Балгарскай камуністычнай партыі (да 1989 г.)
- 21 Гарбузнік — балгарскі слаёны пірог з гарбузом.
- 22 Тутманік — здобны пірог з брынзай і яйкам.
- 23 Кавал — духавы музычны інструмент, від флейты. Лічыцца, што дзявятая дзірка кавала мае найменшае значэнне ў інструменце.

Чытайце іншыя пераклады выдавецтва “Логвінаў”:

Рычард Гавяліс “Віленскі покер”,
пераклад з літоўскае Паўліны Вітушчанка

Вольга Такарчук
“Вядзі свой плуг праз косткі мёртвых”,
пераклад з польскае Марыны Шоды

Грэгар Зандэр “Што было б”,
пераклад з нямецкае Альгерда Бахарэвіча

Узі Вайль
“Буржуазія задаволеная не да канца”,
пераклад з іўрыту Паўла Касцюкевіча

Лэсь Бэлэй “Ліхія дзевяностыя:
любоў і нянавісьць у Ужгарадзе”,
пераклад з украінскае Ліды Наліўкі

Міхаіл Вешым

Англіійскі сусед

раман

Перакладчыца Таццяна Анікеенка

Рэдактарка Марына Казлоўская

Дызайнерка Кацярына Пікірэня

Logvino Literatūros namai

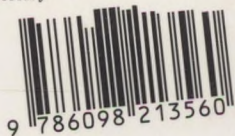
J. Savickio 4, LT-01108 Vilnius

Надрукавана ў ПВУП «Логвінаў»

пр-т Незалежнасці, 37а, Мінск

Балгарыя, Еўрасаюз. Па вёсцы
Урадлівая маланкай разлятаецца навіна:
паўразбураную хату п'янчугі Ванчы набыў
падданы англійскай каралевы Джон.
Здзелка з маёмасцю, заключаная паводле
ўсіх канонаў тутэйшай нядбайнасці,
становіцца пачаткам знаёмства Джона
з асаблівасцямі славянскага менталітэту,
а вяскоўцаў — з дзіўным англійскім
светапоглядам. Спробы Джона ўпісацца
ў рэальнасць балгарскай вёскі, дзе амаль
кожны жыхар імкнецца выкарыстаць яго
ў сваіх, не заўсёды законных, інтарэсах,
нараджаюць процьму камічных сітуацый,
якія непазбежна змяняюць і пераплятаюць
два розныя сусветы.

Логвінаў+18

Mix

AIN

BE

UB

IM

А

Н

И

Њ

С

К

И

Ћ

А

Ч

У

С

Е

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А

А